

Goed nieuws voor Brabant

Jaarverslag 2015

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V.

Inhoudsopgave

	Pagina
1.0 Voorwoord bestuur	2
2.0 Kerncijfers	5
3.0 Verslag Raad van Commissarissen	6
4.0 Organisatieprofiel	9
4.1 Visie, missie en strategie	9
4.2 Waardeketen	10
4.3 Organisatiestructuur	12
4.4 Personeel	14
5.0 Maatschappelijke impact	15
5.1 Indirecte sturing	16
5.2 Directe sturing	18
5.3 Sturing en rapportage	20
6.0 Verslag bestuur	22
6.1 Algemene en operationele ontwikkelingen	22
6.2 BOM Projects	24
6.2.1 Bedrijfslocaties	24
6.2.2 Breedbandfonds	27
6.2.3 Energiefonds	28
6.3 BOM Business Development	30
6.4 BOM Foreign Investments	35
6.5 BOM Capital	39
6.6 Organisatie en medewerkers	44
6.7 Financiële ontwikkelingen	46
6.8 Algemene vooruitzichten 2016	49
7.0 Risicomanagement	51
8.0 Governance	54
9.0 Jaarrekening	58
Bijlagen	
A. Juridische structuur	118
B. Personalia	119
C. Biografieën Raad van Commissarissen	120
D. GRI-Tabel	122
E. Gebruikte begrippen en termen	126
F. Colofon	128

1.0

Voorwoord bestuur

Goed nieuws voor Brabant

De BOM kijkt terug op een mooi en enerverend jaar met klinkende resultaten voor de Brabantse economie. Het meest in het oog springend zijn de buitenlandse overnames van Acerta Pharma en BioNovion, twee biotechbedrijven die met de steun van hun nieuwe eigenaren een nog grotere rol kunnen gaan spelen in de wereldwijde strijd tegen kanker. Als investeerder van het eerste uur zijn we trots op de ontwikkeling die deze jonge bedrijven op Pivot Park in Oss doormaken. In hun succes zie we ook een aanmoediging om door te gaan met onze maatschappelijke opdracht. Daarin weten we ons gesteund door het transactieresultaat van ruim € 64 miljoen – een bedrag dat opnieuw kan worden ingezet voor duurzame versterking van de Brabantse economie.

En er is werk aan de winkel! De provinciale verkiezingen vorig jaar hebben geleid tot een nieuw bestuursakkoord, waarin de economische ambities voor Brabant verder zijn versterkt. Dit vraagt grotere inspanningen van de BOM, vooral op het gebied van economische groei en werkgelegenheid, internationalisering en kennisdeling tussen het onderwijs en het bedrijfsleven. In 2015 zijn we hier al voortvarend mee aan de slag gegaan, en deze prioriteiten zullen ook doorklinken in het Meerjarenplan 2017-2020 waar we dit jaar op voorsorteren.

Om deze intensivering op een juiste wijze te kunnen inpassen, zetten we onverminderd in op meer samenwerking, versterking van de interne organisatie en scherpere selectie van projecten en investeringen om daarmee de impact voor Brabant te optimaliseren.

SAMENWERKING BRENGT BRABANT VERDER!

De BOM zal de uitdagingen die voortvloeien uit het nieuwe bestuursakkoord steeds meer in gezamenlijkheid oppakken. Intern zetten we al langer in op samenwerking tussen de kerntaken, maar we zullen ook de verbinding met externe organisaties blijven versterken. Een goed voorbeeld zijn de samenwerkingsovereenkomsten die we hebben gesloten met REWIN West-Brabant en Brainport in Eindhoven. Daardoor zijn we efficiënter en kunnen we gezamenlijk nog betere resultaten neerzetten.

Verder richten we ons, in lijn met het provinciale bestuursakkoord, in toenemende mate op de verbinding tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Samen met Brabantse universiteiten en hogescholen maken we via het nieuwe BEAGLE-programma kennis en kunde uit verschillende disciplines en sectoren beschikbaar voor ondernemers, wat moet leiden tot een ware innovatieversnelling in Brabant.

Samenwerking blijft ook cruciaal voor het versterken van de Brabant-brede doorlopende kapitaalketen. We dragen via valorisatieprogramma's actief bij aan het omzetten van kennis naar concrete innovatie en we hebben hoge verwachtingen van de 'Venture Capital Desk'. Dit loket op de High Tech Campus in Eindhoven hebben we eind vorig jaar gezamenlijk met fondsen en banken opgezet om innovatieve ondernemers met een kapitaalvraag beter te kunnen ondersteunen.

VERSTERKING VAN DE BOM ORGANISATIE

Na de sterke groei van het aantal medewerkers in 2014 hebben we vorig jaar veel aandacht besteed aan het goed inbedden van de nieuwe collega's in de BOM organisatie. Verder zijn we doorgedaan met ons leiderschapsontwikkelingstraject en hebben we belangrijke stappen gezet in de implementatie van competentie management, waarmee we onze mensen beter willen ondersteunen bij hun professionele en persoonlijke ontwikkeling. Met de BOM University hebben we bovendien onze medewerkers onder de dertig uitgedaagd om zich breder te ontwikkelen; niet alleen vakinhoudelijk maar ook op persoonlijk vlak en in samenwerking met elkaar.

In 2015 zijn we doorgedaan met het stroomlijnen van processen en systemen, zodat we onze mensen beter kunnen ondersteunen in hun werkzaamheden. Zo biedt ons nieuwe Investment Management Systeem meer inzicht in de performance van onze participaties, wat leidt tot een beter fondsbeheer, en stellen investeringen in IT- en datamanagement ons in staat om ons belangrijkste kapitaal, de kennis en kunde van de BOM-professionals, beter te verankeren.

SCHERPER STUREN OP MAATSCHAPPELIJKE IMPACT

Wij hebben een gerichte opdracht en werken met publieke middelen die we daarvoor zo effectief mogelijk inzetten. Dat vraagt om scherpe keuzes, waarbij we steeds meer het accent leggen op de economische topclusters en de verbinding met de maatschappelijke opgaven rondom slimme mobiliteit, gezond ouder worden, duurzame agrofood en duurzame energie. Vorig jaar was dat onder andere te merken bij BOM Capital en Business Development, die scherp selecteren op leads en projecten die daadwerkelijk kunnen bijdragen aan groei en innovatie in Brabant. Een soortgelijke ontwikkeling zien we bij Bedrijfslocaties, dat zich in toenemende mate richt op mogelijkheden om terreinen duurzaam te verbeteren en topclusters te ondersteunen.

Daarnaast willen we onze prioriteiten ook beter laten aansluiten op de behoeften van onze primaire doelgroep: innovatieve Brabantse ondernemingen. In 2015 hebben we de eerste stappen gezet richting herpositionering van de BOM door een dialoog aan te gaan met Brabantse ondernemers. Wat verwachten zij eigenlijk van ons en hoe kunnen we ze helpen hun groeiambities te realiseren en nog betere ondernemers te worden? Hun antwoorden zullen zwaar meewegen in de herziening van onze missie en visie en de totstandkoming van ons strategisch plan voor de komende jaren.

Als uitvloeisel van onze herpositionering zullen we de BOM via regelmatige en duidelijke communicatie scherper gaan profileren, zodat bedrijven ons makkelijker weten te vinden en beter begrijpen wat wij doen. In het verlengde hiervan zullen we ons er ook voor inspannen om een completer en gedetailleerder beeld te geven van de effecten van onze keuzes, en hoe we daarmee kansen creëren voor Brabant. We horen graag van onze stakeholders wat ze op dit gebied van ons verwachten, zodat we hier de komende jaren verder vorm aan kunnen geven.

MEERJARENPLAN 2017-2020

Dit jaar bereiden we ons voor op het Meerjarenplan 2017-2020. De ambities van onze opdrachtgevers vormen hiervoor het vertrekpunt. Zo zal internationalisering van onze regionale economie een belangrijke pijler vormen en zetten we bij het aantrekken van buitenlandse bedrijvigheid meer in op werkgelegenheidsgroei over de gehele linie: van logistiek tot High Tech. Deze prioriteiten vloeien rechtstreeks voort uit het provinciale bestuursakkoord.

Ook zoeken we in aanloop naar het nieuwe Meerjarenplan, zoals gezegd, nadrukkelijk de aansluiting met ondernemend Brabant. Uiteindelijk draait ons werk immers om de kansen die we creëren voor Brabantse groeibedrijven, waarvan Acerta en BioNovion prachtige voorbeelden zijn. Wij ondersteunen die bedrijven waar we kunnen; en zij realiseren op hun beurt de economische en maatschappelijke impact. Dát is hoe de BOM bijdraagt aan een sterker en innovatiever Brabant – nu en in de toekomst.

Raad van Bestuur van BOM Holding B.V.

Jan Pelle – Algemeen directeur

Mike van Meurs – Financieel en operationeel directeur

2.0

Kerncijfers

	2015	2014
Aantal gecreëerde banen inclusief behoud	3.556	2.924
Geïnvesteed en gecommiteerd vermogen in €	150 miljoen	99 miljoen
Aangetrokken kapitaal buitenlandse bedrijven in €	118 miljoen	154 miljoen
Multiplier BOM-fondsen ¹	>5	>5
Aantal bedrijven waar BOM betrokkenheid bij heeft	477	481
Resultaat BOM (na aandeel derden)	9,9 miljoen	3,7 miljoen

Toelichting:

¹ Een multiplier van 5 houdt in dat voor elke euro die de BOM investeert nog eens €4 vanuit de markt beschikbaar komt voor investeringen in de Brabantse economie.

3.0

Verlag Raad van Commissarissen

2015 was voor de BOM een bijzonder jaar. Twee jonge Brabantse bedrijven wisten de stap te maken naar het wereldtoneel van de medicijnontwikkeling, waarmee nog maar eens is aangetoond hoe belangrijk goed ondernemerschap en een ambitie tot internationalisering zijn voor de verdere ontwikkeling van de Brabantse economie.

Een ander belangrijk moment was de presentatie van het Bestuursakkoord 'Beweging in Brabant', waarin het nieuwe college van Gedeputeerde Staten (GS) stevige ambities uitspreekt voor de economie en arbeidsmarkt. Om hier invulling aan te geven, heeft GS de Raad van Commissarissen van de BOM (de Raad) gevraagd mee te denken over de prioriteiten die in de nieuwe bestuursperiode 2015-2019 richting moeten geven aan het economische beleid in Brabant. De Raad pakt die handschoen graag op en is inmiddels - in nauwe samenwerking met de Raad van Bestuur van de BOM en het Brabantse bedrijfsleven - bezig die prioriteiten uit te werken.

De hoofdplicht van de BOM is om de Brabantse economie duurzaam te versterken. Dat doet de BOM door innovatieve en ambitieuze bedrijven te herkennen, te stimuleren en tot wasdom te laten komen. Daarbij wordt zoveel mogelijk ingezet op maatschappelijke impact, zoals toekomstbestendige bedrijvigheid, brede werkgelegenheidsgroei, beschikbaarheid van technische infrastructuur en de ontwikkeling van technologieën en diensten die een antwoord bieden op maatschappelijke vraagstukken.

De Raad vindt dat de BOM op goede wijze invulling geeft aan haar opdracht - en daarmee in én buiten Brabant steeds zichtbaarder wordt als aanjager van groei en innovatie.

NAUWERE SAMENWERKING

Organisatorisch is de BOM in 2015 volwassen geworden. Na een snelle groei in de voorgaande jaren was 2015 een jaar van stabilisatie, waarin de structuren zich uitkristalliseerden en de organisatie wortel schoot in vaste grond. Zo heeft de BOM in 2015 geïnvesteerd in systemen en processen die de organisatie structureel naar een hoger plan tillen. Verder zijn de relaties met externe partners en investeerders versterkt en wordt via het leiderschapsontwikkelingstraject en de BOM University geïnvesteerd in de medewerkers en organisatiecultuur.

De Raad verwelkomt de nauwere samenwerking tussen de kerntaken, waardoor de BOM steeds meer als één organisatie naar buiten treedt. In die context beschouwt de Raad ook het nieuwe huisvestingsconcept voor de huidige locatie van de BOM in Tilburg. De open indeling die de BOM voor ogen heeft, sluit naadloos aan bij de cultuur die hoort bij een moderne ontwikkelingsmaatschappij: uitdagend, vernieuwend maar bovenal gericht op samenwerking. Verbinden is de sleutel tot succes in Brabant.

GOED NIEUWS VOOR BRABANT!

2015 was een bijzonder jaar, zeiden we aan het begin. Dat geldt niet in de laatste plaats voor de geweldige prestatie van twee Brabantse biotechbedrijven uit de portfolio van BOM Capital. Door de (gedeeltelijke) verkoop van de aandelen in Acerta Pharma en BioNovion aan gerenommeerde buitenlandse partijen, heeft de BOM over 2015 een uitzonderlijk goed resultaat uit financieringsactiviteiten behaald. Vanwege het revolverende karakter van de fondsen van BOM Capital kunnen deze middelen opnieuw worden ingezet voor investeringen in Brabantse bedrijven. Maar nog belangrijker is de maatschappelijke impact: beide start-ups ontwikkelen medicijnen die een bijdrage leveren aan de behandeling van ernstige ziektes, zoals leukemie. De Raad is trots dat de BOM dit succes mede mogelijk heeft gemaakt.

In het verlengde van dit resultaat is de Raad ook tevreden dat, met instemming en medewerking van de Provincie, een structurele vervolgstap kan worden gemaakt voor de toekomst van het Oss Life Sciences Park (Pivot Park). Het versterken van de continuïteit vormt een belangrijke basis om het potentieel van Pivot Park verder tot wasdom te laten komen.

MEERJARENPLAN 2017-2020

In 2016 zal de BOM een nieuw Meerjarenplan (2017-2020) opstellen. De Raad zal er samen met het bestuur van de BOM op toezien dat zowel de bestuurlijke ambities als de behoeften van Brabantse ondernemers in samenhang een plek krijgen in dit nieuwe Meerjarenplan. Hoewel de afgelopen periode onmiskenbaar stappen zijn gezet op het gebied van professionalisering en positionering, blijft de Raad voor zichzelf een duidelijke rol zien in de verdere ontwikkeling van de BOM.

Daarbij acht de Raad het van groot belang dat het bestuur en het management kritisch blijven ten opzichte van het eigen functioneren. In dat kader past de bewuste keuze van BOM Capital om de effectiviteit van de eigen investeringsstrategie in een meerjarig, historisch perspectief te laten onderzoeken door Vlerick Business School. Uit dit onderzoek blijkt dat de operationele en financiële prestaties van BOM Capital minstens marktconform zijn met internationaal vergelijkbare publieke investeringsfondsen. Sturing op maatschappelijke impact door de participaties verdient echter nog meer aandacht. Dit is waardevolle input waar BOM Capital de komende periode mee aan de slag zal gaan.

CORPORATE GOVERNANCE

De Raad hecht grote waarde aan een transparante structuur van de BOM en ziet toe op naleving van de Corporate Governance Code. Hoewel die Code strikt genomen niet voor de BOM geldt (omdat de BOM geen beursgenoteerde vennootschap is), is de Raad van opvatting dat de Code wel degelijk van belang is. De BOM dient immers een publiek belang met door overheden beschikbaar gestelde publieke middelen. De Raad heeft op dit punt overigens geen materiële tekortkomingen bij de BOM geconstateerd. Over de naleving van de Code wordt in dit jaarverslag separaat gerapporteerd (namelijk in hoofdstuk 8 Governance).

ACCOUNTANTSVERKLARING EN DECHARGE

De door de Raad van Bestuur opgemaakte jaarrekening is door Mazars Paardekooper Hoffman Accountants N.V. gecontroleerd en voorzien van een goedkeurende controleverklaring. De Raad heeft de resultaten over 2015 met de Raad van Bestuur en de accountant besproken in de vergaderingen van de auditcommissie op 21 maart en 15 april 2016 en in de RvC-bijeenkomsten van 21 maart en 19 mei 2016.

De Raad stelt de Algemene Vergadering (AV) voor om de jaarrekening, bestaande uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2015 en de geconsolideerde en enkelvoudige resultatenrekening 2015, vast te stellen en het resultaat te verwerken in overeenstemming met het voorstel resultaatbestemming zoals opgenomen in de overige gegevens. De Raad stelt de AV tevens voor om de Raad van Bestuur van de BOM decharge te verlenen voor het gevoerde beleid in het voorbije verslagjaar en de Raad van Commissarissen voor het gehouden toezicht.

Tenslotte wil de Raad zijn dank en waardering uitspreken voor de ondernemende wijze waarop het bestuur en de medewerkers van de BOM dagelijks invulling geven aan hun maatschappelijke opdracht.

Raad van Commissarissen van BOM Holding B.V.

Jan Hommen – *President Commissaris*

Hans Dröge

Guus Hoefsloot

René Penning de Vries

4.0

Organisatieprofiel

4.1

Visie, missie en strategie

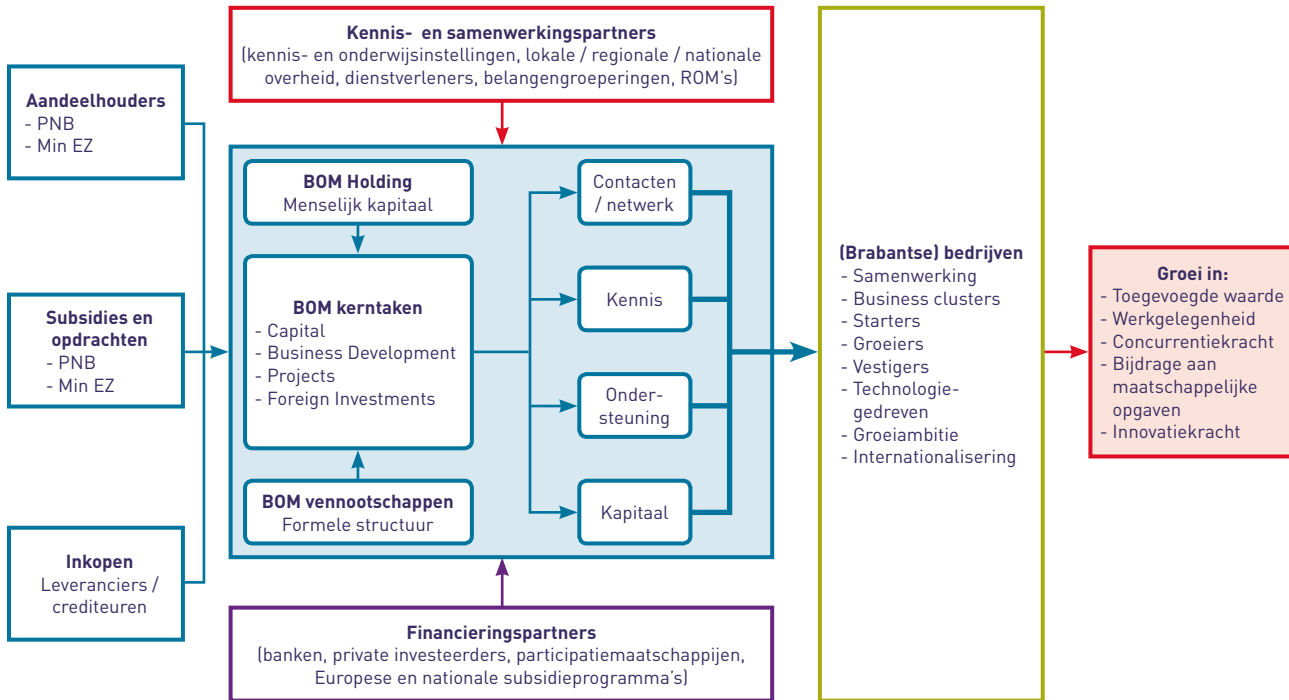
Brabant wil naar een veerkrachtige economie met een duurzaam concurrentievermogen; innovatief en ondernemend. De sleutel voor deze ontwikkeling ligt in het innovatiepotentieel van Brabantse (MKB) bedrijven en (kennis)instellingen. Met het aanjagen en realiseren van innovaties zijn we in staat om sneller innovatieve nieuwe producten en diensten te introduceren, met positieve effecten op omzet en werkgelegenheid. De samenwerking tussen grote bedrijven, MKB bedrijven en (kennis)instellingen stelt Brabant bovendien in staat om innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen te realiseren.

De BOM richt zich daarbij op het duurzaam versterken van de Brabantse economie. Daarbij speelt de BOM de rol van aanjager: we ondersteunen en stimuleren bedrijven, overheden en kennisinstellingen, zodat zij een bijdrage kunnen leveren aan de economische groei, werkgelegenheid en innovatiekracht van Brabant. Dat doen we via onze vier kerntaken:

- **Projects:** Herstructureert bestaande bedrijventerreinen tot hoogwaardige, duurzame werklocaties en creëert nieuwe, innovatie-bevorderende locaties binnen de topclusters. De twee projectfondsen (het Energiefonds en het Breedbandfonds) vallen ook onder deze kerntaak.
- **Business Development:** Helpt Brabantse (MKB-)bedrijven in de topclusters bij het ontwikkelen en naar de markt brengen van nieuwe hoogwaardige producten en diensten. Uiteindelijk moeten deze innovaties zorgen voor economische vernieuwing in Brabant en bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven.
- **Foreign Investments:** Trekt buitenlandse bedrijven aan die de economie van Brabant kunnen versterken. Dat kan zowel via de vestiging van nieuwe bedrijven als via uitbreiding en verplaatsing van ondernemingen die al in Brabant gevestigd zijn.
- **Capital:** Investeert risicodragend in Brabantse startende en groeiende ondernemingen. Daarnaast werkt Capital aan een Brabant-brede doorlopende kapitaalketen, om ervoor te zorgen dat bedrijven in alle levensfasen toegang hebben tot kapitaal om verder te groeien.

4.2 Waardeketen

Waardeketen van de BOM

Het bovenstaande schema laat zien hoe de BOM waarde creëert voor Brabant. Via onze kerntaken bieden we kapitaal, ondersteuning, kennis en contacten die Brabantse bedrijven in staat stellen om een bijdrage te leveren aan de werkgelegenheid, groei en verduurzaming van Brabant. In hoofdstuk 6 gaan we uitgebreid in op de waardeketen per kerntaak.

VESTIGINGSPLAATS EN AFZETMARKT

De BOM richt zich als uitvoeringsorganisatie voor versterking van de regionale economische structuur primair op de private sector in Noord-Brabant. Voor onze kerntaak Foreign Investments zijn wij tevens actief in onze doelmarkten: de Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, China, Japan, Taiwan, India, Turkije en het Midden Oosten. Onze activiteiten in het buitenland zijn echter uitsluitend gericht op het versterken van de Brabantse economie: enerzijds door het aantrekken van buitenlandse bedrijven voor de regio, en anderzijds – en in toenemende mate – om de exportambities van Brabantse ondernemingen te ondersteunen. Ons hoofdkantoor is gevestigd in Tilburg.

SAMENWERKINGEN

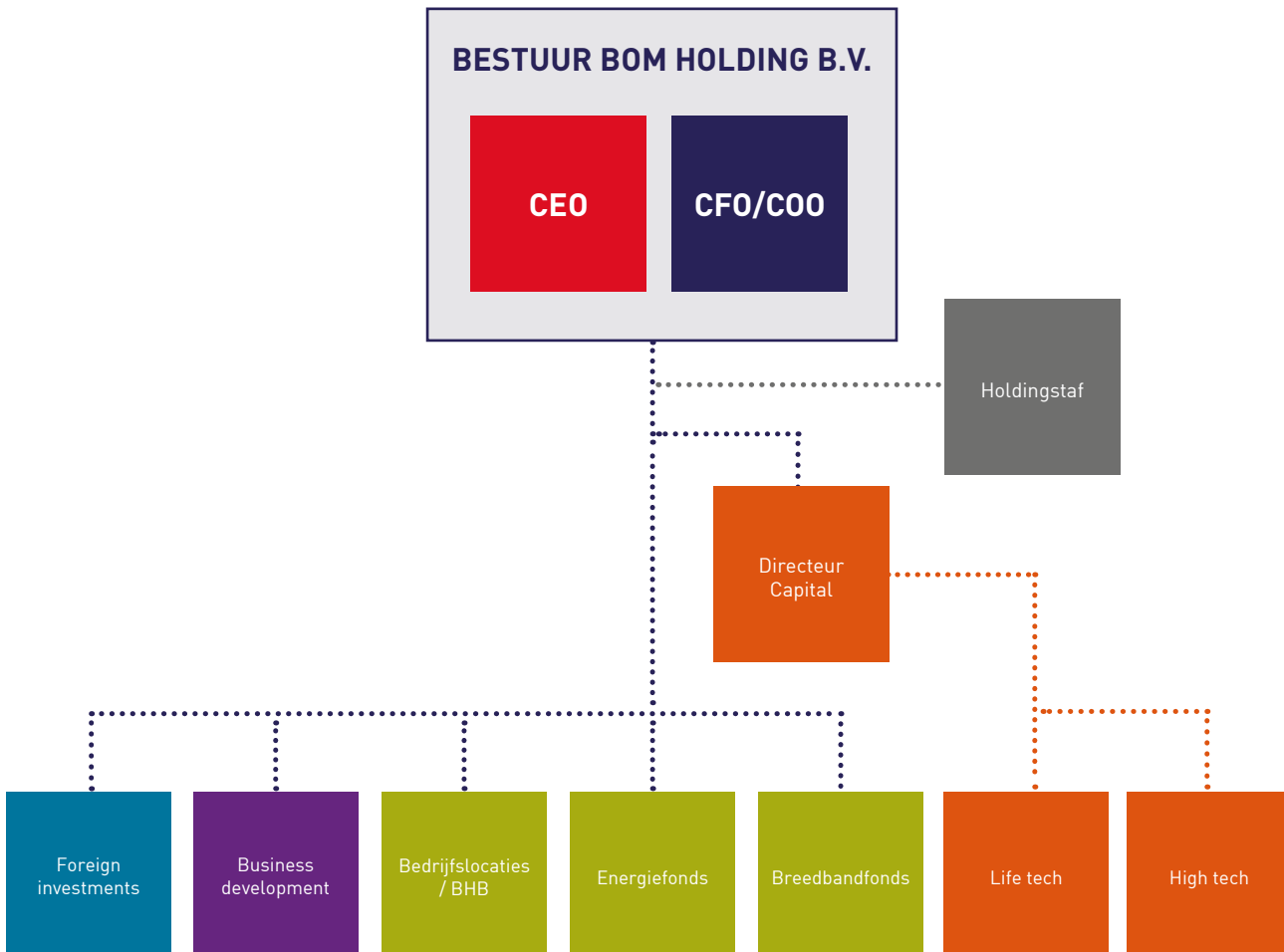
Als uitvoeringsorganisatie vullen wij in toenemende mate een regierol in. We zijn er trots op samen te werken met tal van bedrijven en organisaties die voorop willen lopen om Brabant concurrerder, innovatiever en duurzamer te maken. Zo werken we nauw samen met kennis- en financieringspartners (waaronder fondsen via de Fund-to-Fund strategie van BOM Capital) en andere regionale ontwikkelingsmaatschappijen. Hierdoor kunnen we slagvaardiger opereren en gezamenlijk meer bereiken voor Brabant.

FINANCIERING

Voor de financiering van onze activiteiten ontvangen we enerzijds een jaarlijkse subsidiebijdrage van de provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken (zie ook eigendomsstructuur onder 4.3). Daarnaast is door de opdrachtgevers geld ter beschikking gesteld via de door ons beheerde investeringsfondsen. De BOM mag de kosten voor het beheer van deze fondsen dekken uit het fondsvermogen.

4.3 Organisatiestructuur

De organisatiestructuur van de BOM is ingericht naar de eerder genoemde kerntaken. De managers van de kerntaken maken deel uit van het managementteam en rapporteren aan het bestuur van BOM Holding B.V. Het bestuur wordt ondersteund door de stafafdelingen: HR, Finance & Control, Marketing & Communicatie en IT.

EIGENDOMSSTRUCTUUR

De BOM (als groepsstructuur) is een besloten vennootschap waarvan de provincie Noord-Brabant 100% van de aandelen houdt. BOM Holding B.V. wordt aangestuurd door een tweekoppige Raad van Bestuur en een Raad van Commissarissen (RvC) die toezicht houdt. Daarnaast heeft het ministerie van Economische Zaken in twee dochtervennootschappen van BOM Holding B.V. (BOM Business Development & Foreign Investments B.V. en BOM Capital I B.V.) een minderheidsbelang van 49,9%.

OPERATIONELE STRUCTUUR

De verschillende activiteiten van de BOM zijn ondergebracht in werkmaatschappijen onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van BOM Holding B.V. De BOM kent hiervoor een uitgebreide vennootschappelijke structuur met elf 100% dochterondernemingen en twee 50,1% dochterondernemingen. Alle dochterondernemingen kennen een specifieke taak en zijn gericht op het leveren van kennis- en innovatie-ondersteuning of het verstrekken van risicodragend kapitaal. Het volledige structuuroverzicht is opgenomen in bijlage A van dit jaarverslag.

OMVANG VAN DE ORGANISATIE

De volgende tabel geeft een beeld van de omvang van de BOM organisatie in 2015.

Bedragen in 1.000 €	Ontwikkel- activiteiten		Financierings- activiteiten		Overige activiteiten	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Opbrengsten	84,9	273,5	53.129,0	-194,9	5.953,6	4.173,1
Resultaat	301,9	204,5	8.920,2	2.616,9	749,1	885,4
Portefeuille (GIV)	0	0	82.460	75.089	0	0
Gecommitteerd	0	0	67.615	23.697	0	0
Beschikbaar fondsvermogen	0	0	368.000	325.500	0	0

4.4 Personeel

Onze medewerkers zijn ons belangrijkste kapitaal. Zij leveren de kennis, kunde en contacten die de BOM in staat stelt om impact voor Brabant te realiseren. Wij hechten zeer aan de persoonlijke en professionele ontwikkeling van onze medewerkers, waarover meer informatie is opgenomen in paragraaf 6.6. Alle medewerkers zijn in dienst van BOM Holding en worden voor de taakuitvoering ter beschikking gesteld aan de dochtervennootschappen. De onderstaande tabel biedt inzicht in de samenstelling van ons personeelsbestand.

	BOM totaal		BD	Capital	Projects	FI	Holding
	2015	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Gemiddeld aantal medewerkers	81,5	68,5	19,5	19,0	15,5	12,0	15,5
Gemiddeld aantal FTE's	75,2	62,9	17,9	18,5	14,6	11,0	13,3
Gemiddeld aantal FTE's met vast contract	63,1	48,5	16,1	13,4	12,8	9,7	11,1
% vrouw van aantal medewerkers	41,6%	44,1%	41,0%	21,1%	38,7%	50,0%	71,0%
% deeltijd van aantal medewerkers	32,1%	32,5%	45,0%	15,8%	31,3%	25,0%	41,2%
Aantal medewerkers extern gedetacheerd	1,0	1,0					
Aantal ingehuurde FTE's	6,3	6,4	1,8	2,7	1,6	0,0	0,1

5.0

Maatschappelijke impact

Waardecreatie staat voor de BOM gelijk aan het realiseren van positieve maatschappelijke impact. Dit is onlosmakelijk verbonden met onze rol als publieke onderneming. Daarnaast hechten wij grote waarde aan maatschappelijk verantwoord ondernemerschap (MVO). Zo onderschrijven wij de ILO- en de OESO-richtlijnen voor verantwoord ondernemen en de VN-principes voor verantwoord investeren (PRI).

Via zowel directe als indirecte sturing werken wij voortdurend aan optimalisatie van onze impact op het gebied van maatschappij, economie en milieu. Dat doen we in de hoedanigheid van opdrachtgever, opdrachtnemer, investeerder en samenwerkingspartner (indirect) en in onze rol als gebruiker van goederen en diensten en werkgever (direct).

5.1 Indirecte sturing

ALS OPDRACHTNEMER

Ons werk is primair gericht op het realiseren van maatschappelijke en economische impact. Zoals uiteengezet in het vorige hoofdstuk, leveren wij via onze kerntaken een bijdrage aan duurzame economische groei, werkgelegenheid en versterking van de Brabantse innovatiekracht.

Binnen de kernactiviteiten hebben we strategische doelen bepaald die zijn vastgelegd in het Meerjarenplan 2013-2016. De concrete uitwerking van deze doelstellingen is beschreven in het jaarlijkse activiteitenplan, zo ook voor het jaar 2015. Hierin is een set van indicatoren opgenomen die de BOM in staat stelt om de prestaties te meten ten opzichte van de gestelde doelen, wat onder andere dient voor interne sturing en externe rapportage.

Hieronder hebben we een overzicht opgenomen van de belangrijkste doelstellingen en de realisatie in 2015. De indeling in economische, sociale en milieu ambities zien we als een nieuwe weg om de bijdrage van de BOM in het komende meerjarenbeleid vorm te geven. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op de maatschappelijke impact per kerntaak.

	Doelstelling	Kerntaak	Doel	Realisatie
Economisch	Geïnvesteed vermogen in bedrijven	Capital	*	57,3 mln
	Geïnvesteed vermogen in projecten	Projects	*	25,2 mln
	Revolverendheid fondsen	Capital / Projects	> fondsnorm	= fondsnorm
	Doorgeleiden business cases naar BOM-fondsen	BD / Capital	> 10	14
	Aantrekken buitenlands kapitaal	FI	75 mln	118 mln
	Realiseren bedrijfsfinancieringen via informals	BD	>5	6
	Ondersteunen bedrijven bij financieringsplan	BD	75	46
	Multiplier BOM-fondsen (co-financiering)	Capital / Projects	>2	>5
Sociaal	Extra werkgelegenheid vanuit investeringen	Capital	1500	1800
	Gestarte innovatieve samenwerkingsverbanden	BD	20	26
	Creëren nieuwe (inter)nationale partners voor Brabants MKB	BD	30	45
	Extra werkgelegenheid door buitenlandse investeringen (inclusief behoud)	FI	500	1756
Milieu	Aantal hectares herontwikkeld bedrijfsterrein (cumulatief voor planperiode 2012 - 2016)	Projects	> 1.450 ha	2.536 ha
	Gerealiseerde CO2-reductie EFB-projecten	Projects	>4%	14,70%
	% Innovatieprojecten gericht op maatschappelijke opgaven	BD	>40%	52%
	Kleinschaligheidsaandeel EFB-projecten	EFB	>10%	76%

* voor deze doelstellingen worden vooraf geen streefdoelen bepaald

ALS OPDRACHTGEVER

Voor de uitvoering van onze taak kopen we facilitaire en ondersteunende diensten in. In ons inkoopbeleid houden we expliciet rekening met relevante wet- en regelgeving waaraan de BOM als publieke onderneming en 'aanbestedende dienst' moet voldoen.

Als leidende principes hanteert de BOM in haar inkoopbeleid onder meer het stimuleren van innovatie, duurzaamheid en een preferentie voor regionale MKB-leveranciers. In de beoordeling van offertes gaat de BOM in beginsel uit van het criterium 'economisch meest voordelige inschrijving' in plaats van 'laagste prijs'. De BOM vindt het cruciaal de relatie met (potentiële) leveranciers breder te kunnen beoordelen dan uitsluitend op prijs.

Naast economische, (product)technische, contractuele en milieuaspecten hanteert de BOM ook sociale aspecten bij de inkoop van producten en diensten. Dit doen we door bij aanbestedingen eisen te stellen aan opdrachtnemers met betrekking tot bijvoorbeeld de toepassing van arbeidsomstandighedenbeleid en bewust personeelsbeleid op de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

De BOM beslist per opdracht of, en zo ja, welke eisen zij stelt aan het in te zetten personeel. Daarbij zal de BOM ervoor zorgdragen dat de gestelde eisen proportioneel en non-discriminatoir zijn. Bestaande leveranciers die niet (kunnen) voldoen aan de inkoopcriteria van de BOM worden gestimuleerd om tot verbeteringen te komen. Als er te weinig verandering optreedt, wordt gezocht naar een nieuwe leverancier.

ALS INVESTEERDER

Maatschappelijke impact is nauw verweven met onze rol als investeerder. De meeste van onze participaties hebben raakvlakken met belangrijke maatschappelijke thema's. Daarnaast creëren onze investeringen banen en geven succesvolle investeringen een enorme boost aan de reputatie van Brabant als economische groeiregio. Via het Energiefonds Brabant realiseren we ook positieve milieu-impact, zoals CO2-reductie.

Sinds de lancering van het Innovatiefonds in 2014 is MVO verankerd in ons overkoepelende investeringsproces. We hebben daarvoor een MVO- en integriteitstoets ontwikkeld die een vast onderdeel uitmaakt van het beoordelingsproces van investeringsaanvragen.

ALS SAMENWERKINGSPARTNER

Tenslotte kunnen we invloed uitoefenen via onze samenwerkingsverbanden. We motiveren onze partners om bij de uitvoering van gezamenlijke projecten oog te houden voor de brede duurzaamheidsimpuls (toekomstbestendig, sociaal en maatschappelijk verantwoord). Zo brengen we bij de ontwikkeling en herstructurering van bedrijfslocaties onze kennis in op het gebied van het Duurzaamheidsprofiel Bedrijventerreinen (DPL-BT), en stellen we samenwerkingspartners proactief in contact met MVO-specialisten uit ons netwerk.

5.2 Directe sturing

Voor onze eigen activiteiten adresseren we via directe sturing en controle de maatschappelijke en milieu aspecten van ons handelen. Dat doen we in de rol als gebruiker van goederen en diensten, en als werkgever.

ALS GEBRUIKER VAN GOEDEREN EN DIENSTEN

De BOM streeft naar bewustwording en optimalisering van het energie- en papierverbruik en onze afvalstromen, alsook van het aantal vliegreizen en gereisde zakelijke kilometers. Daarnaast richt de BOM zich bij haar inkoopactiviteiten zoveel mogelijk op duurzame goederen en diensten. In onderstaande tabel is het meerjarig gebruiksprofiel van de BOM opgenomen.

	Nr	Description	Eenheid	2011	2012	2013	2014	2015
CO2 voetprint	Gebouwen							
	1	Consumptie van elektriciteit	kWh	97.420	97.654	125.049	147.605	146.277
	2	Consumptie van aardgas	m ³	10.300	9.675	19.773	15.414	17.352
	Vervoer							
	3	Brandstofverbruik lease auto's: diesel	liters	14.349	9.407	8.784	13.136	9.327
	4	Brandstofverbruik lease auto's: benzine	liters	11.343	6.803	5.988	nvt	nvt
	5	Brandstofverbruik lease auto's: LPG	liters	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
6a	Vliegkilometers (< 500 km)	kilometers	2.420		5.677	6.262	3.957	
6b	Vliegkilometers (501-1600 km)	kilometers	15.104		18.516	30.417	27.813	
6c	Vliegkilometers (> 1600 km)	kilometers	230.101		379.395	494.698	522.611	
7	Totaal aantal kilometers woon-werk verkeer	kilometers	253.313	225.918	253.192	313.462	328.158	
Afval / papier	Papier							
	8	Aantal pakken papier ingekocht	Pakken à 500 vel	700	600	590	480	480
	9	Gewicht papier per m ²	Gram	80	80	80	80	80
	Afval							
	10	Hoeveelheid kantoorafval: gemengd	kg	34.944	39.936	43.008	37.632	46.208
11	Hoeveelheid kantoorafval: plastic ter recycling aangeboden	kg	0	0	0	6.720	6.720	
12	Hoeveelheid kantoorafval: papier ter recycling aangeboden	kg	54.496	66.752	53.088	48.048	55.248	

Milieubelasting organisatie in meerjarig perspectief

	2011	2012	2013	2014	2015
Verbruik (gas / elektriciteit) per m2	116,8	116,4	104,2	104,0	104,4
Afval (in kg) per FTE	809	889	849	538	598
Papierverbruik (in kg) per FTE	41	33	29	17	16

Milieubelasting reizen in meerjarig perspectief

	2013	2014	2015
Vervoerskilometers per FTE	4.996	4.484	4.245
Vliegtuigkilometers per FTE	7.963	7.602	7.172

Nb. voor de milieubelasting reizen is uitgegaan van de looptijd van het huidige Meerjarenplan omdat de gewenste basisinformatie voor de voorgaande perioden niet beschikbaar was.

ALS WERKGEVER

Ons personeelsbeleid is erop gericht om medewerkers een veilige en prettige werkomgeving te bieden. Het ziekteverzuim bij de BOM laat de laatste jaren een positief beeld zien. Toch blijft monitoring van groot belang zodat we indien nodig tijdig kunnen ingrijpen om het verzuim terug te dringen.

Als werkgever vinden wij bovendien dat diversiteit en stimulering van mensen met een (mogelijke) afstand tot de arbeidsmarkt bewust dient te worden meegewogen in de beoordeling van de geschiktheid van (nieuwe) medewerkers.

ARBEIDSVOORWAARDEN

De BOM kent geen cao. De arbeidsvoorwaarden zijn vastgelegd in een specifiek personeelsreglement waarbij functie-inschaling en beloning zoveel mogelijk zijn gekoppeld aan het bezoldigingsbeleid voor Rijksambtenaren (BBRA). Dit reglement geldt voor alle medewerkers, inclusief de directie, en wordt in afstemming met de Ondernemingsraad en onder toezicht van de RvC jaarlijks geactualiseerd. De grootste wijzigingen in 2015 zijn:

- Aanpassing van de pensioenregeling (passend binnen fiscale kaders);
- Aanscherping van de werkkostenregeling;
- Doorvoering arbeidsvoorwaardenaanpassing, waarmee de BOM de cao-ontwikkelingen van de Rijksambtenaren volgt.

GEDRAGSCODE/KLACHTENREGELING

In de arbeidsvoorwaardenregeling zijn gedragscodes opgenomen ten aanzien van omgangsvormen, melding (zakelijke) nevenfuncties en het gebruik van ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen. Daarnaast kennen wij een klokkenluiders- en een formele klachtenregeling via een externe vertrouwenspersoon. In 2015 is een BOM-brede inventarisatie uitgevoerd naar (zakelijke) nevenfuncties, waaruit geen conflicterende belangen naar voren zijn gekomen. Verder zijn er bij de externe vertrouwenspersoon geen meldingen binnengekomen.

HR BELEID

De BOM is een mensgerichte organisatie waarin competenties voorop staan en waarin verbinding met anderen en de ontwikkeling van medewerkers moeten bijdragen aan een goede invulling van de kernopdracht. Dit doen we via ons HR beleid. Meer informatie daarover, alsmede een update van de ontwikkelingen in 2015, is opgenomen in paragraaf 6.6.

5.3

Sturing en rapportage

De BOM heeft ervoor gekozen om geen aparte MVO strategie op te stellen maar deze te integreren in de bestaande processen. MVO is in die zin onderdeel van het huidige managementsysteem voor de bedrijfsvoering, waarmee de BOM sturing geeft aan bijna alle directe en indirecte aspecten op het gebied van economie, sociaal en milieu.

Verder zijn de managers van de verschillende kernactiviteiten verantwoordelijk voor het sturen op maatschappelijke impact binnen hun eigen werkveld. De maatschappelijke effecten van de kerntaken zijn onlosmakelijk met onze hoofdpdracht verbonden, en lopen dan ook als een rode draad door dit jaarverslag heen.

RAPPORTAGEGRONDSLAGEN, REIKWIJDTE EN CONTROLE

In de verantwoording over het gevoerde beleid hanteert de BOM de rapportagecriteria van het Global Reporting Initiative (GRI). Dit zijn wereldwijd geaccepteerde richtlijnen voor het opstellen van (maatschappelijke) jaarverslagen.

De BOM rapporteert de GRI-richtlijnen op applicatieniveau C ('self-declared'). De selectie van de indicatoren is gebaseerd op de leidraden van GRI (bijvoorbeeld 'Boundary Protocol') en gesprekken met belanghebbenden. De MVO-verslaggeving beslaat het gehele kalenderjaar 2015 en betreft BOM Holding en haar groepsmaatschappijen met uitzondering van OLSP Holding B.V.

Specifieke MVO-resultaten zijn niet meegenomen in de beloning van het management van de BOM. De afdeling Finance & Control is intern verantwoordelijk voor het verzamelen en valideren van de gerapporteerde gegevens. De MVO-gegevens worden (nog) niet onderworpen aan een externe audit.

COMMUNICATIE MET BELANGHEBBENDEN

De medewerkers in de verschillende kerntaken zijn voortdurend met belanghebbenden in gesprek om hun verwachtingen helder te krijgen en te beantwoorden aan hun informatiebehoefte. Dit is een integraal onderdeel van de uitvoering van onze publieke opdracht.

Daarnaast geven we in aanloop naar het nieuwe Meerjarenplan prioriteit aan een betere aansluiting op de behoeften van onze primaire doelgroep, ondernemend Brabant. In 2015 zijn we via 1-op-1 gesprekken, events, expert- en ondernemerspanels en social media actief de dialoog aangegaan met Brabantse ondernemers en belangenorganisaties. Wat verwachten zij eigenlijk van ons en hoe kunnen we ze verder helpen? Hun antwoorden zullen zwaar meewegen in de herziening van onze missie en visie en de totstandkoming van ons strategisch plan voor de komende jaren.

Als uitvloeisel van deze herpositionering zullen we de BOM via frequente en heldere communicatie scherper gaan profileren, zodat belanghebbenden beter begrijpen waar wij voor staan en wat wij doen. Een goed voorbeeld was de BNR Brabantweek die we vorig jaar gezamenlijk met de provincie hebben gelanceerd. Als onderdeel hiervan zond het radioprogramma 'BNR Zakendoen met...' in november vier dagen lang uit vanaf verschillende locaties in de provincie, waarbij diverse Brabantse ondernemers de revue passeerden.

Om de toegevoegde waarde als dienstverlenende organisatie te blijven toetsen, is een systematische aanpak rondom stakeholder-dialogen erg belangrijk voor het management van de BOM. In 2016 wordt de verkenning van stakeholder belangen gecontinueerd in de vorm van een imago-onderzoek en het ronde tafel-event Circle in samenwerking met de FD Mediagroep.

De BOM stelt feedback van de lezers van dit jaarverslag zeer op prijs. Eventuele reacties ontvangen we graag op info@bom.nl

6.0

Verslag bestuur

6.1

Algemene en operationele ontwikkelingen

De BOM heeft in meerdere opzichten een goed jaar achter de rug. Als ontwikkelingsmaatschappij zijn we steeds beter in staat om de brede en ambitieuze opdracht vorm te geven en samen met partners op zoek te gaan naar kansen om de Brabantse economie en met name (Brabantse) ondernemers en projecten te laten groeien.

TAAKINTENSIVERINGEN

Behalve onze lopende maatschappelijke en economische opdracht, stond 2015 in het teken van de intensivering die voortvloeiden uit het nieuwe bestuursakkoord van de provincie Noord-Brabant. Ter ondersteuning van de economische ambities van de provincie hebben we onze inspanningen zoveel mogelijk gericht op de volgende (aangescherpte) doelstellingen:

- **Verduurzaming van de Brabantse economie:** Bijdragen aan een toekomstbestendige, meer competitieve economie waarin efficiënter en slimmer met hulpbronnen wordt omgesprongen.
- **Kennisintensivering van de Brabantse bedrijvigheid:** Om innovatie te bevorderen, dienen alle activiteiten zoveel mogelijk bij te dragen aan kennisgeneratie en -circulatie en de overdracht van ervaringskennis of ambachtelijke expertise.
- **Internationalisering van de Brabantse economie:** Versterking van de internationale mogelijkheden en ambities van het Brabantse MKB en de aantrekkelijkheid van Brabant voor buitenlandse ondernemingen.

In 2015 zijn we al voortvarend met deze prioriteiten aan de slag gegaan. Om de Brabantse economie te verduurzamen, richten we ons via de kerntaken nog nadrukkelijker op het beleid voor economische topclusters en verbinding met de maatschappelijke thema's (slimme mobiliteit, gezond ouder worden, duurzame agrofood en duurzame energie).

Verder is, in het kader van kennisintensivering, de verbinding met hogere onderwijsinstellingen en het Brabantse bedrijfsleven versterkt. Samen met Brabantse universiteiten en hogescholen is het BEAGLE-programma geïnitieerd waarbij kennis toegankelijk wordt gemaakt voor ondernemers, met name in het midden- en kleinbedrijf. Door gericht te werken aan kenniscirculatie wordt ook de verbinding met de regionale valorisatieprogramma's versterkt. Daarnaast krijgen de internationaliseringsambities van Brabant steeds meer vorm. Eind 2015 zijn we begonnen met de pilot Internationalisering om te onderzoeken hoe de BOM in samenwerking met de provincie bedrijven kan begeleiden bij (het opstarten van) hun internationale activiteiten.

BELANGRIJKSTE OPERATIONELE ONTWIKKELINGEN:

In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de belangrijkste ontwikkelingen en de gerealiseerde maatschappelijke en economische impact per kerntaak. Hieronder geven we alvast een overzicht op hoofdlijnen:

Bedrijfslocaties: In lijn met het provinciale verduurzamingsbeleid denkt Bedrijfslocaties minder in hectares en meer in mogelijkheden om terreinen duurzaam te verbeteren en topclusters te versterken. Zo waren we vorig jaar betrokken bij een aantal aansprekende projecten, zoals de Brainport Industries Campus in Eindhoven.

Energie- en breedbandfonds: De nieuwe fondsen hebben hun bestaansrecht in hun eerste operationele jaar meer dan bewezen. Het Energiefonds realiseerde succesvolle investeringen in windenergie, warmte-koudeopslag, energiebesparingsprojecten en solar-PV. En het Breedbandfonds heeft begin 2016 een subsidie van € 35 miljoen (onze grootste lening ooit) toegekend voor de aanleg van snel internet in alle buitengebieden in Brabant.

Business Development: Om de ter beschikking gestelde middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten, selecteert Business Development steeds scherper op bedrijven die daadwerkelijk kunnen bijdragen aan groei en innovatie in Brabant.

Foreign Investments: De actieve promotie en profilering van Brabant in het buitenland heeft in 2015 tot records geleid qua omvang van buitenlandse investeringen en de daaruit voortvloeiende groei van werkgelegenheid.

Capital: Uit een analyse van de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen blijkt dat de aanwezigheid van risicokapitaal in Brabant achterblijft bij de rest van Nederland. Door samen te werken met verschillende regionale risicofinanciers en gerenommeerde Private Equity fondsen heeft BOM Capital de Brabantse kapitaalketen in 2015 kunnen versterken.

Pivot Park: Het was een positief jaar voor Pivot Park in Oss. Het succes van de vorig jaar verkochte biotechbedrijven Acerta en BioNovion toont aan dat het creëren van Pivot Park en de oprichting van een revolverend kapitaalfonds voor Life Sciences op meerdere manieren tot meerwaarde voor Brabant kan leiden. Zowel Acerta, dat vier jaar na oprichting maar liefst € 6,5 miljard waard blijkt te zijn, als BioNovion houden hun zetel op Pivot Park, waarbij de werkgelegenheid in de regio voor langere tijd gewaarborgd is. Daarnaast is in nauwe afstemming met de stakeholders van OLSP Holding een bredere waarborg gerealiseerd voor de continuïteit van de exploitatie van Pivot Park. Die waarborg biedt samen met het succes van Acerta en BioNovion inspiratie voor andere bedrijven om hun ambities op het gebied van medicijnontwikkeling op Pivot Park vorm te geven.

6.2

BOM Projects

Onder BOM Projects vallen drie kerntaken:

- Bedrijfslocaties
- Breedbandfonds Brabant
- Energiefonds Brabant

6.2.1 Bedrijfslocaties

2015 was een gemengd jaar voor BOM Bedrijfslocaties. Gemeenten en bedrijven zijn nog altijd terughoudend om in bedrijfslocaties te investeren, waardoor projecten moeilijk van de grond komen. Toch waren we ook vorig jaar weer betrokken bij een aantal aansprekende projecten, zoals de Brainport Industries Campus in Eindhoven, realisatie van een beveiligde Truckparking in Hazeldonk en vernieuwende herstructureringspilots in onder andere Helmond.

Bovendien zetten we met het oog op de toekomst belangrijke stappen om nieuwe projecten te kunnen aantrekken, en daarmee waarde te creëren voor Brabant. Zo hebben we een strategie gebiedsontwikkeling ontwikkeld en spelen we goed in op de toenemende behoefte van ondernemers naar kwalitatieve en duurzame bedrijfshuisvesting.

Waardeketen

BOM Bedrijfslocaties is van begin tot eind betrokken bij projecten om bedrijfslocaties door heel Brabant duurzaam te (her)ontwikkelen. Het gaat dan zowel om de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen tot hoogwaardiger, duurzamere werklocaties, als de ontwikkeling van nieuwe, innovatie-bevorderende werklocaties binnen de topclusters. In onze projecten hebben we verschillende rollen: die van regisseur, procesmanager, kennisintermediair en financier.

Financieren gebeurt via ons eigen participatiefonds BHB Capital, dat erop is gericht om gemaakte herstructureringsplannen ook daadwerkelijk tot uitvoering te brengen. Dit doet BHB Capital door risicodragend kapitaal te verstrekken aan projecten en lokale of regionale herstructureringsfondsen.

Het fonds verstrekt maximaal 50% van het benodigde kapitaal. Dat is dan ook de reden waarom deelname van lokale overheden en commerciële partijen cruciaal is om projecten daadwerkelijk van de grond te krijgen. De bijdrage van BHB Capital mag oplopen tot € 2,5 miljoen per project. Uitgangspunt daarbij is dat minimaal de helft van het geïnvesteerde geld weer terugvloeit naar het participatiefonds waarna het opnieuw kan worden geïnvesteerd (het fonds is 'revolverend').

Verder zijn we vanuit BOM Bedrijfslocaties uitvoerder van de provinciale subsidieregeling PHP (Provinciaal Herstructureringsprogramma). Via deze regeling ondersteunen we gemeenten bij het realiseren van fysieke maatregelen op bedrijfsterreinen, bijvoorbeeld ter verbetering van de ontsluiting van deze locaties. Voor de periode 2014-2016 heeft Bedrijfslocaties in totaal € 7,7 miljoen aan PHP-subsidies verleend.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2015

VAN KWANTITEIT NAAR KWALITEIT

In 2015 is het accent in ons werk verschoven van kwantiteit naar kwaliteit. We laten ons niet meer uitsluitend leiden door de hoeveelheid geherstructureerde hectares, maar kijken ook nadrukkelijk hoe locaties kunnen bijdragen aan economische groei en werkgelegenheid. Ook grijpen we herstructureringen aan om bestaande werklocaties te verduurzamen. Zo werken we samen met Energiefonds Brabant om duurzame energieopwekking op bedrijfslocaties te stimuleren. Een goed voorbeeld is de herstart van de bio-energiecentrale in Cuijk. Deze stond al enige tijd stil, maar is door investeringen van onder meer BOM Bedrijfslocaties getransformeerd tot een groene centrale die energie opwekt uit biomassa (voornamelijk houtsnippers) en mogelijk op termijn warmte kan leveren aan andere bedrijven in de omgeving.

NIEUWE STRATEGIE GEBIEDSONTWIKKELING

We schuiven op van locatie- naar gebiedsontwikkelaar, wat betekent dat we steeds meer op regioniveau kijken welke bedrijventerreinen kunnen worden ontwikkeld tot vitale en innovatiebevorderende werklocaties. Dat kan in sommige gevallen resulteren in de verplaatsing van innovatieve bedrijven naar nieuwe locaties waar (door de aanwezigheid van toeleveranciers en andere potentiële partners) meer groeimogelijkheden zijn. De vrijgekomen ruimte op de oorspronkelijke locatie kan dan weer worden opgevuld door bedrijven die de overgebleven 'bewoners' kunnen versterken.

Om hier meer richting aan te geven, zijn we in 2015 begonnen met het uitwerken van een strategie gebiedsontwikkeling. We hebben criteria vastgesteld waaraan innovatie- en werkgelegenheidsbevorderende werklocaties moeten voldoen, zodat we gericht projecten kunnen selecteren. Verder werken we aan een nieuwe acquisitie- en marketingstrategie en zoeken we meer samenwerking met andere kerntaken binnen de BOM. Zo is BOM Business Development (BD) met zijn expertise de ideale partner om (campus)gebieden, zoals de Automotive Campus in Helmond, door te ontwikkelen tot innovatiebroedplaatsen ter versterking van economische topclusters.

SAMEN WERKEN AAN EEN STERKER BRABANT

Versterking van het vestigingsklimaat in Brabant vergt samenwerking tussen alle bij de ontwikkeling van werklocaties betrokken partijen. Daarom is de afstemming met de provincie Noord-Brabant en het Provinciaal Ontwikkelbedrijf in 2015 geïntensiveerd. Verder zijn samen met BOM BD voor 2016 integrale programma's gemaakt voor de dienstverlening aan bedrijven in de topsectoren. En met de gemeenten en regio worden afspraken gemaakt om de effectiviteit van de lokale herstructureringsfondsen waarin Bedrijfslocaties participeert (zoals in Tilburg, Waalwijk en Boxtel) verder te vergroten.

Resultaten 2015

BOM Bedrijfslocaties werkte in 2015 aan 34 projecten. Dit resulteerde in 341 hectare aan geherstructureerd bedrijfsterrein (doelstelling: 300 hectare). Sinds de oprichting van BHB Capital in 2008 heeft de BOM in totaal 2.536 hectare geherstructureerd.

BHB Capital participeert in de exploitatie van 22 projecten. De omvang van de portefeuille bedroeg eind 2015 € 39,6 miljoen. Hiervan was € 33,6 miljoen 'in exploitatie'. Het totale bedrag dat (alle) partijen hebben geïnvesteerd in projecten waarin BHB Capital deelnam, bedroeg € 129,7 miljoen. Hiermee wordt een multiplier van ruim 4 gerealiseerd (doelstelling: minimaal 2). Het rendement op het uitgezette kapitaal bedroeg in 2015 76% vergeleken met 69% in het voorgaande jaar.

	Realisatie 2015	Doelstelling 2015	Doelstelling 2016
Geherstructureerde hectares	341	300	200
Gerealiseerde multiplier BHB	4	>2	>2
Rendement op uitgezet kapitaal BHB	76%	>50%	>50%

Vooruitzichten Bedrijfslocaties 2016

BOM Bedrijfslocaties zal zich in 2016 meer dan voorheen richten op projecten waarin het duurzaam economisch en maatschappelijk belang voorop staan. Prioriteiten zijn:

- Vraaggerichte herontwikkeling van kansrijke, verouderde bedrijfsterreinen;
- Economische (top)clusters en themaparken. De focus ligt daarbij op de sectoren High Tech, Life Sciences, Agrofood, Logistiek en Maintenance. De programmering vindt integraal plaats met BOM BD. Een goed voorbeeld is de betrokkenheid van de BOM bij de ontwikkeling van Brainport Industries Campus in Eindhoven. Vorig jaar hebben we met onder andere de gemeente Eindhoven en de provincie de handen ineen geslagen om dit gebied te ontwikkelen tot *hotspot* voor de Brabantse High Tech maakindustrie;
- Kennisontwikkeling via pilots op de volgende terreinen: vraaggericht ontwikkelen, vrijwillige stedelijke herverkaveling, verduurzaming (met name energie) en vergroening.

BHB Capital zal projecten steeds vaker alleen met private co-investeerdere (bedrijven en ontwikkelaars) financieren, omdat gemeenten weinig actief zijn op het gebied van herstructurering. Uiteraard blijft nauwe samenwerking met gemeenten tegelijk noodzakelijk.

6.2.2 Breedbandfonds Brabant

Breedband internet is een belangrijke voorwaarde voor een vitaal platteland en economische groei. Via het Breedbandfonds stimuleert de provincie Noord-Brabant de aanleg van breedbandnetwerken in zogenaamde 'witte gebieden'. Dit zijn buitengebieden en bedrijventerreinen waar nog geen stabiel en snel internet aanwezig is. De BOM beheert dit fonds.

Het Breedbandfonds investeert alleen in de aanleg van fysieke infrastructuur, namelijk Next Generation Access (NGA)-netwerken. Dit zijn toekomstbestendige netwerken met een downloadsnelheid van tenminste 100 megabit per seconde, waaronder glasvezel.

Volgens het investeringsreglement van het fonds kunnen zowel coöperatieve als commerciële initiatiefnemers van breedbandprojecten tegen gunstige voorwaarden een lening of een garantie aanvragen voor de aanleg van een NGA-netwerk. Het fonds hanteert de volgende voorwaarden voor deze netwerken:

- Open: meerdere aanbieders moeten toegang kunnen krijgen
- Gebiedsdekkend: alle adressen binnen het gebied worden aangesloten

Vanwege de gunstige voorwaarden is formeel sprake van subsidieverlening, ook al moet het gehele bedrag van de lening met rente worden terugbetaald. Het Breedbandfonds is 'revoluerend', wat betekent dat de teruggevloede middelen opnieuw kunnen worden ingezet.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2015

De omvang van het fonds is in 2015 verhoogd van € 7,5 miljoen (het pilotfonds) naar € 50 miljoen (het hoofdfonds). Wat het hoofdfonds betreft, stond 2015 in het teken van het behandelen van de subsidieaanvragen voor Brabantse buitengebieden waar nog geen stabiel en snel internet aanwezig is.

RESULTATEN PILOTFONDS

Met (een gedeelte van) het geld van het pilotfonds heeft het Breedbandfonds drie projecten geselecteerd die in aanmerking komen voor leningen, samen goed voor € 4,2 miljoen. Het gaat om de projecten:

- **Cranendonck.** Vier bedrijventerreinen in de gemeente die van glasvezel worden voorzien.
- **Boxtel.** Een bewonersinitiatief voor de aanleg van glasvezel in de gemeente Boxtel (en deels Oirschot).
- **KempenGlas.** Ruim 2500 adressen binnen vier gemeenten in Zuidoost-Brabant die worden aangesloten op glasvezel.

RESULTATEN HOOFDFONDS

Begin 2016 is - onder voorwaarde van goedkeuring door de Europese Commissie en totstandkoming van een financieringsovereenkomst - aan Mabib € 35 miljoen aan financiering toegekend, de grootste lening die de BOM ooit heeft verstrekt. Hierdoor krijgen alle adressen in de Brabantse buitengebieden uiteindelijk de beschikking over een glasvezelaansluiting.

VOORUITZICHTEN BREEDBANDFONDS 2016

Het Breedbandfonds analyseert de subsidieaanvragen uit 2014 en 2015 om daar lering uit te trekken. Daarnaast kunnen geïnteresseerde partijen in 2016, na heropening van het fonds, een subsidieaanvraag indienen voor de aanleg van NGA-netwerken op bedrijventerreinen, waarvoor de resterende middelen uit het fonds zullen worden aangewend. Het fonds kan indien nodig eveneens worden ingezet voor buitengebieden die buiten de MABIB aanvraag zijn gebleven omdat daar in 2015 initiatieven waren gestart. Ook zal het Breedbandfonds monitoren of de al toegekende subsidiebedragen op de afgesproken manier worden ingezet. Dit is een algemeen kenmerk van goed portfoliomanagement, en is voor de BOM des te belangrijker aangezien de omgang met publieke middelen een verantwoorde besteding vereist.

6.2.3 Energiefonds Brabant

Het Energiefonds Brabant investeert in projecten die gericht zijn op energiebesparing of duurzame-energieopwekking. Het fonds, dat eind 2013 door de provincie Noord-Brabant is opgericht om duurzame energie te stimuleren, heeft een omvang van € 60 miljoen en investeert tegen marktconforme voorwaarden. Het team benadert proactief initiatiefnemers van projecten en verstrekt zowel eigen vermogen als achtergestelde leningen tot een maximum van 25% van het benodigde kapitaal. Daarnaast levert het fonds specialistische kennis, kunde en ervaring om de financiering van projecten te structureren.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2015

Financiering van duurzame energieprojecten is complex en arbeidsintensief. Om individuele projecten te financieren, hanteert het Energiefonds daarom een minimale schaalgrootte van € 4 miljoen. Het Energiefonds werkt in dit soort projecten samen met professionele projectontwikkelaars, maar ook met burgerinitiatieven.

Daarnaast blijkt in Brabant bij kleinere projecten, zoals op het gebied van energiebesparing in gebouwen en warmte-koudeopslag (WKO), een grote behoefte te bestaan aan financiering en ondersteuning daarbij. Om financiering van kleinere projecten mogelijk te maken, streeft het Energiefonds naar bundeling van dergelijke projecten in zogeheten Energy Service Companies (ESCO's). Een ESCo realiseert de kleinschalige projecten en levert deze inclusief financiering aan de gebruiker in de vorm van een operationele lease. De investeringen worden dus terugverdiend uit de inkomsten van de huurcontracten. Op deze manier helpt het Energiefonds indirect ook het MKB en particulieren te verduurzamen.

RESULTATEN 2015

Deze strategie bleek het afgelopen jaar goed te werken. Het Energiefonds heeft vier transacties geclosed voor een totaal commitment van € 6 miljoen (2014: € 850.000). Van deze transacties waren er drie ESCo financieringen: Dubo (installaties voor warmte-koudeopslag) Oovia (energiebesparing voor commercieel en maatschappelijk vastgoed) en Volgroen (led-verlichting voor het MKB). Daarnaast investeerde het fonds in Windmolenpark Dinteloord.

Verder heeft het Energiefonds een sterke pijplijn opgebouwd van kwalitatief goede transacties. Zes transacties zijn gecommiteerd (voor een totaalbedrag van € 8,8 miljoen) en zitten in de documentatiefase, waaronder Wocozon (ESCo voor zonnepanelen bij woningcorporaties), T-wind (windpark in ontwikkeling met lokale coöperaties) en Energieverdieners (partnership energiebesparing agrarische sector).

Het Energiefonds Brabant is goed op weg om zijn maatschappelijke doelstellingen te halen. De projecten waarin het fonds in 2015 heeft geïnvesteerd, besparen tijdens hun levensduur naar verwachting meer dan 500.000 ton aan CO₂-emissies. Dit is bijna 4 maal hoger dan de doelstelling. Ook de financieringsmultiplier van 7,2 is substantieel beter dan de doelstelling. Deze multiplier houdt in dat voor elke euro die het fonds investeert, vanuit de markt nog eens € 6,20 beschikbaar komt voor duurzame energieprojecten in Brabant. Verder bieden de portfolio en de pijplijn van projecten met goede rendementsvooruitzichten een sterke basis om aan de eis van revolverendheid te kunnen voldoen.

VOORUITZICHTEN ENERGIEFONDS 2016

De actieve marktbenadering wordt voortgezet, nu ook voor ESCo's op het gebied van energiebesparing voor commercieel vastgoed en investeringen in wind- en solarprojecten voor (kleinschalige) energieleveranciers. Ook blijft het fonds aandacht geven aan initiatieven met een langere doorlooptijd en een grote duurzame impact, zoals geothermie, restwarmte en windparken in ontwikkeling.

6.3

BOM Business Development

BOM Business Development (BD) selecteert steeds scherper op bedrijven met groeipotentie, zodat in de komende jaren een evenwichtige portfolio ontstaat. Daarin is aandacht voor zowel bedrijven die hun idee tot een prototype willen ontwikkelen als bedrijven op weg naar substantiële groei van omzet en werkgelegenheid.

Waardeketen

BOM BD helpt Brabantse bedrijven met groeipotentieel bij het ontwikkelen en naar de markt brengen van nieuwe hoogwaardige producten en diensten. Innovatie en groei bij deze bedrijven zorgt voor economische vernieuwing in Brabant en draagt bij aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken, zoals vergroening van de economie en digitalisering van de samenleving.

BOM BD onderscheidt twee hoofdactiviteiten:

- Bedrijfsontwikkeling: het ondersteunen van MKB-bedrijven in verschillende stadia van hun ontwikkeling - van idee tot opschaling;
- Systeemontwikkeling: om deze bedrijven optimaal te kunnen ondersteunen, is een stimulerende bedrijfsomgeving nodig. BOM BD geeft hier invulling aan door visievorming over nieuwe marktkansen- en ontwikkelingen en programmering om nieuwe kansen in concrete actieagenda's om te zetten. Bovendien regisseren wij de beschikbaarheid en toegankelijkheid van financiële middelen, internationale netwerken voor technologische samenwerking en markttoegang en proeftuinen/(test)faciliteiten.

Het werk van BOM BD spitst zich toe op een aantal focusgebieden, die zijn afgeleid uit de prioriteiten van het Economisch Programma Brabant 2020, de Brabantse Energieagenda en het MKB-beleid van het Ministerie van Economische Zaken:

- High Tech: High Tech Systems & Materials (HTSM), Maintenance & Services, Supply Chains en Sustainable Energy Technologies;
- Life Tech: Agrofood, Life Sciences & Medische Technologie en Biobased Economy & New Energy.

BOM BD ontvangt jaarlijks circa € 2,6 miljoen subsidie van de provincie Noord-Brabant en € 0,5 miljoen subsidie van het ministerie van Economische Zaken. Deze middelen worden aangewend voor personeels-, bedrijfs- en projectkosten.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2015

BEDRIJFSONTWIKKELING: FOCUS OP MARKTPOTENTIE

BOM BD heeft in 2015 158 bedrijven begeleid bij de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten. Daarbij lag de nadruk op de vroege fasen van bedrijfsontwikkeling: van idee tot en met het prototype. De doorontwikkeling van de afdeling, die in 2015 is ingezet, is erop gericht om scherper te selecteren op bedrijven met groeipotentie, zodat in de komende jaren een evenwichtige portfolio ontstaat van vroege fase begeleiding en ondersteuning van bedrijven op weg naar substantiële groei van omzet en werkgelegenheid.

Deze doorontwikkeling begint haar vruchten af te werpen, wat onder meer blijkt uit het feit dat we in 2015 14 kansrijke bedrijven konden doorgeleiden naar de fondsen van BOM Capital. Uiteindelijk investeerde BOM Capital in acht van deze bedrijven: Fortified Food, Heliox, Wij houden van vers, Sesam Solutions, Smart Robotics, Methods2Business, GreenFlux en Fruit Funk.

Smart Robotics laat zien hoe we bij de selectie van bedrijven steeds meer oog hebben voor de economie van de toekomst. Via een in 2015 gepresenteerde verkenning hebben we de kansen voor Brabant op het gebied van robotica in kaart gebracht, wat heeft geleid tot een groeiende portfolio van robotica bedrijven. Via bedrijven als GreenFlux dragen we bij aan verduurzaming van de economie. GreenFlux ontwikkelt diensten om elektrisch rijden in heel Nederland zo makkelijk en aangenaam mogelijk te maken, onder andere door te bouwen aan een landelijk dekkend laadnetwerk.

SYSTEMONTWIKKELING: KETENREGIE EN INTERNATIONALE NETWERKEN

In 2015 heeft BOM BD 112 systeemprojecten begeleid, allemaal gericht op het bevorderen van een stimulerende bedrijfsomgeving voor innoverende en groeiende bedrijven. Deze projecten liepen uiteen van de eerder genoemde Robotica verkenning tot de uitbreiding van het waterstoftankstation op de Automotive Campus in Helmond, waar naast zware voertuigen ook personenwagens kunnen tanken. Twee ontwikkelingen stonden vorig jaar centraal: financiële ketenregie en internationalisering.

Financiële ketenregie

BOM BD intensiverde in 2015 haar inspanningen om de financiering van bedrijven in de fase van idee tot en met marktintroductie te verbeteren. We zijn met name actief in het toegankelijker maken van subsidie- en investeringsmiddelen, door bestaande financieringsbronnen beter op elkaar te laten aansluiten (zo hebben we in 2015 het samenspel met de Brabantse valorisatiefondsen verbeterd) en door nieuwe financiële resources te implementeren.

In 2015 waren dat de Subsidieregeling Haalbaarheidsstudies en het Ontwikkelfonds (in samenwerking met BOM Capital). Het Ontwikkelfonds is een onderdeel van het bredere Innovatiefonds en richt zich op bedrijven die al een bewezen technologie hebben, maar nog geen positieve cash flow genereren. 2015 was het eerste jaar dat het Ontwikkelfonds volledig operationeel was. Er zijn zes investeringen gedaan.

Andere resultaten op dit gebied in 2015:

- Zes bedrijven zijn geholpen aan een investering vanuit het Business Angel netwerk Made in Brabant. In alle gevallen betrof dit een co-investering tussen meerdere business angels; in twee gevallen was daarnaast sprake van een co-investering met de Brabantse valorisatiefondsen.
- Binnen de Subsidieregeling Haalbaarheidsstudies zijn 45 bedrijven aan een financiële bijdrage geholpen voor het laten valideren van de haalbaarheid van hun product of dienst. In 11 gevallen werd de haalbaarheidsstudie actief ingezet om risicofinanciering in de opvolgende fase te realiseren.

Internationalisering

BOM BD zet zich in voor het opzetten en het ondersteunen van samenwerking tussen Brabantse bedrijven en internationale ontwikkel- en marktpartners. Kernregio's waren in 2015 Vlaanderen, (Zuid) Duitsland en de provincie Jiangsu in China. In 2015 hebben we vanuit BD (mee)gewerkt aan de organisatie van een aantal internationale initiatieven zoals:

- Het opzetten van het Crossroads project dat vanaf 2016 ondersteuning biedt aan tientallen grensoverschrijdende innovatieprojecten tussen Zuid-Nederlandse en Vlaamse bedrijven.
- Het organiseren van 50 matchmaking gesprekken op het World of Energy Solutions congres in Stuttgart, waardoor Brabantse bedrijven werkzaam op het gebied van e-mobility in contact kwamen met mogelijke business partners uit Zuid-Duitsland.

Op het gebied van internationalisering raken de werkzaamheden van BOM BD die van Foreign Investments (FI). In 2016 zal het samenspel worden gestructureerd in de pilot Internationalisering (zie hiervoor het hoofdstuk Foreign Investments).

MONITORING EN STURING

We hebben in 2015 een basis gelegd voor betere monitoring en sturing op kwaliteit in de projectportfolio. In het afgelopen jaar zijn alle projecten van BOM BD in het nieuwe portfoliomanagementsysteem Flightmap opgenomen. In de komende jaren verwachten we met behulp van Flightmap een completer en gedetailleerder beeld te kunnen geven van de (economische en maatschappelijke) effecten van het werk van BOM BD.

Resultaten 2015

BOM BD heeft in 2015 vrijwel alle uit het Meerjarenplan 2013-2016 afgeleide KPI's gehaald. Daarbij moet worden opgemerkt dat de doelstelling om innovatieve samenwerkingsverbanden tussen bedrijven op te zetten (zodat ze gezamenlijk nieuwe producten en diensten kunnen ontwikkelen) in de afgelopen jaren is aangevuld met de begeleiding van individuele bedrijven met groeipotentieel.

KPI 2015	Realisatie 2015	Doelstelling 2015	Doelstelling 2016
Het realiseren van innovatieve samenwerkingsverbanden	26	20	25
Het doorgeleiden van proposities naar BOM fondsen	14	10-15	12
• waarvan doorgeleid met investering BOM fondsen	8		
• waarvan doorgeleid zonder investering BOM fondsen	6		
Het realiseren van financieringen via Made in Brabant	6	5-10	5-10
Het creëren van nieuwe (inter)nationale partners voor Brabants MKB door bovenregionale samenwerking	45 +	30	50
Het ondersteunen van bedrijven bij vervolmaken van hun financieringsplan (Financieringspoort)	46	75	75
Investeringen gedaan door het Ontwikkelfonds	6	4	6

Voor wat betreft Financieringspoort geldt dat de uitgifte van vouchers voor het uitwerken van financieringsplannen achterbleef in 2015, met name buiten de Brainport regio. Daarom zijn maatregelen getroffen, die in het eerste kwartaal van 2016 al hebben geleid tot een forse inhaalslag.

Vooruitzichten BOM Business Development 2016

Uit een recente wetenschappelijke publicatie van de Rotterdam School of Management blijkt dat een beperkt deel van de innovatieve bedrijven in Nederland niet of nauwelijks groei weet te realiseren. Dit komt meestal niet omdat hun product tekortschiet, maar omdat ze onvoldoende gericht zijn op internationalisering en marktsucces. Daarom willen we dit jaar samen met partners onderzoeken hoe we het ondernemerschap van deze bedrijven kunnen versterken.

Daarnaast willen we in 2016 Brabantse MKB-bedrijven via innovatie- en systeemontwikkeling nog beter in staat stellen om baanbrekende innovaties te ontwikkelen en naar de markt te brengen. Daarbij hanteren we de volgende prioriteiten:

- Vergroten van het rendement van bedrijfsontwikkeling: We richten ons in toenemende mate op bedrijven met aantoonbaar groeipotentieel. En we gebruiken Flightmap als tool om onze interventies continu te monitoren, zodat we indien nodig snel kunnen bijsturen. Voorts benutten we onze signaleringsfunctie om de groeithema's van de toekomst in kaart te brengen. Een goed voorbeeld is de lopende verkenning naar de economische kansen voor Brabant rondom *Virtual & Augmented Reality*.
- Regisseren van een stimulerende bedrijfsomgeving: We zetten onze inspanningen voort om de toegang van bedrijven tot financiële middelen verder te verbeteren met als accenten:
 - o Bijdragen aan de komst en goede inrichting van een Brabant-breed fonds voor de financiering van bedrijven in de 'proof of concept' fase;
 - o Zorgen voor een betere regionale inbedding en benutting van landelijke en Europese financieringsregelingen;
 - o Structurele samenwerking met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en stimulus voor het opvolgen van succesvolle bedrijven binnen de door hen uitgevoerde regelingen, zoals MIT en OPZuid;
 - o Optimalisatie van het interne proces binnen BD rondom de screening en doorgeleiding van investeringsaanvragen naar Capital.
- Wat internationalisering betreft ligt de focus op:
 - o Samenwerking met FI in de pilot Internationalisering om te komen tot een samenhangend en integraal pakket van ondersteunende diensten en producten;
 - o Uitwerking en uitvoering van internationaliseringsagenda's voor de Brabantse topsectoren om internationale verbindingen en samenwerkingsverbanden te smeden;
 - o Deelname aan een select aantal Europese projecten, waarbij Brabantse MKB-bedrijven in contact worden gebracht met buitenlandse partners.

6.4

BOM Foreign Investments

BOM Foreign Investments (FI) wist vorig jaar voor de derde keer in zijn geschiedenis meer dan 1.000 arbeidsplaatsen te creëren. Dit goede resultaat voor Brabant komt op het conto van een blijvend sterke vraag vanuit de Verenigde Staten en een aanhoudende opleving van de belangstelling vanuit Azië.

Waardeketen

BOM FI trekt buitenlandse bedrijven aan die een bijdrage kunnen leveren aan de economische kracht van Brabant. Dat kan zowel via de vestiging van nieuwe bedrijven als via uitbreiding en verplaatsing van buitenlandse bedrijven die al in Brabant gevestigd zijn.

Onze projectmanagers zijn ons belangrijkste kapitaal. Zij hebben direct contact met de geïnteresseerde buitenlandse bedrijven en proberen vanuit een neutrale en onafhankelijke rol het vertrouwen van deze bedrijven te winnen, de propositie van Brabant overtuigend te presenteren en daarmee te fungeren als matchmaker tussen vraag en aanbod.

Ruim de helft van de leads komt binnen via onze belangrijkste partner, het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA). Daarnaast sporen de projectmanagers zelf leads op via beurzen, roadshows, ronde tafels, seminars en deelname aan (strategische) missies en brengen ze deze bedrijven in contact met aanbiedende partijen, zoals bedrijfslocaties, gemeenten en kennisinstellingen. In het verdere proces hebben onze projectmanagers veelvuldig contact met leads om fiscale, arbeidsmarkt-gerelateerde en culturele onduidelijkheden weg te nemen en het onderhandelingsproces over vestiging een grotere kans van slagen te geven.

Bovendien onderhouden we actief contact met de ongeveer 1500 al gevestigde buitenlandse bedrijven in Brabant. Dit Current Investor Development-programma (CID) levert kennis, testimonials en leads op – en is een kostenefficiënte manier om nieuwe buitenlandse bedrijvigheid aan te trekken respectievelijk bestaande bedrijvigheid te behouden en te laten groeien.

De opdracht van BOM FI is om Brabant in de top-3 te brengen van buitenlandse investeringen in Nederland. Daarnaast moet de provincie landelijk de nummer-1 zijn voor het aantrekken van kennisintensieve werkgelegenheid en een leidende rol spelen bij het aantrekken van bedrijven in de High Tech Systems & Materials (HTSM)-sector.

Om deze opdracht te kunnen invullen, ontvangt BOM FI jaarlijks € 1,8 mln subsidie van de provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken. Uit deze subsidie worden de eigen organisatie en medewerkers bekostigd, alsmede de ontwikkeling van marketing- en informatieproducten en de organisatie van evenementen voor buitenlandse bedrijven in binnen- en buitenland.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2015

Het ene buitenlandse bedrijf is het andere niet

Om de focus scherp te houden, maakt BOM FI sinds 2014 duidelijker onderscheid tussen de beweegredenen van buitenlandse bedrijven om zich op Brabant te oriënteren. Bij market access gaat het om bedrijven die toegang zoeken tot een afzetmarkt en daarvoor op zoek zijn naar een vestigingsplek voor activiteiten zoals sales, logistiek, assemblage, productie, service of back office. Van alle leads die we binnenkrijgen, valt 80% in deze categorie. De resterende 20% betreft *technology access*; buitenlandse bedrijven die toegang zoeken tot een technologie voor eigen product- of procesontwikkeling voor de wereldwijde markt. Deze bedrijven vestigen zich in Brabant vanwege het innovatie-ecosysteem, zoals kennisinstellingen en R&D-netwerken.

De afdeling FI werkte in 2015 voor het eerst een vol verslagjaar langs deze nieuwe lijn van *market access en technology access*. Van de zeven projectmanagers werken er drie op sectoren (technologie/clusters) en vier op markten (landen/regio's). Projectmanagers met een technologiefocus kunnen vrij van markten werken, maar vanzelfsprekend worden duo's geformeerd als de zoekvraag van een bedrijf daar om vraagt. Dit laatste was vorig jaar bijvoorbeeld het geval bij het begeleiden van de komst van het Europese hoofdkantoor van Shimano naar Eindhoven.

Logistieke sector is dominant

Zo'n 50% van de bedrijven die in 2015 mede dankzij BOM FI in Brabant neerstreken, heeft betrekking op een logistieke activiteit. Door de opkomst van e-commerce is de aantrekkelijkheid van Brabant voor logistieke bedrijven alleen maar toegenomen. Waar logistiek vroeger een zaak was van 'containers in, pallets uit', is het nu vaak 'containers in, pakketjes uit'. Het e-commerce tijdperk noopt bedrijven met logistieke activiteiten dan ook om dichter op de klant zitten. Brabant heeft wat dat betreft een perfecte ligging tussen de grote invoerhavens, zoals Rotterdam en Antwerpen, en met ruim 170 miljoen consumenten binnen een straal van 500 kilometer. Binnen de logistiek zagen we in 2015 bovengemiddelde aandacht vanuit Fashion, Life Sciences en Hightech/IT.

Toenemende concurrentie

Het Nederlands vestigingsklimaat staat onder druk. Terwijl de groei van directe buitenlandse investeringen in Europa afneemt, worden de ons omringende landen steeds actiever in het aantrekken van buitenlandse bedrijven die wij ook graag in Brabant willen hebben. In antwoord hierop zijn wij het afgelopen jaar intensiever gaan samenwerken met het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA), Regionale Acquisitie Partners van andere provincies, regio's en steden, en onze Brabantse partners. De focus ligt op de prioriteitsgebieden (landen en sectoren). Zo deden we in 2015 mee aan Nationale Acquisitie Teams voor de Nederlandse topsectoren Agrofood, HTSM, Life Sciences en Chemie. In deze teams werken we samen om vanuit regionale kracht nationale proposities te ontwikkelen, kennis, kunde en netwerken te delen en Nederland te promoten in buitenlandse markten.

Resultaten 2015

BOM FI meet zijn succes in het aantal aangetrokken bedrijven, daarmee gepaard gaande investeringen in euro's en het aantal gecreëerde arbeidsplaatsen (nieuw en behoud). Met 1.756 behouden en nieuwe banen viel de winst voor de Brabantse werkgelegenheid vorig jaar ruim drie keer hoger uit dan de doelstellingen in het Meerjarenplan van de BOM. Logistieke bedrijven waren de motor achter de veel hoger dan verwachte banencreatie. Bovendien wisten we een aantal grote nieuwe werkgevers voor Brabant te winnen, waaronder Inmark en Huawei.

In totaal werden 30 projecten geconfirmeerd, wat wil zeggen dat deze bedrijven hun Brabantse plannen voor de komende drie jaar op papier hebben gezet voor wat betreft vestigingsplaats, investeringsniveau en werkgelegenheid.

Positief is dat de investeringsbereidheid uit Aziatische landen (16 geconfirmeerde projecten), na een eerste opleving het jaar ervoor, in 2015 bleef toenemen. Aziatische bedrijven realiseren zich dat de concurrentie internationaliseert en servicegerichter wordt. Afzetmarkten zoals Europa moeten daarom actiever worden bewerkt. Duitsland wordt daarbij vaak in eerste instantie als vestigingsland overwogen; het is vervolgens aan BOM FI om deze bedrijven te wijzen op Brabant als aantrekkelijk en nabijgelegen alternatief.

Van alle landen was de VS in 2015 traditiegetrouw de grootste bron van nieuwe buitenlandse vestigingen (12 geconfirmeerde projecten). De strategische ligging van Brabant in Europa, de aanwezigheid van talent en het innovatieve karakter blijken bij deze bedrijven vaak doorslaggevend te zijn in de afweging.

	Realisatie 2015	Doelstelling 2015	Doelstelling 2016
Geconfirmeerde projecten	30	25	25
Creatie directe arbeidsplaatsen	1.756	500	500
Acquisitie van kapitaalsinvesteringen in mln	118	75	75
% Projecten in de Brabantse topsectoren	90	90	90
% Kennisintensieve leads	20	25	25

De belangrijkste investeringen die in 2015 met inspanning van BOM FI tot stand kwamen:

- Tweede assemblagefabriek Tesla (elektrische auto's) in Tilburg, naast Model S nu ook Model X;
- Vestiging Europees hoofdkantoor Shimano op High Tech Campus in Eindhoven;
- Europees logistiek centrum (opslag en uitlevering) Huawei (mobiele telefoons) bij DHL in Eindhoven;
- Uitbreiding Europees distributiecentrum Forever 21 (kleding) in Bergen op Zoom;
- Eerste continentaal-Europese vestiging Inmark Packaging (verpakkingen) in Raamsdonkveer;
- Commerciële vestiging Lamb Weston/Meijer (aardappelproducten) in Breda;
- Samenvoeging vier vestigingen en uitbreiding activiteiten van Honeywell in Den Bosch met 260 banen waarvan 80 behoud.

Vooruitzichten Foreign Investments 2016

Onze projectportefeuille is nog nooit zo groot geweest. Op basis van de gesprekken die we voeren, hopen we in 2016 een aantal grote spelers op het gebied van food, chemie, Life Sciences en High Tech in Brabant te mogen verwelkomen.

Om nog efficiënter goede leads te genereren, willen we in 2016 intensiever samenwerken met andere organisaties. Met REWIN (West-Brabant) sluiten we eenzelfde samenwerkingsconvenant als we met Brainport Development (Regio Eindhoven) hebben lopen. Verder stellen we onze gedeelde nationale projectadministratie (Achilles) open voor Brabantse partners als Havenschap Moerdijk, de High Tech Campus in Eindhoven, Pivot Park en de Provincie Noord-Brabant.

Pilot Internationalisering

De provincie Noord-Brabant wil graag dat Brabantse ondernemingen structureel meer samenwerken met buitenlandse bedrijven en kennisinstellingen. Hiervoor start de BOM in 2016 een pilot Internationalisering, waarin de focus ligt op handel, innovatie en investeringsbevordering. In samenwerking met de provincie en Brabantse partners worden in 2016 onder andere diverse handelsmissies georganiseerd. De uitdaging is om meer Brabantse bedrijven te interesseren voor internationaal zakendoen en kansen te verzilveren in strategische buitenlandse markten, zoals Zuid-Duitsland, Jiangsu (China), Israël en Boston (VS). De tijdens de pilot opgedane inzichten zullen in de loop van 2016 worden meegenomen in het nieuwe Meerjarenplan 2017-2020 van de BOM.

6.5 BOM Capital

Dankzij de verkoop van Acerta Pharma was 2015 voor BOM Capital op financieel gebied een extreem succesvol jaar. Met een waardering die kan oplopen tot \$ 7 miljard behoorde de verkoop van dit biotechbedrijf wereldwijd tot de grootste deals van 2015 - een resultaat waar we samen met de co-investeerders (waaronder BioGeneration Ventures) reuze trots op zijn.

We verkochten vorig jaar met co-investeerder Brabant Life Sciences Seed Fonds ook ons belang in BioNovion, dat net als Acerta op Pivot Park in Oss gevestigd is. Deze deals resulteren niet alleen in een uitzonderlijk goed financieel resultaat voor onze fondsen; ze leveren ook werkgelegenheid op en tonen het succes van onze aanpak op Pivot Park waar we een Life Sciences community en faciliteiten combineren met een kapitaalfonds.

Maar er gebeurde meer in 2015. Zo rondden we 25 nieuwe- en vervolginvesteringen af, die ons in staat stellen om ook in de komende jaren een bijdrage te blijven leveren aan de economische ontwikkeling van Brabant. Daarnaast hebben we vorig jaar verdere stappen gezet in het professionaliseren van de organisatie van BOM Capital, waardoor we beter gepositioneerd zijn om waarde te creëren bij onze portfoliobedrijven.

Waardeketen

BOM Capital investeert via aandelenkapitaal en (achtergestelde/converterbare) leningen risicodragend in Brabantse groeibedrijven. Vanuit BOM Capital doen we dat via een tiental fondsen waarvan Innovatiefonds Brabant de grootste is. Via het Innovatiefonds, dat een omvang heeft van € 125 miljoen, vinden ook onze investeringen in andere fondsen plaats (zogenoemde Fund-to-Fund investeringen).

Daarnaast werken we actief aan een Brabant-brede doorlopende kapitaalketen. We stellen kennis, mankracht en – waar nodig – financiële middelen beschikbaar om ervoor te zorgen dat bedrijven in alle levensfasen (van *ideation*, tot *start-up* en *scale-up*) voldoende toegang hebben tot kapitaal om verder te groeien.

In onze investeringen streven we eigenlijk hetzelfde doel na. Ons uitgangspunt is dat toegang tot kapitaal geen primaire belemmering mag zijn voor de verdere ontwikkeling van bedrijven met een goed verdienmodel die een bijdrage kunnen leveren aan de Brabantse economie. Om de rol van aanjager te kunnen spelen, accepteren wij als investeerder soms meer risico dan marktpartijen. Daarmee vergroten we voor Brabantse bedrijven de toegang tot groeikapitaal.

In totaal hebben de provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken aan onze fondsen ruim € 225 miljoen beschikbaar gesteld. Geld dat we primair gebruiken voor investeringen in bedrijven en waarvan, binnen de gemaakte afspraken met de opdrachtgevers, ook de organisatie van BOM Capital wordt bekostigd.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2015

Deal sourcing

Het vinden van kwalitatieve leads (bedrijven om in te investeren) is cruciaal voor het succes van onze fondsen, en daarmee onze bijdrage aan de duurzame versterking van de Brabantse economie. Na de lancering van het Innovatiefonds, en de daarmee gepaard gaande publiciteit, zagen we een aanzienlijke toename in het aantal leads dat zich bij BOM Capital meldt. Een groot deel van die leads sluit echter onvoldoende aan bij onze hoofdopdracht, en de zorgvuldige afhandeling daarvan kost veel capaciteit.

In 2015 hebben we diverse activiteiten ontplooid om het percentage kwalitatieve leads, en daarmee ook de effectiviteit van ons team, te verhogen. Om te beginnen hebben we meer capaciteit vrijgemaakt voor proactieve en selectieve deal sourcing en zetten we via sectorteam (High Tech en Life Tech) in op een betere kennisdeling en samenwerking met andere BOM kerntaken, zoals Business Development. Hierdoor komen wij sneller in aanraking met kwalitatieve leads uit de topclusters, waar wij ons primair op richten.

Daarnaast zijn wij in 2015 begonnen om BOM Capital - in samenwerking met de afdeling Marketing & Communicatie - scherper te positioneren. In de publiciteit rondom nieuwe investeringen en succesvolle exits communiceren we proactief waar goede investeringen volgens BOM Capital aan moeten voldoen. Verder verwachten wij op dit punt veel van onze Fund-to-Fund investeringen. De fondsen waar wij in investeren, weten wat wij zoeken en staan voortdurend in contact met kwalitatieve leads die ze naar ons kunnen doorverwijzen.

Waarde creatie & exit

We stellen niet alleen middelen ter beschikking, maar staan bedrijven ook bij met kennis, kunde en ons netwerk om optimale waarde te creëren. Dit noemen we smart money. Daardoor kunnen we de beschikbaar gestelde middelen ook echt 'revolverend' inzetten, wat betekent dat ze op termijn naar de fondsen terugvloeiën om opnieuw te worden ingezet.

Om het concept van smart money goed vorm te kunnen geven, doen we meer om ons netwerk van investeerders en Brabantse bedrijven te ontsluiten voor onze participaties. Een goed voorbeeld daarvan is ons Capital Connects programma dat jonge portfoliobedrijven en gevestigde ondernemingen met elkaar verbindt om te sparren over verdienmodellen, technologie en samenwerkingsmogelijkheden - en daarmee hun groei te versnellen.

Daarnaast zijn we begonnen een pool van coaches en commissarissen te creëren, om ervoor te zorgen dat de professionals die wij namens BOM Capital afvaardigen passen bij de levensfase van individuele bedrijven en echt toegevoegde waarde hebben. Ook hebben we geïnvesteerd in diverse systemen om het zicht op de prestaties van onze participaties verder te vergroten. Zo zijn we gestart met de implementatie van een nieuw Investment Management Systeem, dat in 2016 zal worden afgerond.

Middelen vloeien pas terug als wij aandelen in participaties verkopen. Het kiezen van het juiste exit moment heeft daarom een grote invloed op het financieel resultaat van onze fondsen. In 2015 hebben we verdere stappen gezet om exit-planning te verankeren in ons portfolio management. Zo is het bespreken van exit-mogelijkheden een vast onderdeel in de 100- en 300-dagen plannen, waarmee we participaties ondersteunen bij strategiebepaling- en executie. De succesvolle verkoop van onder andere Acerta en BioNovion zijn in dat opzicht resultaten die voor zich spreken.

Versterken van de kapitaalketen

Om de Brabantse kapitaalketen verder te versterken, hebben we in 2015 voortgeborduurd op onze rol in valorisatieprogramma's. Leads die voor ons nog in een te vroeg stadium zitten, verwijzen we actief door naar de diverse valorisatieprogramma's, en we kijken voortdurend of we ondernemingen uit die programma's kunnen opwerken tot vervolginvesteringen.

Ook is BOM Capital samen met Brabantse corporates, zoals ASML en Philips Healthcare, nauw betrokken bij het versnellingsprogramma High Tech XL. Dit programma moet beginnende ondernemingen via onder andere workshops en mentorsessies in drie maanden tijd klaarstomen voor een investeringsronde. Daarbij passeren alle belangrijke thema's de revue: van samenstelling van het team tot het business model en de marketingstrategie. BOM Capital ondersteunt het programma in algemene zin door kapitaal, kennis en kunde ter beschikking te stellen. Verder screenen we alle deelnemende bedrijven om te beoordelen of we vanuit onze fondsen mogelijkheden zien voor investeringen.

Verder hebben we hooggespannen verwachtingen van de Venture Capital Desk op de High Tech Campus in Eindhoven. Dit is een fysiek kantoor dat afwisselend wordt bezet door BOM Capital en de andere aangesloten fondsen en banken, waaronder Rabobank. De VC Desk biedt jonge bedrijven een laagdrempelige manier om hun kapitaalbehoefte te bespreken. De aangesloten partners verwijzen onderling actief naar elkaar door, zodat bedrijven altijd met de juiste partij in contact komen. Een zeer positieve ontwikkeling is dat enkele fondsen waar wij in hebben geïnvesteerd, waaronder SET Ventures en Prime Ventures, zich inmiddels ook bij dit initiatief hebben aangesloten.

Resultaten 2015

2015 was niet alleen vanwege de exits een goed jaar voor BOM Capital. Zo hebben we ook onze doelstelling voor vervolginvesteringen ruimschoots gehaald. Gezien de hoge kapitaalbehoefte in onze primaire sectoren (High Tech en Life Tech) doet BOM Capital nooit alleen mee aan vervolgrondes. Bij het aangaan van nieuwe investeringen zoeken we daarom actief naar co-investeerders die ook in vervolgrondes kunnen blijven meedoen, wat getuige het hoge aantal vervolginvesteringen zijn vruchten begint af te werpen.

We zijn ook trots op onze investeringen in Gilde Healthcare Services, HPE Growth Capital en SET Ventures. Door onze Fund-to-Fund strategie komt Brabant op het vizier van grote fondsen met veel kapitaal, kennis en kunde en uitgebreide netwerken. Dit moet op termijn leiden tot het uitwisselen van leads, het delen van netwerken voor onze fondsen en participaties en additionele investeringen in de Brabantse economie.

Hoewel het aantal directe investeringen in 2015 lager uitkwam dan verwacht, zijn we ook met dit resultaat tevreden. Het lagere aantal is vooral een resultaat van fasering (in januari en februari 2016 hebben we de 'resterende' vijf deals *geclosed*) en strengere selectie op de kwaliteit van leads.

	Realisatie 2015	Doelstelling 2015	Doelstelling 2016
Directe investeringen	10	15	20
Vervolginvesteringen	15	10	14
Fund-to-fund investeringen	3	2	3
Exits	4	4	5

De keerzijde van ons hogere risicoprofiel is dat faillissementen in onze portefeuille niet zijn uit te sluiten. In 2015 gingen drie participaties failliet, vergeleken met vier in 2014. Deze faillissementen zijn uitgebreid geëvalueerd binnen het team. De (financiële) gevolgen van de faillissementen zijn meegenomen in de jaarrekening 2015.

Aan het eind van vorig jaar bedroeg het totaal geïnvesteerd vermogen van onze fondsen in consolidatie € 55 miljoen, waarvan 79% in aandelen en 21% in leningen. Alle fondsen samen hebben 74 participaties, waarvan 86% actief is in de topsectoren High Tech en Life Tech. Verder hebben we € 24 miljoen gecommitteerd aan nieuwe investeringen.

Update maatschappelijke impact

De meeste van onze participaties hebben raakvlakken met maatschappelijke thema's. Zo investeerden we vorig jaar in GreenFlux, dat de exploitatie van laadpalen voor elektrisch vervoer koppelt aan intelligent en efficiënt energiegebruik (slimme mobiliteit). Daarnaast creëren onze investeringen banen en geven succesverhalen als Acerta en BioNovion een enorme boost aan de reputatie van Brabant als economische groeiregio.

Bovendien is MVO sinds de lancering van het Innovatiefonds in 2014 verankerd in ons investeringsproces. We hebben een MVO- en integriteitstoets ontwikkeld die een vast onderdeel uitmaakt van ons investeringsproces. In 2014 heeft dat er twee keer toe geleid dat we investeringen niet hebben doorgezet; in 2015 gebeurde dat één keer. Mogelijk houdt de daling van vorig jaar verband met het feit dat wij actiever aan leads uitleggen hoe ons investeringsproces in elkaar zit, en sommige bedrijven vervolgens hun aanvraag intrekken. Daarnaast wendden we onze invloed aan om problemen bij bedrijven op te lossen, voordat we overgaan tot een daadwerkelijke investering.

In 2015 hebben we Vlerick Business School een onderzoek laten uitvoeren naar de effectiviteit van onze investeringsstrategie over de afgelopen 10 jaar. Hieruit blijkt dat onze financiële en operationele prestaties marktconform en op sommige punten zelfs beter zijn. De investeringen van BOM Capital geven een goede impuls aan de groei van de bedrijven waarin we investeren. Sturing op de maatschappelijke impact door deze bedrijven na het moment van investeren behoeft echter nog meer aandacht.

Dit onderzoek heeft er mede toe geleid dat we actief op zoek zijn gegaan naar een goede manier om de economische en maatschappelijke aspecten van onze investeringen in kaart te brengen, zodat we hier actiever op kunnen sturen en transparanter over kunnen communiceren. Deze zoektocht is overigens niet uniek voor BOM Capital. Daarom willen we ook via onze Fund-to-Fund investeringen leren hoe andere fondsen hiermee omgaan.

Vooruitzichten Capital 2016

We moeten realistisch zijn: het is niet waarschijnlijk dat we het financiële resultaat van 2015 snel zullen evenaren. Maar 2015 laat wel zien dat onze aanpak werkt. Daarom gaat BOM Capital door op het ingeslagen pad om meer kwalitatieve leads te vinden, actief waarde te creëren bij onze participaties en de kapitaalketen in Brabant blijvend te versterken.

6.6

Organisatie en medewerkers

Voor de BOM organisatie was 2015 een 'stabilisatiejaar'. Na de sterke groei van het aantal medewerkers in 2014 was het vorig jaar vooral zaak om de nieuwe collega's goed in te bedden in de organisatie. Daarnaast hebben we belangrijke stappen gezet in de implementatie van competentie management, ons leiderschapsonwikkelingstraject, de BOM University en het nieuwe huisvestingsconcept. Deze initiatieven moeten een stevige impuls geven aan de cultuur, effectiviteit en toekomstbestendigheid van onze organisatie.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2015

COMPETENTIEMANAGEMENT EN -ONTWIKKELING

De keuze voor competentie management is geen willekeurige. Wij zijn bij uitstek een netwerkorganisatie. Dat betekent dat zowel de medewerkers als de BOM niet alleen worden beoordeeld op hun prestaties (het stimuleren van de Brabantse economie), maar ook op de manier waarop die tot stand komen (ons gedrag). Aangezien de gedragsmogelijkheden van een medewerker worden bepaald door wat er 'onder de motorkap' zit - de competenties - willen we daar dus met elkaar aan werken.

In 2015 hebben we grote vooruitgang geboekt in de implementatie, waardoor we dit jaar daadwerkelijk met competentie management van start kunnen. We hebben het implementatieplan opgesteld, het projectteam geformeerd en een partner geselecteerd; vervolgens verscheen het visiedocument dat zich primair richt op onze medewerkers en tot in detail beschrijft wat competentie management inhoudt.

Hoe werkt competentie management?

De BOM gebruikt een set van 43 verschillende competenties - de 'competentietaal'. Iedere competentie heeft een duidelijke definitie en concrete gedragsvoorbeelden. Daarmee kunnen we doelgericht sturen op het gedrag dat optimaal aansluit bij de ambities van de BOM en onze medewerkers.

Samen met onze gespecialiseerde partner PiCompany hebben we drie kerncompetenties vastgesteld die op iedere BOM-medewerker van toepassing zijn: samenwerking, initiatiefnemer en klantgerichtheid. Daarnaast heeft iedere medewerker drie of vier competenties die specifiek bij zijn/haar functie horen. Verder kunnen medewerkers een of twee persoonlijke competenties kiezen. Deze persoonlijke competenties kunnen aansluiten bij een specifiek project waarbij iemand betrokken is. Maar ze kunnen bijvoorbeeld ook van belang zijn voor een toekomstige functie die de medewerker ambieert.

De competenties vormen vanaf de zomer van 2016 een vast onderdeel van de gesprekscyclus tussen leidinggevende en medewerker. In drie typen jaarlijkse gesprekken - een taak-, voortgangs- en beoordelingsgesprek - stellen beiden helder geformuleerde en concrete doelen vast. Op termijn zal het opleidings- en trainingsaanbod van de BOM dan ook nauw aansluiten bij de competenties.

LEIDERSCHAPSONTWIKKELINGSTRAJECT

Het leiderschapsontwikkelingstraject van de BOM draaide in 2015 op volle toeren. De directie en het middelmanagement volgden een training 'coachend leidinggeven aan professionals' waarbij zelfkennis en persoonlijk leiderschap het uitgangspunt vormden. Het leiderschapsontwikkelingstraject, dat in 2014 begon, loopt nog tot september 2016. De overgang naar competentie management vormt vanzelfsprekend een van de thema's van het ontwikkelingstraject, omdat alle leidinggevendenden hiermee te maken zullen krijgen.

BOM UNIVERSITY

Alle achttien medewerkers onder de dertig doorliepen in 2015 de BOM University. Persoonlijk leiderschap loopt als een rode draad door het curriculum: van jezelf proactief opstellen tot het nemen van verantwoordelijkheid en over de afdelingen heen goed samenwerken. De deelnemers kwamen vier keer op locatie bijeen voor een uitgebreid programma dat bestond uit onder meer rollenspellen, presentaties, coaching en theorie.

De BOM University begint nu al zijn vruchten af te werpen. Buiten de University blijken de deelnemers elkaar goed te kunnen vinden, ook als ze op verschillende afdelingen werken. Zo bevorderen ze een actieve en in elkaar geïnteresseerde sfeer binnen de BOM en dragen ze bij aan het 'slechten van schotten' tussen de afdelingen.

NIEUW HUISVESTINGSCONCEPT

De schotten tussen de medewerkers gaan ook letterlijk verdwijnen. In 2015 is het nieuwe huisvestingsconcept voltooid – en inmiddels ook goedgekeurd. De inrichting van ons pand in Tilburg wordt opener en multifunctioneler; de huidige indeling in 'hokjes' wordt volledig losgelaten.

De open indeling past veel beter bij de netwerkorrganisatie die de BOM is, waar functioneel samenwerken en overleg centraal staan. Na de verbouwing, die eind 2016 zal zijn voltooid, kunnen collega's en externen elkaar zowel formeel als informeel veel makkelijker ontmoeten.

Vooruitzichten 2016

Halverwege 2016 begint de BOM daadwerkelijk met het werken met competenties. Alle collega's kennen dan naast de drie kerncompetenties ook hun functie- en persoonlijke competenties. Ook hebben ze met hun leidinggevende duidelijke en meetbare afspraken gemaakt over hun competentieontwikkeling.

Voor die tijd moet er nog veel gebeuren. De BOM heeft in maart de functiecompetenties vastgesteld voor alle medewerkers. In het voorjaar volgen de leidinggevendenden drie verschillende workshops om te leren hoe ze kunnen omgaan met de handvatten die competentie management biedt. Ook de overige medewerkers krijgen voor juni 2016 trainingen over competentie management.

Verder start in 2016 de herinrichting van het BOM kantoor in Tilburg, bouwen we met kennissessies en trainingen voort op de BOM University, en maken we een begin met de ontwikkeling van *succession planning*, dat in de komende jaren zal worden ingevoerd.

6.7

Financiële ontwikkelingen 2015

Resultaten (x € 1,-)

	2015	2014
	€	€
BOM Vastgoed B.V.	-	-
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	262.093	92.146
BOM Bedrijfslocaties B.V.	-1.282.733	699.565
BOM Capital I B.V.	11.064.603	260.386
OLSP Holding B.V.	749.170	885.479
Innovatiefonds Brabant B.V.	-	-
Energiefonds Brabant B.V.	18.304	-
Breedbandfonds Brabant B.V.	-	-
BOM Capital II B.V.	4.755.807	1.920.301
Geconsolideerd resultaat voor aandeel derden	15.567.244	3.857.877
Aandeel derden in het resultaat deelnemingen	-5.577.530	-150.920
Resultaat deelnemingen	-18.304	-
Geconsolideerd netto resultaat	9.971.410	3.706.957

Resultaat 2015

BOM Holding BV heeft 2015 afgesloten met een positief geconsolideerd resultaat voor aandeel derden van € 15.567.244 vergeleken met een geconsolideerd resultaat van € 3.857.877 positief in het voorgaande jaar.

De resultaten van BOM Capital I B.V en BOM Business Development & Foreign Investments B.V. tellen in eerste instantie voor 100% mee in de cijfers van BOM Holding B.V. Het resultaat wordt vervolgens gecorrigeerd voor het 49,9% belang dat de Staat der Nederlanden in deze vennootschappen houdt ('aandeel derden'). Exclusief het aandeel derden bedroeg het resultaat van BOM Holding in 2015 € 9.971.410, tegen € 3.706.957 in 2014.

Toelichting resultaten algemeen

Voor het beoordelen van de financiële (jaar)resultaten van de BOM is het van belang om uit te gaan van het feit dat de BOM zich enerzijds richt op het winstgevend maken van Brabantse ondernemingen en anderzijds op het versterken van de Brabantse economische structuur. Winstgevendheid van ondernemingen dient te worden gerealiseerd op zowel maatschappelijk als financieel vlak. Om dit te kunnen ondersteunen, beschikt de BOM onder meer over revolverende fondsen waarmee voor langere periode waarde kan worden gecreëerd voor Brabant.

Het jaarresultaat voor 2015 leunt sterk op de vervreemdingsresultaten die uit de (gedeeltelijke) verkoop van de aandelen in Acerta en BioNovion zijn behaald (transactieresultaat van € 64.158.528). Dit resultaat komt echter in beperkte mate tot uitdrukking in het nettoresultaat over het boekjaar 2015 omdat de opbrengsten deel blijven uitmaken van de meerjarige, revolverende fondsopdracht. De opbrengsten worden dan ook grotendeels verantwoord als toevoeging aan het vreemd vermogen. Hiermee worden deze gelden opnieuw ingezet voor herinvestering in Noord-Brabant. Voor het Innovatiefonds Brabant B.V. met een resterende looptijd tot 2037 geldt dat € 33.604.545 als verplichting tot herinvestering wordt toegevoegd.

Van het Life Sciences & Health Fund B.V. (LS&HF) is een deel van het transactieresultaat wel toegerekend aan het nettoresultaat. Reden hiervoor is dat, samen met de provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken (financiers van LS&HF), is besloten deze opbrengsten langduriger in te zetten voor Brabant. Deze ambitie wordt gerealiseerd door de middelen beschikbaar te stellen aan het Capital-I fonds, als onderdeel van het investeringsportfolio van de BOM. Met het aanpassen van de fondsopdracht en leningovereenkomst LS&HF versterken we het fondsvermogen van Capital-I met € 16.500.249.

Resultaat BOM Capital

De activiteiten van BOM Capital zijn ondergebracht in zeven vennootschappen: BOM Capital I B.V., BOM Capital II B.V., Life Sciences & Health Fund B.V., Biobased Brabant Fonds B.V., Innovatiefonds Brabant B.V. en sinds 2015 het Spin-off Fonds Brabant B.V. en het Technostarters Spin-Off Fonds B.V.. BOM Capital heeft in 2015 een resultaat gerealiseerd van € 15.820.410 ten opzichte van € 2.180.687 in 2014.

BOM Capital waardeert haar portfolio twee keer per jaar op basis van de ontwikkelingen bij de ondernemingen in portefeuille. De periodieke analyse van aspecten als productfase, marktphase, kwaliteit management, liquiditeitspositie, inkoopmarkt, financials en exit-mogelijkheden leiden tot een bepaalde weging van het risico en daarmee tot een onderbouwde afwaarderingsfactor. De voorzieningen zijn daarmee gebaseerd op een consistent risicomodel en niet op een fair market value waarderingmodel.

Het totale niveau van voorzieningen kwam door de aanpassingen in 2015 uit op 57% van het totaal geïnvesteerd vermogen, tegen 44% in 2014. Het percentage voorzieningen is verklaarbaar doordat in 2015 enkele deelnemingen te maken kregen met een vertraging in de vercommercialisering of een vertraging in de productontwikkeling. Beide aspecten hebben tot gevolg dat de liquiditeit en zo ook de continuïteit onder druk komen te staan. Daarnaast hebben zich in 2015 een drietal faillissementen voorgedaan die tot een volledige afwaardering van de deelnemingen hebben geleid. De aanpassingen van de leningen van onze aandeelhouders aan de respectievelijke vennootschappen zijn in 2015 gemuteerd voor dekking fondskosten en participatieresultaten. De leningen aan LS&HF en Innovatiefonds Brabant zijn voor respectievelijk € 5.221.365 en € 28.730.832 opgewaardeerd voor dekking fondskosten en participatieresultaten. De toevoeging van het Spin-off Fonds Brabant en het Technostarters Spin-Off Fonds droeg ook bij aan de stijging van het totale voorzieningenniveau.

Resultaat BOM Business Development & Foreign Investments

Een belangrijk deel van de ontwikkelactiviteiten wordt uitgeoefend in BOM Business Development & Foreign Investments B.V.. Het resultaat van deze vennootschap bedroeg over 2015 € 262.093 en viel daarmee hoger uit dan het jaar 2014 toen het resultaat uitkwam op € 92.146. Belangrijkste redenen hiervoor zijn het vrijvallen van risicovoorzieningen op in 2015 afgeronde projecten alsook lager dan verwachte voorbereidingskosten voor nieuwe BD-projecten.

Resultaat BOM Projects

BOM Projects bestaat uit drie ondernemingen: BOM Bedrijfslocaties B.V., Energiefonds Brabant B.V. en Breedbandfonds Brabant B.V.

Het resultaat van BOM Projects bedroeg in 2015 € 1.282.733 negatief en is daarmee beduidend lager dan in 2014 toen het resultaat op € 699.565 positief uitkwam. Deze daling komt vrijwel volledig voor rekening van BOM Bedrijfslocaties B.V. en wordt veroorzaakt door het treffen van additionele risicovoorzieningen op lopende projecten en een eenmalige BTW-last. Voor beide andere ondernemingen zijn in 2014 eveneens aanvullende afspraken op de geldleningen overeengekomen hetgeen tot een nulresultaat leidt. De leningen aan beide vennootschappen zijn in 2015 met respectievelijk € 649.769 (Energiefonds) en € 529.868 (Breedbandfonds) afgewaardeerd voor dekking fondskosten en participatieresultaten.

Resultaat Pivot Park (OLSP Holding B.V.) en overige resultaten

Het resultaat van de 100% deelneming Pivot Park bedroeg in 2015 € 749.170, vergeleken met € 885.479 in 2014. Het resultaat over 2015 is vooral beïnvloed door een sterke omzetstijging van € 1.700.000. Deze stijging wordt onder meer veroorzaakt door een uitbreiding van het aantal commerciële screens door het screening center (€ 600.000) en een bijzondere post voor de verkoop van overtollige apparatuur (€ 700.000).

De overige resultaten hebben volledig betrekking op BOM Vastgoed B.V. en waren in 2015 nihil. Dit is gelijk aan het resultaat voor 2014. Aangezien het bedrijfspand volledig in gebruik is bij de BOM-organisatie, worden alle vastgoed gerelateerde kosten in eerste aanleg ten laste van BOM Vastgoed B.V. gebracht. Aansluitend worden deze kosten als onderdeel van de shared services integraal doorbelast aan de ondernemingen binnen de BOM groep.

6.8

Algemene vooruitzichten 2016

In strategisch opzicht zal 2016 voor de BOM een intensief jaar worden. De ontwikkeling die we als organisatie de afgelopen jaren hebben ingezet, moet haar vervolg krijgen in een nieuw Meerjarenplan voor de periode 2017-2020. Met dit plan willen we onze dienstverlening als ontwikkelingsmaatschappij scherper positioneren. Hierin past een BOM die keuzes durft te maken en daardoor haar toegevoegde waarde voor Brabant helder blijft neerzetten. Een BOM die zichzelf ook ontwikkelt en samen met partners de juiste ondersteuning aan ondernemers met ambitie blijft bieden. Maar bovenal een BOM die invulling geeft aan de beleidsprioriteiten van haar opdrachtgevers.

De economische vooruitzichten laten eind 2015 een stijgende ontwikkeling zien. Dat geldt voor zowel productie, investeringen als arbeidsvolume; alleen de uitvoer blijft hierop achter (bron: CBS Conjunctuurklok dec-2015). Ook voor Brabant lijkt deze ontwikkeling door te zetten hoewel het herstel nog broos is en niet in alle sectoren gelijk oploopt. Nu het economisch herstel lijkt aan te houden, bieden innovatieve ontwikkelingen in diverse sectoren maar vooral tussen sectoren de mogelijkheid om in te zetten op verdere economische structuurversterking. Het is daarbij zaak een stap voorwaarts te zetten in het verbinden van de economische en maatschappelijke impact voor Brabant. Een competitieve Brabantse economie kent immers een duurzaam karakter, genereert sociale draagkracht maar kan ook inspelen op de toenemende grondstof- en energieschaarste. In ons werk zien we veel bevlogen ondernemers die hier individueel mee aan de slag zijn maar in samenwerking tot meer resultaat zouden kunnen komen. Resultaat in economische maar bovenal in maatschappelijke zin.

Specifiek zal in 2016 worden gewerkt aan de volgende fase van het campusperspectief voor Pivot Park. Nu ook de fysieke ontvlechting van het MSD-terrein duidelijk zichtbaar wordt en de ondernemers-community haar rol voortvarend oppakt, is het zaak zowel park- alsook vastgoedexploitatie mee te (laten) ontwikkelen. De samenwerking met andere sciences-parken maar vooral ook met andere sectoren (bijvoorbeeld Biotech) bieden hiervoor goede aangrijpingspunten. Door ook de verbinding met het internationaal vermaarde screeningscenter te verstevigen, wordt het strategisch perspectief verder versterkt.

Operationeel zal de BOM de focus meer gaan richten op een onderscheid tussen systeemontwikkeling en bedrijfssteuning. Dit zijn naar onze mening twee kanten van dezelfde medaille om het versterken van de Brabantse economische structuur vorm te geven. Hierdoor komen beleidsmatige ambities en marktvaart nadrukkelijker bij elkaar en zijn we in staat om als uitvoeringsinstantie onze rol in te vullen.

Dit zal gepaard gaan met een nieuw huisvestingsconcept waarin nieuwe (projectmatige) samenwerkingsvormen worden ondersteund. Onze prioriteit voor het ontwikkelen van onze professionals blijft onverminderd hoog; zowel in professionele en persoonlijke competenties als in procesvoering.

Ook in financieel opzicht zal 2016 een belangrijk jaar vormen. De afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan een goede administratieve procesvoering. Deze basis maakt het mogelijk om de efficiëntie van de organisatie te blijven bewaken en het verantwoord omgaan met publieke gelden te waarborgen. Onze stakeholders moeten kunnen rekenen op een BOM-organisatie die een duidelijke en transparante koers vaart waarbij de financiële middelen een belangrijk instrument zijn om de doelstellingen te realiseren. Niet alleen voor 2016 maar vooral ook voor de komende meerjarenperiode en de financiering hiervan.

7.0

Risicomanagement

Het bestuur en het management van de BOM beschouwen risicomanagement als een centraal onderdeel van de managementagenda. Een doeltreffende uitvoering van de gestelde opdrachten, met een daarbij behorende efficiënte inzet van beschikbare (financiële) middelen, is alleen mogelijk als proactief wordt gekeken naar mogelijk toekomstige gebeurtenissen die een ongewenst effect kunnen hebben op de onderneming.

In 2015 is de BOM verder gegaan met de pragmatische toepassing van risicomanagement binnen de huidige bedrijfsprocessen. Uitgangspunt hierin vormt onze risicobereidheid, oftewel de mate waarin de BOM bereid is risico's te aanvaarden bij het nastreven van haar doelstellingen. Hieronder geven we dit aan per risicocategorie.

- **Strategische risico's:** De BOM is bereid gematigde risico's te nemen bij het nastreven van haar ambities. We zoeken steeds de balans tussen onze maatschappelijke functie (lage risicobereidheid) en onze economische ambities (hogere risicobereidheid).
- **Financiële risico's:** Vanuit financieel perspectief is de BOM actief op het gebied van risicofinanciering maar streeft zij naar een solide financiële positie om haar investeringsbijdrage aan Brabant te kunnen blijven leveren. Ook voor de financiële dimensie zoeken we steeds de balans tussen onze financieringsfunctie (matige risicobereidheid) en onze exploitatiefunctie (lage risicobereidheid).
- **Operationele risico's:** De BOM richt zich op het ondersteunen van bedrijven bij het innoveren van hun producten, diensten of marktpositie. We streven ernaar de risico's die deze ondersteuning in gevaar kunnen brengen te beperken. Onze risicobereidheid is daarbij matig.
- **Compliance risico's:** Als publieke uitvoeringsorganisatie dient de BOM zich te richten op het naleven van geldende wet- en regelgeving, vooral op het gebied van publiek recht, Staatssteun en publieke financiering. Wij kunnen ons op dit vlak geen risico's veroorloven; onze risicobereidheid hiervoor is in principe nihil.

STRATEGISCH RISICO

- Imago / reputatieschade
- Strategische deelneming Pivot Park
- Politiek risico

OPERATIONEEL RISICO

- Interne procedures
- Gekwalificeerd personeel
- IT-beheer

FINANCIEEL RISICO

- Investeringsfocus
- Waardeontwikkeling participaties
- Liquiditeit
- Exploitatiebeheersing BOM
- Fiscale positie

COMPLIANCE RISICO

- Wet- / regelgeving
- Non-disclosure
- Integriteit

In de onderstaande tabel geven we een korte beschrijving van de belangrijkste risico's voor 2015, alsmede de beheers- en verbetermaatregelen die zijn voorbereid of doorgevoerd.

KERNRISICO	BEHEERSMAATREGELEN
<p>Reputatieschade (strategisch risico) Reputatieschade heeft invloed op het draagvlak voor de BOM en kan er tevens toe leiden dat de BOM in de markt en samenleving minder wordt gezien als de aangewezen partner om tot succesvolle samenwerking te komen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Actualiseren positionerings-strategie BOM • Actieve imagomonitoring social media
<p>Pivot Park (strategisch risico) Pivot Park is als 'Life Sciences campus' een strategische plek voor diverse startende ondernemingen in deze sector. Het niet verder ontwikkelen van de campus heeft gevolgen voor individuele bedrijven die daar gevestigd zijn, voor de participatieportefeuille van de BOM en de herstructureringsopdracht van Pivot Park als innovatie-ecosysteem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Actualiseren businessplan • Zekerstellen structurele financiering • Versterken governance- / managementstructuur • Verbinden met strategische partners
<p>Investeringsfocus (financieel risico) Als 'vroeg fase financier' is het lastig een balans te vinden tussen maatschappelijke bijdragen en financieel rendement. Het ontbreken van voldoende gekwalificeerde participatiemogelijkheden brengt de investeringsopdracht en de revolverendheid van het fonds in gevaar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Actualiseren fonds- en portefeuillemonitoring • Versterken deal flow • Versterken interne monitoring en rapportages participaties
<p>Procesbeheersing (operationeel risico/compliance risico) Voor een organisatie in groei met forse financiële verantwoordelijkheden zijn interne procesbeheersing en processtructuur van groot belang. Indien BOM-professionals materiële en financiële verplichtingen aangaan, kan dit de realisatie van de BOM-strategie alsook een rechtmatige inzet van beschikbare middelen in gevaar brengen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Herijking interne mandatering • Versterken financiële beheerkaders • Implementatie Investment Management Systeem
<p>Human Capital (operationeel risico) Het niet voldoende beschikbaar zijn en blijven van kwalitatief geschikte kandidaten alsook het onvoldoende kunnen binden van medewerkers kan de kwaliteit en continuïteit van onze dienstverlening in gevaar brengen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Competentiemanagement en ontwikkeling • Werving & selectie • Talentontwikkeling

Financiële instrumenten en risico's

Voor de financiering van haar bedrijfsactiviteiten is de BOM grotendeels afhankelijk van een jaarlijkse subsidiebijdrage. Voor de investeringsactiviteiten/fondsbeheer mag de BOM de kosten van haar investeringsactiviteiten dekken binnen de ter beschikking gestelde fondsen. Kaders en richtlijnen voor de omgang met beschikbaar gestelde liquiditeiten zijn opgenomen in een treasury-statuut. Conform dit statuut mogen voor het optimaliseren van renteopbrengsten op tijdelijk overtollige kasgeld alleen defensieve financiële instrumenten worden aangegaan. In 2015 is uitsluitend gebruik gemaakt van deposito's en spaarrekeningen.

In beginsel voert de BOM haar operationele en financieringsactiviteiten uitsluitend uit in Nederland en de Europese Unie en loopt zodoende in haar reguliere activiteiten beperkte valutarisico's. Ultimo 2015 zijn echter twee participaties (Acerta Pharma en BioNovion) vervreemd met een significant transactieresultaat. Volgens het geldende treasury-statuut zijn de dollarontvangsten automatisch omgezet naar eurobedragen.

Voor een van de vervreemdingstransacties heeft de BOM Amerikaanse beursgenoteerde aandelen ontvangen waarop een koersrisico rust. De BOM zal deze effecten in 2016 na het verlopen van een zogenoemde lock-up-periode via een gecontroleerde verkoop liquide maken.

De BOM kent een renterisico op de boekwaarde van haar investeringen (inbaarheid rente op verstrekte leningen). De BOM loopt projectrisico's in Europese subsidieprojecten waarin zij deelneemt als penvoerder of projectdeelnemer. Deze risico's hebben vooral betrekking op het mogelijk niet voldoen aan administratieve subsidiebepalingen waardoor gemaakte kosten alsnog niet worden vergoed. In 2015 zijn alle projecten als penvoerder afgerond waardoor de BOM geen volledige financiële projectverantwoordelijkheid meer loopt.

Liquiditeiten en deposito's en spaarrekeningen zijn ondergebracht bij Nederlandse banken die onder toezicht staan van De Nederlandsche Bank en minimaal een 'stable outlook' kennen.

8.0

Governance

De BOM heeft een publieke taakstelling en maakt gebruik van publieke middelen. Daarom is een goede regulering van de verhoudingen tussen bestuur, toezichthouders, aandeelhouders en overige belanghebbenden van groot belang.

Hoewel de Nederlandse Corporate Governance Code (de Code) primair op beursgenoteerde vennootschappen van toepassing is, heeft de BOM er toch voor gekozen om zich te spiegelen aan de in de Code opgenomen best practice-bepalingen. Bij de herziening van de statuten en interne reglementen van de BOM in 2012 is de inhoud van de Code dan ook in grote lijnen als leidraad genomen. Dat betekent dat we ons beperken tot de bepalingen die voor de BOM relevant en praktisch toepasbaar zijn.

Een transparant en integer ondernemingsbestuur vraagt onderhoud. Daarom evalueren we de interne reglementen periodiek, en passen we deze waar nodig aan. Hieronder geven we – per hoofdstuk van de Code – een overzicht van de belangrijkste wijzigingen c.q. afwijkingen in 2015.

BESTUUR

Het bestuur van BOM Holding B.V. bestaat statutair uit een algemeen directeur en een financieel & operationeel directeur. Hoewel formeel sprake is van een collegiaal bestuur, is in het bestuursreglement en de overige onderliggende interne reglementen een nadere verdeling opgenomen van de taakstelling en mandatering van de twee bestuurders.

De algemeen directeur van BOM Holding B.V. is tevens voorzitter van de 'one tier board' van 100% deelneming OLSP Holding B.V. Met het oog op mogelijke belangenverstremming is de dubbelrol van de algemeen directeur van BOM Holding expliciet besproken met de Raad van Commissarissen (RvC). Afgesproken is dat bij formele besluitvorming door het bestuur van BOM Holding B.V. over zaken die OLSP Holding B.V. aangaan voorafgaand afstemming plaatsvindt met de voorzitter van de RvC en dat het voortbestaan van de dubbelrol in 2016 wordt geëvalueerd.

In afwijking op de Code wordt het bestuur niet aangesteld voor een vooraf vastgestelde periode. De remuneratiecommissie voert echter jaarlijks overleg met beide bestuurders over het functioneren van de organisatie en hun bijdrage hieraan.

Ten aanzien van de bezoldiging geldt dat deze voor beide bestuurders passend is binnen de beleidskaders zoals deze door de beide aandeelhouders zijn vastgesteld. De aandeelhouders hebben vastgesteld dat de publicatieplicht zoals opgenomen in de Wet Normering Topinkomens (WNT) niet van toepassing blijft op de bezoldiging van bestuurders en toezichthouders van BOM Holding B.V. In de aanloop naar de nieuwe meerjarenperiode 2017 – 2020 zal dit beleidstandpunt opnieuw worden gevalideerd. Ten aanzien van het arbeidsvoorwaardenbeleid van beide bestuurders worden de bepalingen in het personeelsreglement van de BOM gehanteerd. De bestuurders kennen geen variabele beloning of vormen van prestatietoelagen.

KLOKKENLUIDERSREGELING / VERTROUWENSPERSOON

Bij de BOM is sinds 1 december 2005 een zogenoemde klokkenluidersregeling in het leven geroepen en sinds 2012 kent de BOM-organisatie een externe vertrouwenspersoon. De klokkenluidersregeling voorziet in de mogelijkheid tot het melden van gesignaleerde misstanden. De externe vertrouwenspersoon is ingesteld om medewerkers in de gelegenheid te stellen om in een veilige omgeving persoonlijke en/of functionele bezwaren bespreekbaar te maken. In 2015 is geen gebruik gemaakt van de klokkenluidersregeling en zijn geen meldingen ontvangen door de vertrouwenspersoon.

TOEZICHTSTRUCTUUR (RAAD VAN COMMISSARISSEN)

Voor zowel de RvC als de onderliggende commissies zijn specifieke reglementen vastgesteld waarin de taakverdeling en mandaten zijn benoemd. Met betrekking tot de taak en werkwijze van de RvC en de commissies (inzake audit en remuneratie) worden de relevante bepalingen uit de Code nageleefd. Het RvC-reglement is opgesteld met inachtneming van de statuten van de vennootschap en het jaarverslag van BOM Holding B.V. verschijnt standaard met een bericht van de RvC.

De bepalingen betreffende het toezicht van de RvC op de Raad van Bestuur worden geëffectueerd in de reguliere raadsvergaderingen. Tevens wordt voldaan aan de diverse bepalingen op het gebied van de deskundigheid en samenstelling van de raad: de gewenste deskundigheid, waaronder financiële expertise, is aanwezig.

De deelneming OLSP Holding B.V. kent als bestuur een 'one tier board' model. De best practice bepalingen die hierover in de Code zijn opgenomen, worden in de praktijk in grote lijnen gevolgd. De enige uitzondering daarop is het feit dat de 'one tier board' geen verdere commissiestructuur kent – dit vanwege de beperkte schaalgrootte van de onderneming.

WERKZAAMHEDEN RVC EN ONDERLIGGENDE COMMISSIES IN 2015

De Raad vergaderde in 2015 in totaal zes keer met het bestuur van de BOM. Tijdens de vergaderingen kwam een aantal vaste onderwerpen aan de orde zoals de strategie, het meerjarenbeleid, de organisatie en procesvoering, de vermogenspositie van de BOM en de algehele performance van de vennootschappen.

Investeringsvoorstellen van BOM Capital en BOM Projects worden volgens het investeringsreglement bij bedragen boven de € 2,5 miljoen voor akkoord aangeboden aan de RvC. De RvC heeft vorig jaar akkoord gegeven op drie investeringsvoorstellen. Daarnaast heeft de RvC positief besloten over een aanpassing van het investeringsreglement. Dankzij deze aanpassing zijn enkele praktische omissies uit het verleden hersteld en is een reglement opgesteld dat door beide investeringscommissies kan worden gebruikt.

Verder heeft de RvC overleg gehad met het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant: over de algehele voortgang van de BOM (met als speciaal aandachtspunt de meerjarenstrategie), maar ook over de prioriteiten voor het economische beleid van de provincie (waarover de RvC rapporteert in het Verslag Raad van Commissarissen, zoals opgenomen in dit jaarverslag).

De remuneratiecommissie is in 2015 tweemaal bijeengekomen om de doelen, resultaten en de performance van de Raad van Bestuur door te nemen. De auditcommissie is in 2015 twee keer bij elkaar geweest, waarbij de hoofdlijnen van het financieel beleid zijn besproken en verder zaken als jaarrekening, jaarverslag, activiteitenplan en de begroting. De RvC heeft in 2015 één keer overleg gehad met de Ondernemingsraad.

Conform het in 2013 ingestelde RvC-reglement besprak de RvC in 2015 - buiten de aanwezigheid van de Raad van Bestuur van de BOM - zowel haar eigen functioneren (en de gewenste competenties), als dat van de individuele commissarissen en het Bestuur. De RvC is zo samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, het bestuur en welk deelbelang dan ook, onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Deelnemers	Frequentie	Onderwerpen
RvC	6	Strategie, meerjarenbeleid, organisatie en procesvoering, vermogenspositie en algehele performance van de vennootschappen. Op drie investeringsvoorstellen en de mandateringsregeling is akkoord gegeven
RvC - GS	1	Prioriteiten voor economische structuur van Brabant, algehele voortgang BOM, aandachtspunten meerjarenstrategie
RvC - OR	1	Organisatie- en personeelsbeleid, kwaliteit van overleg
Remuneratie	2	Doelen en performance van bestuur
Benoeming	0	Geen specifieke benoemingen
Audit	2	Hoofdlijnen financieel beleid, beoordeling activiteitenplan / jaarbegroting, beoordeling jaarverslag / jaarrekening

ONTWIKKELINGEN SAMENSTELLING RVC

Na zijn tijdelijk terugtreden in november 2015 is in gezamenlijkheid besloten tot het vertrek van Henk van Dalen uit de Raad van Commissarissen, wat per 1 april 2016 is geëffectueerd. Bij het invullen van de vacature gaat, gezien de gewenste deskundigheid en diversiteit binnen de RvC, de voorkeur uit naar een vrouwelijke kandidaat met financiële expertise.

ADVIESSTRUCTUUR (INVESTERINGSCOMMISSIES)

De BOM kent twee investeringscommissies (voor BOM Capital en BOM Projects) die specifiek advies uitbrengen over de investeringsvoorstellen. Met betrekking tot de taak en werkwijze van de beide investeringscommissies (IC's) wordt zoveel mogelijk gehandeld naar de in de Code opgenomen best practice bepalingen. Beide IC-reglementen zijn opgesteld met inachtneming van de statuten en de overige interne reglementen van de betreffende vennootschappen.

Bij de samenstelling van beide commissies wordt nadrukkelijk gestreefd naar een brede afspiegeling van de vereiste deskundigheid. Door de verbreding van de investeringscommissie BOM Projects zijn in 2014 twee nieuwe leden toegetreden met specifieke deskundigheid op het gebied van energie- en breedbandprojecten.

Aangaande de onafhankelijkheid van de leden van de investeringscommissies wordt gerespecteerd wat hierover in de Code is vastgelegd. In het IC reglement is vastgelegd hoe met (mogelijke) belangenverstremgeling moet worden omgegaan. In 2015 heeft zich een situatie van (mogelijke) belangenverstremgeling voorgedaan die conform IC-reglement is opgelost.

ALGEMENE VERGADERING

Betreffende de bevoegdheden van de Algemene vergadering (AV) worden in de Code best practice bepalingen genoemd die slechts beperkt van toepassing zijn op de situatie bij de BOM.

De BOM is geen beursgenoteerde onderneming, kent geen financieringspreferente aandelen en er wordt niet onderhands geboden op een bedrijfsonderdeel of een deelneming. Ook vindt er geen certificering van aandelen plaats.

Bij de BOM is statutair bepaald dat besluiten slechts genomen kunnen worden indien tenminste de helft van het geplaatste kapitaal ter vergadering vertegenwoordigd is. De bepalingen aangaande de logistiek in de vergadering van aandeelhouders worden in grote lijnen gevolgd.

Ook voor wat betreft de informatieverstremgeling zijn de bepalingen in beperkte mate van toepassing. Het bestuur hecht aan een goede informatieverstremgeling en communicatie met onze aandeelhouders die tevens de rol van opdrachtgever/subsidiënt vervullen. In een uitgebreide formele en informele structuur vindt periodiek afstemming plaats op zowel bestuurlijk als managerial niveau met zowel de provincie Noord-Brabant als het ministerie van Economische Zaken. Hierin is ook specifiek overleg opgenomen tussen de aandeelhouder en de RvC.

EXTERNE ACCOUNTANT

Ten aanzien van de rol, benoeming, beloning en beoordeling van het functioneren van de externe accountant worden de bepalingen uit de Code nageleefd. Voor het boekjaar 2015 heeft de externe accountant voorafgaand aan de afronding van de controlewerkzaamheden direct afstemming gehad met de audit commissie inzake Controlestandaarden 260 (algemene communicatie met toezichthouders) en 265 (communicatie met toezichthouders over misstanden in interne beheersing).

Bevindingen over de administratieve organisatie en interne beheersing zijn opgenomen in de management letter naar aanleiding van de uitgevoerde interim controle waarbij tevens is ingegaan op de status van de in het voorgaand boekjaar gerapporteerde bevindingen.

Het accountantsverslag is besproken in zowel de auditcommissie als de daarop volgende raadsvergadering. De externe accountant is aanwezig geweest bij de behandeling van het jaarverslag 2015 in de vergadering van de RvC. De externe accountant rapporteert datgene wat hij met betrekking tot zijn controle van de jaarrekening en de daaraan gerelateerde controles onder de aandacht van de directie en de RvC wil brengen.

9.0

Jaarrekening

9.1

Geconsolideerde balans per 31 december 2015 (na resultaatbestemming)

ACTIVA		31-12-2015		31-12-2014	
		€	€	€	€
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	(1)				
Concessies, vergunningen en intellectuele eigendom			-		-
Materiële vaste activa	(2)				
Bedrijfsgebouwen en -terreinen		2.041.784		2.143.540	
Machines en installaties		816.096		731.162	
Andere vaste bedrijfsmiddelen		554.640		579.921	
			3.412.520		3.454.623
Financiële vaste activa	(3)				
Andere deelnemingen		70.006		61.309	
Overige effecten		43.328.367		51.771.261	
			43.398.373		51.832.570
Vlottende activa					
Vorderingen	(4)				
Handelsdebiteuren		1.381.621		1.579.531	
Vorderingen op participanten		-		113.442	
Vorderingen op groepsmaatschappijen		415.839		-	
Vorderingen uit hoofde van projecten		149.914		599.318	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		175.083		1.101.618	
Overige vorderingen en overlopende activa		62.777.851		6.382.090	
			64.900.308		9.775.999
Effecten	(5)		4.426.303		-
Liquide middelen	(6)		58.032.708		48.602.578
Totaal			174.170.212		113.665.770

PASSIVA		31-12-2015	31-12-2014
		€	€
Groepsvermogen			
Eigen vermogen	(7)	41.742.889	35.780.840
Aandeel derden	(8)	17.460.598	11.883.068
		59.203.487	47.663.908
Voorzieningen	(9)		
Overige voorzieningen			
Voorziening groot onderhoud		310.034	254.406
Garantievoorziening		2.085.000	1.605.021
		2.395.034	1.859.427
Langlopende schulden	(10)		
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen		88.212.128	41.457.876
Overige schulden		8.516.440	7.740.892
		96.728.568	49.198.768
Kortlopende schulden	(11)		
Vooruitontvangen vergoedingen		125.250	228.000
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		1.434.455	2.281.322
Schulden aan groepsmaatschappijen		-	26.291
Belastingen en premies sociale verzekeringen		652.991	309.233
Overige schulden		6.598.304	7.620.615
Overlopende passiva		7.032.123	4.478.206
		15.843.123	14.943.667
Totaal		174.170.212	113.665.770

9.2

Geconsolideerde resultatenrekening over 2015

		2015	2014
	€	€	€
Netto-omzet	5.347.089	3.518.191	
Overige bedrijfsopbrengsten	11.592.759	12.416.207	
Som der bedrijfsopbrengsten		16.939.848	15.934.398
Lonen en salarissen	9.173.551	9.083.938	
Pensioenlasten	740.165	738.301	
Overige sociale lasten	838.319	710.999	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	472.346	467.737	
Overige bedrijfskosten	6.512.710	5.292.147	
Som der bedrijfslasten		17.737.091	16.293.122
Opbrengsten van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	64.653.400	1.252.776	
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	281.214	407.906	
Waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	-48.449.233	2.647.328	
Rentelasten en soortgelijke kosten	-120.894	-91.409	
Uitkomst der financiële baten en lasten		16.364.487	4.216.601
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		15.567.244	3.857.877
Resultaat deelneming		-18.304	-
Aandeel derden		-5.577.530	-150.920
Resultaat		9.971.410	3.706.957

9.3

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2015

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2015		2014	
	€	€	€	€
Resultaat		9.971.410		3.706.957
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen	472.346		468.123	
Overige waardeveranderingen	3		-2	
Mutatie voorzieningen	535.607		55.628	
		1.007.956		523.749
Verandering in werkkapitaal:				
Kortlopende vorderingen	-55.124.310		-2.565.453	
Kortlopende schulden	899.456		-275.146	
		-54.224.854		-2.840.599
Kasstroom uit bedrijfsuitoefening		-43.245.488		1.390.107
Inbreng SOFB / TSOF	-7.629.240		-	
Investeringen in participaties	-7.842.412		-6.512.379	
Verstreckte leningen en kredieten	-4.633.337		-3.648.832	
Investering deelnemingen	-45.001		-2.400	
Mutatie voorziening financiële vaste activa	8.545.281		-2.672.775	
Afboeking participaties en leningen u/g	4.918.085		3.107.347	
Resultaat deelneming	18.304		-	
Eliminatie agv inbreng SOFB / TSOF	13.735.835		-	
Ontvangen aflossingen	1.366.682		352.043	
Kasstroom uit financieringsbedrijf		8.434.197		-9.376.996
Kasstroom uit operationele activiteiten		-34.811.291		-7.986.889
Investeringen in materiële vaste activa	-430.243		-1.016.144	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	-		49.755	
Investeringen in effecten	-4.426.303		-	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-4.856.546		-966.389
Rechtstreekse vermogensmutaties deelnemingen	-4.009.362		57.265	
Aandeel resultaat derden	5.577.530		150.920	
Mutaties langlopende schulden	47.529.799		5.555.774	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		49.097.967		5.763.959
Mutatie liquide middelen		9.430.130		-3.189.319
Toelichting op de geldmiddelen				
Stand per 1 januari		48.602.578		51.791.897
Mutatie geldmiddelen		9.430.130		-3.189.319
Stand per 31 december		58.032.708		48.602.578

9.4

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2015 en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of lagere marktwaarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de resultatenrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in euro's.

In verband met het voldoen aan wettelijke bepalingen is de resultatenrekening weergegeven volgens de categorale indeling. Teneinde toch het vereiste inzicht te geven in de resultaatontwikkeling per activiteit is hieronder de resultatenrekening per activiteit weergegeven.

FINANCIERINGSACTIVITEITEN		2015	2014
	€	€	€
Resultaten bij vervreemding aandelenparticipaties	64.198.223		731.754
Voorzieningen op participaties, leningen u/g en vorderingen	-11.069.177		-926.684
		53.129.046	-194.930
Dividendopbrengsten	-185.467		29.122
Rente- en provisiebaten participaties en leningen u/g	640.644		491.900
		455.177	521.022
Opbrengsten uit hoofde van participaties en leningen u/g		53.584.223	326.092
Managementvergoedingen en overige inkomsten	547.429		547.716
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	275.040		367.421
		822.469	915.137
Overige opbrengsten		822.469	915.137
Som der bedrijfsopbrengsten		54.406.692	1.241.229
Apparaatskosten			
Lonen en salarissen	-3.597.804		-3.417.967
Afschrijving op materiële vaste activa	-12.332		-14.711
Rentelasten en soortgelijke kosten	-120.831		-26.878
Overige bedrijfskosten	-4.227.833		-2.203.783
		-7.958.800	-5.663.339
Saldo bedrijfslasten		-7.958.800	-5.663.339
Dekking fondskosten		5.871.952	3.594.944
Dekking participatieresultaten		-35.058.054	3.574.012
Afwaardering leningen		-2.801.980	-
		14.459.810	2.746.846
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		14.459.810	2.746.846
Resultaat deelneming		-18.304	-
Aandeel in het resultaat van derden		-5.521.237	-129.933
A Resultaat financieringsactiviteiten		8.920.269	2.616.913

ONTWIKKELINGSACTIVITEITEN		2015	2014
	€	€	€
Managementvergoedingen en overige inkomsten	52.000		63.846
Inkomsten uit Ontwikkelingsactiviteiten	30.563		209.399
		82.563	273.245
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		2.406	277
Som der bedrijfsopbrengsten		84.969	273.522
Apparaatskosten			
Lonen en salarissen	-3.025.841		-2.792.114
Afschrijving op materiële vaste activa	-12.332		-11.128
Rentelasten en soortgelijke kosten	-		-64.072
Overige bedrijfskosten	-2.508.544		-2.980.293
		-5.546.717	-5.847.607
Doorberekening aan Staat der Nederlanden en Provincie Noord-Brabant		5.820.012	5.799.638
Saldo bedrijfslasten		273.295	-47.969
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		358.264	225.553
Aandeel in het resultaat van derden		-56.293	-20.987
B Resultaat ontwikkelingsactiviteiten		301.971	204.566

OVERIGE ACTIVITEITEN	2015	2014
	€	€
Managementvergoedingen en overige inkomsten	602.819	614.736
Opbrengsten uit verhuur onroerend goed	5.347.089	3.518.191
	5.949.908	4.132.927
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	3.767	40.209
Som der bedrijfsopbrengsten	5.953.675	4.173.136
Apparaatskosten		
Lonen en salarissen	-4.128.395	-4.323.158
Afschrijving op materiële vaste activa	-447.682	-441.897
Rentelasten en soortgelijke kosten	-63	-459
Overige bedrijfskosten	-5.168.301	-3.703.016
	-9.744.441	-8.468.530
Bijdrage MSD	150.952	404.151
EC Steunregeling Omnibus decentraal	698.101	1.274.097
Subsidie IMI	3.321.825	2.830.363
Doorberekening aan provincie Noord-Brabant	369.058	672.261
Saldo bedrijfslasten	-5.204.505	-3.287.658
C Resultaat overige activiteiten	749.170	885.478
Totaal	9.971.410	3.706.957

Recapitulatie geconsolideerde resultatenrekening over 2015:

	A	B	C	Totaal
	Financieringsactiviteiten	Ontwikkelingsactiviteiten	Overige activiteiten	
	€	€	€	€
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	14.459.810	358.264	749.170	15.567.244
Resultaat deelneming	-18.304	-	-	-18.304
Aandeel in het resultaat van derden	-5.521.237	-56.293	-	-5.577.530
	8.920.269	301.971	749.170	9.971.410

ACTIVITEITEN

De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. (BOM) verleent diensten aan andere vennootschappen binnen de groep onder meer door het uitlenen van werknemers alsmede het deelnemen in, het op andere wijze een belang nemen in, het voeren van beheer over andere ondernemingen, van welke aard ook, voorts het financieren van derden, het op enigerlei wijze stellen van zekerheid of het zich verbinden voor verplichtingen van derden en ten slotte al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

De kernactiviteiten van de BOM zijn te verdelen in vier onderdelen:

BOM FOREIGN INVESTMENTS

Acquireren en ondersteunen van (buitenlandse) bedrijven die een vestiging in Noord-Brabant overwegen en adviseren bij uitbreidingsinvesteringen en bij het behoud van bedrijven voor de regio.

BOM BUSINESS DEVELOPMENT

Verbetering van het productie- en ondernemersklimaat in Noord-Brabant door innovatiebevordering, kennisuitwisseling, clustervorming en activiteiten in het kader van Europese projecten en netwerken.

BOM CAPITAL

Participeren in kansrijke, innovatieve bedrijven in Noord-Brabant die bijdragen aan de economische groei van de topsectoren in Noord-Brabant.

BOM BEDRIJFSLOCATIES

Begeleiding van parkmanagement en coördinatie van revitaliseringsprojecten van bestaande bedrijfslocaties en de ontwikkeling van nieuwe bedrijfs- en kennisparken. BHB Capital is het kapitaalfonds voor de herstructureringsprojecten van BOM Bedrijfslocaties.

VESTIGINGSADRES

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. is gevestigd aan de Goirlese weg 15, 5026 PB te Tilburg.

GROEPSVERHOUDINGEN

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. te Tilburg staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen. Hiervan is onderstaand een overzicht opgenomen:

	Statutaire zetel	Aandeel in geplaatst kapitaal
Geconsolideerde vennootschappen:		
BOM Bedrijfslocaties B.V.	Tilburg	100%
BOM Vastgoed B.V.	Tilburg	100%
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	Tilburg	50,1%
BOM Capital I B.V.	Tilburg	50,1%
BOM Capital II B.V.	Tilburg	100%
Innovatiefonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
Breedbandfonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
Energiefonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
Life Sciences & Health Fund B.V.	Tilburg	100%
Biobased Brabant Fonds B.V.	Tilburg	100%
OLSP Holding B.V.	Oss	100%
OLSP Exploitatie B.V.	Oss	100%
OLSP Apparatuur B.V.	Oss	100%
OLSP Deelnemingen B.V.	Oss	100%
Pivot Park Screening Centre B.V.	Oss	100%
Spin-off Fonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
Technostarters Spin-off Fonds B.V.	Tilburg	100%
Niet-geconsolideerde vennootschappen:		
Bright Move B.V.	Eindhoven	33,3%
BHB Investments Aviolanda B.V.	Tilburg	100%
GEM Aviolanda Woensdrecht Beheer B.V.	Hoogerheide	49%
EFB Windpark Dintel B.V.	Tilburg	100%
Windpark Zuid Dintel VOF	Sliedrecht	40%
Ovvia Brabant Holding B.V.	Veldhoven	50%
MEAE Holding B.V.	Veldhoven	100%
Dubotechniek Brabant Holding B.V.	Veldhoven	50%
Dubotechniek Brabant Exploitatie B.V.	Veldhoven	50%
Brabant Energiebesparingslease B.V.	Hilversum	50%

Spin-off Fonds Brabant B.V. stelt risicodragend vermogen beschikbaar aan ondernemingen. Het vermogen voor deze investeringen is beschikbaar gesteld door de provincie Noord-Brabant. De resultaten van de vennootschap zijn volledig voor rekening en risico van de Provincie.

De overeenkomst met de Provincie terzake van het Spin-Off Fonds Brabant B.V. is op 15 december 2015 door de Provincie verlengd met 5 jaar en eindigt derhalve op 31 december 2020. De Provincie heeft de BOM opdracht gegeven actief te sturen op de verkoop van alle participaties binnen het fonds vóór 31 december 2020.

Aangezien de overeenkomst is verlengd, is het fonds met ingang van 2015 betrokken in de consolidatiekring evenals haar 100% dochtervennootschap Technostarters spin-off Fonds B.V.

De deelneming in Bright Move B.V. is niet in de consolidatie betrokken. In verband met het ontbreken van overwegende zeggenschap en het niet kunnen uitoefenen van invloed van betekenis is de deelneming gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Bright Move B.V. is ontstaan vanuit een samenwerking tussen Brainport Development, Fontys, TU/Eindhoven en de BOM.

De deelneming in BHB Investments Aviolanda B.V. is eveneens niet in de consolidatie betrokken o.g.v. artikel 407 lid 1a Boek 2 BW (te verwaarlozen belang).

De deelneming in GEM Aviolanda Woensdrecht Beheer B.V. is niet in de consolidatie betrokken. In verband met het ontbreken van overwegende zeggenschap en het niet kunnen uitoefenen van invloed van betekenis is de deelneming gewaardeerd op verkrijgingsprijs.

De vennootschappen EFB Windpark Dintel B.V., Windpark Zuid Dintel VOF, Oovia Brabant Holding B.V., MEAE Holding B.V., Dubotechniek Brabant Holding B.V., Dubotechniek Brabant Exploitatie B.V. en Brabant Energiebesparingslease B.V. zijn niet betrokken in de consolidatie. De vennootschap maakt gebruik van de consolidatievrijstelling zoals bedoeld in artikel 407 lid 2a Titel 9 boek 2 BW.

GRONDSLAGEN VOOR CONSOLIDATIE

In de consolidatie worden de financiële gegevens opgenomen van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. samen met haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, tenzij de vennootschap gebruik maakt van de consolidatievrijstelling zoals bedoeld in artikel 407 lid 2a Titel 9 boek 2 BW. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum.

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de Groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen van de Groep.

GEBRUIK VAN SCHATTINGEN

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

BOM Capital waardeert haar portefeuille twee keer per jaar op basis van de ontwikkelingen bij de ondernemingen in portefeuille. De analyse van de aspecten als productfase, marktphase, kwaliteit management, liquiditeitspositie, inkoopmarkt, financials en exit-mogelijkheden leiden tot een bepaalde weging van het risico, en daarmee tot een bepaald voorzieningenniveau. De voorzieningen zijn derhalve gebaseerd op een risicomodel en niet op een fair

market value model of ander soort waarderingsmodel. Toepassing van dit risicomodel betekent niet per definitie dat de getroffen voorziening tevens het eindresultaat van de portefeuille is. Het is een momentopname waarbij het, naast een toename/handhaving van de voorziening, kan voor komen dat een deel (of het geheel) van de getroffen voorziening vrijvalt.

VERGELIJKENDE CIJFERS

De cijfers 2014 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2015 mogelijk te maken.

VREEMDE VALUTA

Activa en passiva in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. De hieruit resulterende koersverschillen worden in de resultatenrekening verantwoord.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Onder financiële instrumenten worden zowel de primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als de financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van de primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de toelichting per balanspost.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Vaste activa

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien blijkt dat het onzeker is dat toekomstige opbrengsten een waardering tegen verkrijgingsprijs rechtvaardigen, vindt impairment plaats op de waardering.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De materiële vaste activa worden in het jaar van aanschaf geactiveerd en afgeschreven. Terreinen, gebouwen en overige bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen voor zover van toepassing. Afschrijvingen geschieden lineair op basis van geschatte levensduur. Deze varieert van 2 tot 40 jaar. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

AANDELENPARTICIPATIES EN LENINGEN U/G

Aandelenparticipaties en leningen aan bedrijven worden in de balans opgenomen tegen kostprijs of lagere marktwaarde. Deze lagere marktwaarde wordt bepaald aan de hand van gegevens over de feitelijke situatie van de betreffende participatie. Afwaardering vindt plaats indien de waardevermindering een duurzaam karakter heeft. De laatste jaren is het investeringsprofiel van de BOM gewijzigd. In opdracht van de aandeelhouders is de investeringsfocus nog sterker dan in het verleden gelegd op innovatieve starters. De bepaling van de marktwaarde van de aandelenparticipaties en leningen aan bedrijven is in overeenstemming met de risico's van het nieuwe investeringsprofiel.

De leningen u/g betreffen verleende kredieten met overwegend een achtergesteld karakter en zijn opgenomen tegen de nominale waarde onder aftrek van eventueel noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

DEELNEMINGEN

Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd op nettovermogenswaarde. Deze is berekend door de activa, voorzieningen en schulden te waarderen en het resultaat te berekenen op basis van de voor de moedermaatschappij geldende waarderingsgrondslagen. Overige deelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Vlottende activa

VORDERINGEN

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

De vorderingen uit hoofde van projecten in opdracht van derden bestaat uit het saldo van gerealiseerde projectkosten, ontvangsten (subsidie)bijdragen en, indien van toepassing, verwerkte verliezen.

LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de Groep.

VOORZIENINGEN

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

VOORZIENING GROOT ONDERHOUD

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks jaren. De voorziening wordt lineair opgebouwd. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

PENSIOEN

De BOM heeft twee pensioenregelingen. Een toegezegde-bijdrageregeling en een streefregeling.

Voor de toegezegde-bijdrageregeling betaalt de BOM op contractuele basis premies aan een verzekeringsmaatschappij. De premies zijn verantwoord als personeelskosten. Beide regelingen zijn ondergebracht bij verzekeringsmaatschappijen.

LANGLOPENDE SCHULDEN

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

KORTLOPENDE SCHULDEN

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

OPBRENGSTEN

De opbrengsten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben, met dien verstande dat dividenden van participaties als gevolg van desinvesteringen verantwoord worden in het jaar van betaalbaarstelling.

OPBRENGSTEN UIT HOOFDE VAN PARTICIPATIE EN LENINGEN U/G

Onder deze post zijn opgenomen resultaten bij vervreemding aandelenparticipaties, voorzieningen op participaties, leningen u/g en vorderingen, dividendopbrengsten en rente- en provisiebaten participaties en leningen u/g.

KOSTEN

De kosten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben. Zij worden binnen overeengekomen maxima gedeeltelijk vergoed door de Staat der Nederlanden en de provincie Noord-Brabant.

LONEN EN SALARISSEN

Onder lonen en salarissen wordt verstaan de over het jaar betaalde c.q. verschuldigde salarissen, het vakantiegeld en de daarmee samenhangende sociale lasten en pensioenpremies.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

De vennootschap is niet belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting, omdat de aandeelhouders van de BOM overheidsorganen zijn.

AANDEEL IN HET RESULTAAT VAN DERDEN

Deze post betreft het aandeel in het resultaat van het Ministerie van Economische Zaken in BOM Business Development & Foreign Investments B.V. en BOM Capital I B.V. EZ houdt in beide ondernemingen een minderheidsbelang van 49,9%.

DEKKINGFONDSKOSTEN EN PARTICIPATIERESULTATEN

BOM kent allonges welke zijn gesloten op de bestaande geldleningen. In de allonges is het volgende overeengekomen:

- Indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties, afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.
- Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Voor de volgende entiteiten zijn allonges overeenkomen:

- Breedbandfonds Brabant
- Energiefonds Brabant
- Innovatiefonds Brabant
- Cleantechfonds Brabant
- BOM Capital II
- Life Sciences & Health Fund
- Biobased Brabant Fonds
- Spin-Off Fonds Brabant
- Technostarters Spin-Off Fonds

Voor het Life Sciences & Health Fund, Spin-Off Fonds Brabant en Technostarters spin-off Fonds zijn afwijkende afspraken gemaakt als gevolg van specifieke fondsafspraken verband houdende met de resterende looptijd van de fondsen.

9.5

Nadere toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2015

Vaste activa

(1) IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Concessies, vergunningen en intellectuele eigendom

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Licenties Stichting Holst Centre	-	-
In 2015 is het verloop als volgt:		
	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	-	-
Verstrekkingsen	-	3.000.000
Afschrijving in verband met waardevermindering	-	-3.000.000
Stand per 31 december	-	-

BOM Business Development & Foreign Investments B.V. (BOM BD&FI) heeft in 2014 een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Stichting Holst Centre te Eindhoven. De overeenkomst behelst de aanschaf van licenties van het Holst Centre met een verkrijgingsprijs van € 3.000.000 met als doelstelling deze licenties ter beschikking te stellen van het MKB-bedrijf in Noord-Brabant. Voor de financiering hiervan heeft BOM Holding B.V. een subsidie in de vorm van een renteloze lening ontvangen van de provincie Noord-Brabant voor hetzelfde bedrag met een looptijd tot 1 januari 2019. BOM Holding B.V. heeft deze lening doorgeleend aan BOM BD&FI. BOM BD&FI ontvangt vergoedingen van MKB-bedrijven zodra deze de licenties winstgevend aanwenden. Aflossing van de lening vindt uitsluitend plaats uit toekomstige te ontvangen vergoedingen van MKB-bedrijven. In de overeenkomst met de provincie Noord-Brabant is bepaald dat BOM Holding B.V. in 2016 in overleg treedt met de provincie teneinde afspraken te maken over de toekomstige leningvoorwaarden. Op dit moment zijn geen onderbouwingen en/of berekeningen beschikbaar die een waardering van de licenties ten bedrage van € 3.000.000 rechtvaardigen.

In 2014 heeft een duurzame waardevermindering plaatsgevonden op de licenties voor een bedrag ter hoogte van de verkrijgingsprijs. Als gevolg hiervan heeft er op de lening van de provincie een vrijval plaatsgevonden in 2014 van € 3.000.000. Ofschoon er gedurende 2015 diverse activiteiten hebben plaatsgevonden voornamelijk gericht op het geven van bekendheid aan het programma is er nog geen zicht op opbrengsten uit aanwending van de licenties waardoor opwaardering van de licentieportefeuille niet opportuun is.

(2) MATERIËLE VASTE ACTIVA

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	2.041.784	2.143.540
Machines en installaties	816.096	731.162
Andere vaste bedrijfsmiddelen	554.640	579.921
	3.412.520	3.454.623

	Bedrijfsgebouwen en -terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Totaal 2015
	€	€	€	€
Aanschafwaarde per 1 januari	3.435.603	779.302	1.710.245	5.925.150
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	-1.292.063	-48.140	-1.130.324	-2.470.527
Boekwaarde per 1 januari	2.143.540	731.162	579.921	3.454.623
Investeringen	-	185.805	244.438	430.243
Afschrijvingen	-101.756	-100.871	-269.719	-472.346
Afschrijving desinvesteringen	-	-	-	-
	-101.756	84.934	-25.281	-42.103
Aanschafwaarde per 31 december	3.435.603	965.107	1.954.683	6.355.393
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	-1.393.819	-149.011	-1.400.043	-2.942.873
Boekwaarde per 31 december	2.041.784	816.096	554.640	3.412.520
Afschrijvingspercentages	0%	2,5%-10%	10%-50%	

(3) FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Andere deelnemingen	70.006	61.309
Overige effecten	43.328.367	51.771.261
	43.398.373	51.832.570

Andere deelnemingen

De andere deelnemingen betreffen de volgende vennootschappen:

- Bright Move B.V. (33,3%)
- Oovia Brabant Holding B.V. (50%)
- EFB Windpark Dintel B.V. (100%)
- Dubotechniek Brabant Holding B.V. (50%)
- Brabant Energiebesparingslease B.V. (50%)
- BHB Investments Aviolanda B.V. (100%)
- GEM Aviolanda Woensdrecht Beheer B.V. (49%)

Overige effecten

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Participaties	37.867.739	34.741.660
Leningen u/g aan participaties	3.398.755	3.972.397
Leningen u/g	2.061.873	13.057.204
	43.328.367	51.771.261

	Overige effecten				Totaal 31 december 2015
	Andere deelnemingen	Participaties	Leningen u/g aan participaties	Leningen u/g	
	€	€	€	€	€
Aanschafwaarde per 1 januari 2015	79.308	57.202.318	6.524.927	14.562.832	78.369.385
Inbreng consolidatie SOFB / TSOF	-	8.007.999	53.600	2.836.851	10.898.450
Aanschafwaarde per 1 januari 2015	79.308	65.210.317	6.578.527	17.399.683	89.267.835
Eliminatie SOFB / TSOF agv inbreng	-18.000	-	-	-13.717.835	-13.735.835
Gecorrigeerde aanschafwaarde per 1 januari 2015	61.308	65.210.317	6.578.527	3.681.848	75.532.000
Bij:					
- nieuwe investeringen	45.001	4.622.442	2.281.000	620.000	7.568.443
- uitbreidingen	-	3.219.970	978.080	218.251	4.416.301
- conversies	-	505.545	-	-	505.545
- bijgeschreven rente	-	-	413.606	122.400	536.006
	45.001	8.347.957	3.672.686	960.651	13.026.295
Af:					
- desinvesteringen / aflossingen	-	-4.918.085	-956.127	-410.555	-6.284.767
- conversies	-	-	-505.545	-	-505.545
- dekking fondskosten en participatieresultaten	-	-	-	-	-
- resultaat deelneming	-18.304	-	-	-	-18.304
- liquidatie / faillissementen	-	-	-	-	-
	-18.304	-4.918.085	-1.461.672	-410.555	-6.808.616
Aanschafwaarde per 31 december 2015	88.005	68.640.189	8.789.541	4.231.944	81.749.679
Voorzieningen per 1 januari 2015	-17.999	-22.460.658	-2.552.530	-1.505.628	-26.536.815
Inbreng consolidatie SOFB / TSOF	-	-3.269.210	-	-	-3.269.210
Gecorrigeerde voorzieningen per 1 januari 2015	-17.999	-25.729.868	-2.552.530	-1.505.628	-29.806.025
Af:					
- desinvesteringen	-	1.915.963	-	-	1.915.963
- vrijval in verband met waardevermeerdering	-	1.724.620	27.049	-	1.751.669
- conversies	-	-	159.000	-	159.000
- liquidatie / faillissementen	-	-	-	-	-
	-	3.640.583	186.049	-	3.826.632
Bij:					
- dotatie in verband met waardevermindering	-	-8.524.165	-3.024.305	-664.443	-12.212.913
- conversies	-	-159.000	-	-	-159.000
	-	-8.683.165	-3.024.305	-664.443	-12.371.913
Voorzieningen per 31 december 2015	-17.999	-30.772.450	-5.390.786	-2.170.071	-38.351.306
Boekwaarde per 31 december 2015	70.006	37.867.739	3.398.755	2.061.873	43.398.373

AANDELENPARTICIPATIES

In een aantal gevallen heeft de vennootschap waarin wordt geparticipeerd, of hebben haar aandeelhouders, volgens overeenkomst het recht op koop van de door de BOM en haar deelnemingen gehouden aandelen op een door kopers te bepalen moment binnen de overeengekomen contractperiode.

LENINGEN U/G

De leningen zijn overwegend achtergesteld en ten dele converteerbaar in aandelen (op overeengekomen voorwaarden).

Onder de lening u/g is opgenomen een vordering op Spin-off fonds Brabant B.V. ad € 10.880.984. Deze lening staat, onder aftrek van gestort aandelenkapitaal ad € 18.000, onder dezelfde voorwaarden aan de passivazijde van de balans. Een toelichting op deze lening is opgenomen bij 10.1 Lening PNB inzake SOFB.

Vlottende activa**(4) VORDERINGEN**

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Handelsdebiteuren	1.381.621	1.579.531
Vorderingen op participanten	-	113.442
Vorderingen op groepsmaatschappijen	415.839	-
Vorderingen uit hoofde van projecten	149.914	599.318
Belastingen en premies sociale verzekeringen	175.083	1.101.618
Overige vorderingen en overlopende activa	62.777.851	6.382.090
	64.900.308	9.775.999

Behoudens vorderingen uit hoofde van projecten en de toegekende steunregeling EC Omnibus (zie overige vorderingen) hebben alle vorderingen een looptijd korter dan een jaar.

4.1 Handelsdebiteuren

	2015	2014
	€	€
Handelsdebiteuren	1.424.780	1.671.170
Af: voorziening dubieuze debiteuren	-43.159	-91.639
	1.381.621	1.579.531

4.2 Vorderingen op participanten

	Staat der Nederlanden	Provincie Noord-Brabant
	€	€
Saldo per 1 januari	15.000	98.442
Bij: toegekende jaarbijdragen	1.004.000	5.091.012
Bij: toegekende additionele bijdragen		-
	1.019.000	5.189.454
Af: voorschotten / verrekeningen	-1.019.000	-5.091.012
Mutaties 2015		-98.442
Stand per 31 december	-	-

Over de vordering op participanten wordt geen rente berekend, nog zijn overeenkomsten gesloten danwel zekerheden gesteld. Er is geen aflossingsschema overeengekomen.

4.3 Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Omzetbelasting	175.083	1.101.426
Pensioenen	-	192
	175.083	1.101.618

4.4 Overige vorderingen en overlopende activa

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Toegekende EC Steunregeling Omnibus Decentraal N 726A2007 NL	4.920.565	4.222.464
Vooruitbetaalde kosten	503.072	329.405
Nog te factureren opbrengsten	238.245	543.718
Nog te ontvangen gelden uit hoofde van verkoop participaties	56.449.776	798.790
Nog te ontvangen rente	135.835	232.924
Overige vorderingen	530.358	254.789
	62.777.851	6.382.090

Nog te ontvangen opbrengst uit hoofde van verkoop participaties

Onder de overige vorderingen is een vordering verantwoord van € 56.449.776 uit hoofde van vervreemding van aandelen van één van de participaties.

(5) EFFECTEN

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Overige effecten	4.426.303	-

Overige effecten

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	-	-
Verkrijging	4.426.303	-
Stand per 31 december	4.426.303	-

Betreft de verkrijging van aandelen Aduro Biotech Inc. De aandelen staan genoteerd aan de Nasdaq. De aandelen zijn gewaardeerd op beurswaarde per 31 december 2015 waarbij rekening is gehouden met de dollar koers per 31 december 2015. Op de beurswaarde is een afwaardering op de waarde van de aandelen van ca. 20% toegepast. In overeenstemming met International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV). Dit in verband met de tijdelijke restrictie op vrije verkoop van de betreffende aandelen.

(6) LIQUIDE MIDDELEN

Ultimo 2015 is de liquiditeitspositie van de BOM als volgt te specificeren:

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Bank	34.930.316	34.253.433
Rentedragende waarden	23.102.392	14.349.145
	58.032.708	48.602.578

In 2015 heeft de BOM op de rentedragende waarden een rente ontvangen van € 278.861 (2014: € 407.906). Het gemiddeld rendement bedraagt 1,45% (2014: 1,55%).

De groep als geheel heeft ultimo 2015 nog een investeringsverplichting van € 32,6 miljoen uit hoofde van nog te betalen overige participaties / leningen u/g (2014: € 24,1 miljoen).

(7) GROEPSVERMOGEN**Eigen vermogen**

Voor een toelichting op het eigen vermogen wordt verwezen naar de toelichting op het enkelvoudig eigen vermogen.

(8) AANDEEL DERDEN

Het verloop van het aandeel derden is als volgt:

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Stand per 1 januari	11.883.068	11.659.721
Aandeel EZ in het resultaat Capital I over boekjaar (49,9%)	5.521.237	129.933
Aandeel EZ in het resultaat BD&FI over boekjaar 21,48 % (2014: 22,776%)	56.293	20.987
Overige mutaties BD&FI	-	72.427
Stand per 31 december	17.460.598	11.883.068

Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen.

(9) VOORZIENINGEN

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Overige voorzieningen	2.395.034	1.859.427

In 2015 is het verloop als volgt:

	Garantie voorziening	Voorziening groot onderhoud	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari	1.605.021	254.406	1.859.427
Dotaties	479.979	55.628	535.607
Stand per 31 december	2.085.000	310.034	2.395.034

De voorzieningen zijn als overwegend langlopend te beschouwen.

De voorziening groot onderhoud heeft betrekking op het pand van BOM Vastgoed B.V. in Tilburg.

BOM Bedrijfslocaties B.V. heeft zich bij overeenkomst van november 2008 in het kader van het deelproject Middenterrein Rietvelden – De Vutter – onder voorwaarden – ten opzichte van de gemeente 's-Hertogenbosch garant verklaard voor het meerdere projectverlies, voor zover dit uitstijgt boven het grensbedrag. De maximum garantiesom bedraagt € 2.500.000. Op grond van de stand van het project en de afgesloten verwervingsovereenkomst is de garantie-verplichting van de vennootschap per 31 december 2015 vastgesteld op € 2.085.000 (2014: € 1.605.021), zodat voor dit bedrag een voorziening garantstellingen is opgenomen.

(10) LANGLOPENDE SCHULDEN

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen	88.212.128	41.457.876
Overige schulden	8.516.440	7.740.892
	96.728.568	49.198.768

Voor een bedrag groot € 44.045.533 is de resterende looptijd langer dan 5 jaar. Zekerheden en rentevoet worden per lening uiteengezet.

Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld)	6.866.763	10.898.983
Lening PNB inzake Biobased Brabant Fonds	10.858.015	11.593.812
Lening PNB inzake OLSP Holding (achtergesteld)	6.282.000	6.282.000
Lening PNB inzake Holst	-	-
Lening PNB inzake Life Sciences & Health Fund	2.000.000	2.000.000
Lening EZ inzake Life Sciences & Health Fund	2.000.000	2.000.000
Lening PPM Oost inzake Life Sciences & Health Fund	-	1.000.000
Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant	48.220.562	6.989.730
Lening PNB inzake Energiefonds Brabant	5.438.140	1.437.909
Lening PNB inzake Breedbandfonds Brabant	762.292	18.465
Lening PNB inzake OLSP Holding	995.849	1.195.849
Lening PNB inzake Cleantechfonds Brabant	1.188.507	-337.507
Dekking fondskosten en participatieresultaten		
- Life Sciences & Health Fund	3.600.000	-1.621.365
	88.212.128	41.457.876

10.1 Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld)

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	10.898.983	10.496.554
Aflossingen	-4.120.000	-
Rente	87.780	402.429
Stand per 31 december	6.866.763	10.898.983

De BOM heeft van de Provincie Noord-Brabant een variabele lening ontvangen ten behoeve van de investeringen van het Spin-off Fonds Brabant B.V. (SOFB). Deze lening wordt onder dezelfde condities doorgeleend aan SOFB en is verantwoord onder de financiële vaste activa (leningen u/g). De rente bedraagt 3,78% en wordt bij de hoofdsom geschreven. Aflossingen worden gefinancierd uit de opbrengsten die gerealiseerd worden met de participaties in SOFB.

Indien SOFB niet in staat is de lening af te lossen, hoeft de BOM hetzelfde gedeelte van de lening ook niet af te lossen aan provincie Noord-Brabant. De overeenkomst is van kracht tot het moment dat fondsen en spin-offs alle verplichtingen jegens SOFB hebben voldaan, dan wel tot het moment dat de BOM geen aandelenbelangen in fondsen en spin-offs meer houdt.

10.2 Lening PNB inzake Biobased Brabant Fonds

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	11.593.812	13.000.000
Dekking fondskosten	-284.082	-292.234
Dekking participatieresultaten	-451.715	-1.113.954
Stand per 31 december	10.858.015	11.593.812

BOM Capital II B.V. heeft van de Provincie Noord-Brabant een lening ontvangen ten behoeve van het Biobased Brabant Fonds B.V. (BBF). De lening is onder dezelfde condities doorgeleend aan BBF. Er is geen rente verschuldigd. Aflossingen worden gefinancierd uit de opbrengsten die gerealiseerd worden met de participaties in BBF. De lening dient afgelost te worden op 31 december 2022. In 2013 is additioneel € 3.000.000 verstrekt ten behoeve van participaties op het gebied van waterbesparingstechniek. Deze lening dient afgelost te worden op 12 september 2025.

10.3 Lening PNB inzake OLSP Holding B.V. (achtergesteld)

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	6.282.000	6.282.000
Verstrekingen	-	-
Stand per 31 december	6.282.000	6.282.000

Deze renteloze lening is achtergesteld bij alle bestaande en toekomstige schulden van OLSP Holding B.V. Op 31 december 2026 of zoveel eerder als de exploitatie van OLSP Holding B.V. naar de mening van partijen dat toelaat, zullen partijen in overleg treden over de mogelijkheden tot aflossing van de lening. Tot zekerheid is verstrekt het pandrecht op alle bestaande en nieuw te verkrijgen apparatuur van OLSP Holding B.V. en haar dochtermaatschappijen alsmede ter zake van alle bestaande en toekomstige rechten op verzekeringsuitkeringen die voor die goederen in de plaats komen. In geval van vervreemding en/of verhuur door of namens OLSP Holding B.V. van apparatuur, zullen de rechten op de koop- en huurpenningen onderworpen zijn aan onderhavig pandrecht.

10.4 Lening PNB inzake Holst

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	-	-
Verstrekingen	-	3.000.000
Afwaardering	-	-3.000.000
Stand per 31 december	-	-

Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de immateriële vaste activa.

10.5 Lening PNB inzake Life Sciences & Health Fund

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	2.000.000	2.000.000
Verstrekingen	-	-
Stand per 31 december	2.000.000	2.000.000

Voor een toelichting op de lening wordt verwezen naar 10.7.

10.6 Lening EZ inzake Life Sciences & Health Fund

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	2.000.000	2.000.000
Verstrekingen	-	-
Stand per 31 december	2.000.000	2.000.000

Voor een toelichting op de lening wordt verwezen naar 10.7.

10.7 Lening PPM Oost inzake Life Sciences & Health Fund

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	1.000.000	-
Verstrekkingsen	-	1.000.000
Aflossing	-1.000.000	
Stand per 31 december	-	1.000.000

Life Sciences & Health Fund B.V. (LS&HF) heeft van de provincie Noord-Brabant, het ministerie van Economische Zaken en BOM Capital I B.V. leningen ontvangen. Er is geen rente verschuldigd. Aflossing vindt plaats vanaf 31 december 2018 indien en voor zover LS&HF opbrengsten heeft ontvangen uit participaties en leningen na aftrek van de gerealiseerde en nog te realiseren fondskosten. De geldlening moet uiterlijk op 31 december 2022 zijn terugbetaald. Uiterlijk op 31 december 2021 vindt een eindevaluatie plaats om vast te stellen of het opportuun is om de looptijd van de overeenkomst te verlengen tot een periode na 31 december 2022.

10.8 Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	6.989.730	-
Verstrekkingsen	12.500.000	10.000.000
Dekking fondskosten	-2.109.782	-2.061.323
Dekking participatieresultaten	5.120.052	-948.947
Boven-nominaal leningdeel u.h.v. winst op verkoop aandelen	25.720.562	-
Stand per 31 december	48.220.562	6.989.730

De provincie Noord-Brabant heeft aan Innovatiefonds Brabant B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 125.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen in relatie tot het Innovatiefonds zoals uiteengezet in het businessplan en met inachtneming van de aandeelhoudersinstructie. De lening heeft een looptijd van maximaal 24 jaar tot uiterlijk 31 december 2037. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend. Het Innovatiefonds betaalt uiterlijk op 31 december 2037 aan de provincie ter aflossing van de lening het fondsvermogen terug, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerde verlies. Overeengekomen is dat er maximaal 5% aan liquiditeiten aangehouden mag worden.

Tot meerdere zekerheid draagt het Innovatiefonds Brabant B.V. op eerste verzoek van de provincie ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van een pandrecht of een ander voor de provincie moverend zekerheidsrecht op één of meer vermogensbestanddelen van het Innovatiefonds waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die het Innovatiefonds heeft verworven door het verstrekken van financiering zoals beschreven in de aandeelhoudersinstructie.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal het Innovatiefonds:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;
- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan het Innovatiefonds;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Innovatiefonds Brabant B.V. zal niet van derden (niet zijnde de provincie) geld lenen en/of anderszins financiering aantrekken.

Op de bestaande leningovereenkomst is een allonge opgesteld. Hierin is het volgende overeengekomen:

Indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties, afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

In de allonge op de geldlening is bepaald at positieve resultaten worden toegevoegd aan de lening. Indien hierdoor de nominale waarde van de lening wordt overschreven dan wordt deze overschrijding aangeduid met de term "boven-nominaal".

10.9 Lening PNB inzake Energiefonds Brabant

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	1.437.909	-
Verstrekkingen	4.650.000	2.000.000
Dekking fondskosten	-697.418	-562.091
Dekking participatieresultaten	47.649	-
Stand per 31 december	5.438.140	1.437.909

De provincie Noord-Brabant heeft aan Energiefonds Brabant B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 60.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen in relatie tot het Energiefonds zoals uiteengezet in het businessplan en met inachtneming van de aandeelhoudersinstructie. De lening heeft een looptijd van maximaal 24 jaar tot uiterlijk 31 december 2037. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend. Het Energiefonds betaalt uiterlijk op 31 december 2037 aan de provincie ter aflossing van de lening het fondsvermogen terug, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerde verlies. Overeengekomen is dat er maximaal 5% aan liquiditeiten aangehouden mag worden.

Tot meerdere zekerheid draagt het Energiefonds Brabant B.V. op eerste verzoek van de provincie ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van een pandrecht of een ander voor de provincie moverend zekerheidsrecht op één of meer vermogensbestanddelen van het Energiefonds waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die het Energiefonds heeft verworven door het verstrekken van financiering zoals beschreven in de aandeelhoudersinstructie.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal het Energiefonds:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;
- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan het innovatie fonds;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Energiefonds Brabant B.V. zal niet van derden (niet zijnde de provincie) geld lenen en/of anderszins financiering aantrekken.

Op de bestaande leningovereenkomst is een allonge opgesteld. Hierin is het volgende overeengekomen:

Indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties, afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

10.10 Lening PNB inzake Breedbandfonds Brabant

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	18.465	-
Verstrekkingen	1.273.695	250.000
Dekking fondskosten	-529.868	-231.535
Stand per 31 december	762.292	18.465

De provincie Noord-Brabant heeft aan Breedbandfonds Brabant B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 50.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen in relatie tot het Breedbandfonds zoals uiteengezet in het businessplan met inachtneming van het investeringsreglement en aandeelhoudersinstructie.

De lening heeft een looptijd van maximaal 25 jaar tot uiterlijk 31 december 2038. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend. Het Breedbandfonds betaalt uiterlijk op 31 december 2038 aan de provincie ter aflossing van de lening het fondsvermogen terug, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerde verlies. Overeengekomen is dat er maximaal 5% aan liquiditeiten aangehouden mag worden.

Tot meerdere zekerheid draagt het Breedbandfonds Brabant op eerste verzoek van de provincie ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van een pandrecht of een ander zekerheidsrecht op één of meer vermogensbestanddelen van het Breedbandfonds waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die het Breedbandfonds heeft verworven door het verstrekken van financiering zoals beschreven in de aandeelhoudersinstructie.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal het Breedbandfonds:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;
- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan het innovatie fonds;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Breedbandfonds Brabant B.V. zal niet van derden (niet zijnde de provincie) geld lenen en/of anderszins financiering aantrekken.

Op de bestaande leningovereenkomst is een allonge opgesteld. Hierin is het volgende overeengekomen:

Indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties, afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

10.11 Lening PNB inzake OLSP Holding

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	1.195.849	1.600.000
Onttrekkingen	-400.000	-404.151
Verstrekkingen	200.000	-
Stand per 31 december	995.849	1.195.849

In 2013 is van de Provincie Noord-Brabant een subsidie van € 1.600.000 ontvangen door OLSP Holding B.V. De subsidie is beschikbaar gesteld voor investeringen en exploitatiekosten voortvloeiende uit ontwikkeling, beheer en exploitatie van het Pivot Park. Ultimo 31 december 2015 resteert er een waarde van € 995.849.

10.12 Lening PNB inzake Cleantechfonds Brabant

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	-337.507	-
Verstrekking	1.500.000	-
Dekking fondskosten	-48.522	-23.958
Dekking participatieresultaten	74.536	-313.549
Stand per 31 december	1.188.507	-337.507

De provincie Noord-Brabant heeft aan het Cleantechfonds (BOM Capital II B.V.) een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 12.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen met betrekking tot het Cleantechfonds zoals uiteengezet in het Business Plan. De lening heeft een looptijd van maximaal 9 jaar. De looptijd vangt aan op 1 januari 2015 en eindigt op 31 december 2023. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag wordt geen rente berekend. BOM Capital II B.V. betaalt uiterlijk op 31 december 2023 aan de Provincie ter aflossing van de lening het nominale fondsvermogen te vermeerderen met het eventueel op de projecten gerealiseerde rendement.

Indien BOM Capital II B.V. op enig moment gedurende de looptijd van de lening ten behoeve van het Cleantechfonds meer dan € 600.000 in welke vorm dan ook aanhoudt, dan dient het gedeelte van de liquiditeit dat uitstijgt boven de € 600.000 per ommegaande terugbetaald te worden aan de Provincie. Het door BOM Capital II B.V. teruggestorte bedrag blijft beschikbaar voor verstrekking tot het overeengekomen maximale bedrag van de lening. Terugstorting vindt niet plaats indien en voor zover BOM Capital II B.V. gemotiveerd aan de Provincie heeft bericht dat de desbetreffende middelen binnen maximaal 3 maanden vanaf het moment dat er meer dan € 600.000 aan liquiditeiten ten behoeve van het Cleantechfonds wordt aangehouden, zullen worden aangewend voor het verstrekken van financiering aan derden.

Tot meerdere zekerheid van nakoming van de verplichtingen van BOM Capital II B.V. jegens de Provincie draagt BOM Capital II B.V. op eerste verzoek van de Provincie ten gunste van de Provincie zorg voor het vestigen van pandrechten of andere zekerheidsrechten op één of meer vermogensbestanddelen van BOM Capital II B.V. waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die BOM Capital II B.V. heeft verworven door het verstrekken van financiering.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal BOM Capital II B.V. , zonder voorafgaande toestemming van de Provincie:

- Geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;
- Geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- Geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan BOM Capital II B.V.;
- Geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de Provincie en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar. Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening van dat boekjaar.

10.13 Dekking fondskosten en participatieresultaten

	2015	2014
	€	€
Life Sciences & Health Fund:		
- dekking fondskosten	-588.166	-423.803
- dekking participatieresultaten	588.166	-1.197.562
- boven-nominaal leningdeel	3.600.000	-
	3.600.000	-1.621.365

Op de bestaande leningovereenkomst die overeengekomen is met betrekking tot het Life Sciences & Health Fund is een allonge opgesteld. Hierin is het volgende overeengekomen:

Indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties, afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Met de leningverstrekkers is overeengekomen om de toevoeging aan de lening te maximeren tot een bedrag van € 3.600.000.

Bij het Life Sciences en Health Fund is er sprake van meerdere belanghebbenden, omdat het geen definitieve afwaardering van de lening betreft is de dekking fondskosten en participatieresultaten niet gesaldeerd met de door provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken verstrekte leningen.

10.14 Overige schulden

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
R.c. Land van Heusden & Altena	2.409.440	2.567.392
Kredietfaciliteit pand BOM	2.324.000	2.448.500
Lening Gemeente Oss	2.358.000	1.300.000
Nog door te storten aflossing Bioconnection	1.425.000	1.425.000
	8.516.440	7.740.892

10.14.1 R.c. Land van Heusden & Altena

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	2.567.392	2.570.855
Rente	18.799	26.787
Kosten boekjaar	-176.751	-30.250
Stand per 31 december	2.409.440	2.567.392

Betreft de rekening courantpositie met betrekking tot het Project Land van Heusden en Altena. Over de rekening-courantpositie wordt 0,75% (2014: 1%) rente berekend. Er is geen aflossingschema overeengekomen en er zijn geen zekerheden gesteld.

10.14.2 Kredietfaciliteit pand BOM

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	2.448.500	2.573.000
Aflossing	-124.500	-124.500
Kosten boekjaar	-	-
Stand per 31 december	2.324.000	2.448.500

Aan de 100% deelneming BOM Vastgoed B.V. is in 2003 een kredietfaciliteit verstrekt ten bedrage van € 4.150.000 ten behoeve van de financiering van het pand. Van deze kredietfaciliteit is per balansdatum € 2.324.000 opgenomen (2014: € 2.448.500). Voor deze kredietfaciliteit is een positieve en negatieve hypotheekverklaring afgegeven alsmede de verpanding van eventuele toekomstige huurpenningen uit hoofde van de verhuur van een gedeelte van het bedrijfspand en de verpanding van de huidige en toekomstige bedrijfsinventaris. Tegenover de kredietfaciliteit houdt de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. een rekening-courant aan met een positief saldo waarbij het saldo van beide faciliteiten ten minste positief is. Per saldo is er geen rente verschuldigd.

10.14.3. Lening Gemeente Oss

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	1.300.000	-
Verstrekkings	1.058.000	1.300.000
Stand per 31 december	2.358.000	1.300.000

Per 31 december 2014 zijn financieringen ter waarde van € 1.300.000 verstrekt aan OLSP Holding B.V. door de Gemeente Oss. Over het uitstaande bedrag wordt geen rente berekend. In 2015 is door de Gemeente Oss de laatste tranche voldaan van € 1.058.000 waarmee de totale schuld € 2.358.000 bedraagt. In 2016 zullen partijen in overleg treden over de mogelijkheden tot aflossing van de lening. Tot meerdere zekerheid zijn ten laste van OLSP Holding en haar dochtermaatschappijen pandrechten gevestigd op alle bestaande en nieuw te verkrijgen apparatuur van OLSP Holding en haar dochtermaatschappijen.

10.14.4. Nog door te storten aflossing BioConnection

Onder de langlopende schulden zijn de leningen inzake BioConnection opgenomen. Dit zijn leningen die betrekking hebben op de participatie in BioConnection B.V. De totale investering van de BOM bedraagt € 6.800.000, waarvan 50% betrekking heeft op aandelenparticipatie en 50% betrekking heeft op een verstrekte lening u/g. Van de totale investering participeren drie partijen indirect via de BOM voor een totaalbedrag van € 5.000.000.

Deze partijen hebben dit bedrag door middel van een geldlening en een bijdrage ter beschikking gesteld aan de BOM. Ultimo 2006 hebben de drie partijen de totale toezegging aan de BOM verstrekt.

BioConnection B.V. heeft op 30 december 2011 de lening inclusief rente terugbetaald. Het deel van de overige drie partijen is in 2012 aan twee partijen terugbetaald. Als gevolg van de vrijval van een deel van de voorziening op de participatie in BioConnection B.V. is per balansdatum de voorwaardelijke terugstortingsverplichting opgenomen aan de betreffende drie partijen.

(11) KORTLOPENDE SCHULDEN**Overige schulden en overlopende passiva**

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Schulden uit hoofde van projecten	1.082.988	988.157
MSD nog te besteden bijdrage opstartkosten	524.049	675.000
IMI Grant agreement No 115489-EUC 2LID	795.998	1.312.189
Vooruitontvangen vergoedingen	125.250	228.000
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	1.434.455	2.281.322
Schulden aan groepsmaatschappijen	-	26.291
Nog te storten op participaties / leningen	4.195.269	4.645.269
Belastingen en premies sociale verzekeringen	652.991	309.233
Overige schulden en overlopende passiva	7.032.123	4.478.206
	15.843.123	14.943.667

Over de schulden op participanten wordt geen rente berekend, nog zijn overeenkomsten gesloten danwel zekerheden gesteld. Er is geen aflossingschema overeengekomen.

Nog te storten participaties / leningen

Het bedrag opgenomen onder nog te storten participaties / leningen betreft de nog te storten gelden door BOM Bedrijfslocaties B.V. voor de reeds aangegane overeenkomsten met participaties respectievelijk overeengekomen leningen.

Schulden aan groepsmaatschappijen

Betreft de rekening courantpositie met betrekking tot de niet geconsolideerde groepsmaatschappijen. Over de rekening-courantposities wordt evenals in 2014 geen rente berekend. Er is geen aflossingschema overeengekomen en er zijn geen zekerheden gesteld.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen en rechten

Kredietfaciliteiten

Kredietfaciliteit en rechten OLSP Holding B.V.

In de financieringsovereenkomst die op 10 februari 2012 door Provincie Noord-Brabant, Gemeente Oss en OLSP Holding B.V. is ondertekend wordt vanaf 2013 jaarlijks per 1 februari het deel van de faciliteit dat op dat moment nog niet is uitgeleend geïndexeerd met 2,5% en wordt het bedrag van de Faciliteit en het Gemeentedeel dienovereenkomstig verhoogd.

Per 31 december 2015 zijn alle financieringen beschikbaar gesteld en gestort door de Gemeente Oss.

Huurverplichtingen

De kantoorpanden en laboratoria zijn in eigendom van OLSP Vastgoed B.V. Voor 2015 is € 1.163.214 exclusief BTW aan huurpenningen in rekening gebracht.

Jaarlijks op 1 januari wordt het maandelijks verschuldigd bedrag geïndexeerd volgens de CPI september van het voorgaand jaar en verhoogd met 10% tot het moment dat 100% van de werkelijke waarde is bereikt (2015: € 2.326.428).

Leaseverplichtingen

De groep is leaseverplichtingen aangegaan voor personenauto's. De jaarlijkse verplichting bedraagt circa € 51.649 (2014: € 62.500). De gemiddelde looptijd van de verplichtingen bedraagt 31 maanden.

Investeringsverplichtingen

De vennootschap heeft ultimo 2015 nog investeringsverplichtingen van € 32,6 miljoen uit hoofde van nog te betalen overige aandelenparticipaties / leningen u/g (2014: € 24,1 miljoen).

Fiscale eenheid

BOM Holding B.V. vormt per 1 januari 2014 samen met BOM Business Development & Foreign Investments B.V., BOM Bedrijfslocaties B.V., BOM Capital I B.V., Life Sciences & Health Fund B.V., Biobased Brabant Fonds B.V., BOM Capital II B.V., Innovatiefonds Brabant B.V., Energiefonds Brabant B.V., Spin-off Fonds Brabant B.V., Technostarters Spin-off Fonds B.V. en BOM Vastgoed B.V. een fiscale eenheid voor de omzetbelasting.

OLSP Holding B.V. vormt samen met OLSP Exploitatie B.V., OLSP Deelnemingen B.V., OLSP Apparatuur B.V. en Pivot Park Screening Centre B.V. een fiscale eenheid voor de omzetbelasting.

Iedere vennootschap is hoofdelijk aansprakelijk voor omzetbelastingsschulden voor de periode dat zij deel uit maakt van bovengenoemde fiscale eenheden.

9.6

Nadere toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2015

(12) NETTO OMZET

De netto omzet is ten opzichte van 2014 toegenomen met 52,0%.

SOM DER BEDRIJFSKOSTEN**(13) LONEN EN SALARISSEN, PENSIOENLASTEN EN OVERIGE SOCIALE LASTEN**

De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2015	2014
	€	€
Salarissen	7.007.364	6.329.225
Inleenkrachten	1.653.622	1.786.602
Overige personeelskosten	512.565	968.111
Lonen en salarissen	9.173.551	9.083.938
Pensioenlasten	740.165	738.301
Overige sociale lasten	838.319	710.999
	10.752.035	10.533.238

Bezoldiging van bestuurders en commissarissen

	2015	2014
	€	€
Bestuurders	653.110	724.717
Commissarissen	69.726	71.390
	722.836	796.107

De bezoldiging van bestuurders betreft salarissen (inclusief eventuele bonussen), vakantiegeld, sociale lasten en pensioenlasten en is als volgt te specificeren:

	2015	2014
	€	€
Salaris, vakantiegeld en overige salariscomponenten	516.290	351.486
Inhuur	-	252.750
Sociale lasten	36.314	26.163
Pensioenlasten	65.829	67.847
Leasekosten (incl. brandstof) / km verg	30.271	22.506
Onkostenvergoedingen	4.406	3.965
	653.110	724.717

Personeelsbezetting

Het aantal FTE's bedraagt ultimo 2015 108 (2014: 92).

(14) AFSCHRIJVINGEN OP MATERIËLE VASTE ACTIVA

	2015	2014
	€	€
Afschrijving bedrijfsgebouwen en -terreinen	101.756	115.902
Afschrijving machines en installaties	100.871	48.140
Afschrijving andere vaste bedrijfsmiddelen	269.719	304.080
Boekverlies desinvestering materiële vaste activa	-	-385
	472.346	467.737

(15) OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN

de overige kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2015	2014
	€	€
Huisvestingskosten	5.584.565	5.559.025
Exploitatie- en machinekosten	583.866	-1.308.017
Marketing en communicatie	575.735	716.268
Kantoorkosten	107.844	178.643
Algemene kosten	4.843.842	2.376.753
Projectkosten	688.816	1.364.419
Dekking fondskosten	-5.871.952	-3.594.944
	6.512.710	5.292.147

Onder de exploitatie- en machinekosten 2014 was een vrijval verantwoord van de herinvesteringsreserve ten bedrage van € 1.695.585.

Dekking fondskosten

	2015	2014
	€	€
Biobased Brabant Fonds	284.082	292.234
Breedbandfonds Brabant	529.868	231.535
Capital II	48.521	23.958
Energiefonds Brabant	697.418	562.091
Innovatiefonds Brabant	2.109.782	2.061.323
Life Sciences & Health Fund	164.363	423.803
Spin-off Fonds Brabant	1.837.387	-
Technostarters spin-off Fonds	200.531	-
	5.871.952	3.594.944

(16) UITKOMST DER FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

		2015	2014
	€	€	€
Opbrengst verkoop participaties	65.618.741	2.808.380	
Aanschafwaarde verkopen	-3.336.480	-4.254.533	
Voorziening desinvesteringen	1.915.962	2.177.907	
		64.198.223	731.754
Dividendopbrengsten	-185.467	29.122	
Rente- en provisiebaten participaties en leningen u/g	640.644	491.900	
		455.177	521.022
Opbrengsten van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten		64.653.400	1.252.776
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		281.214	407.906
Dotatie voorzieningen participaties & leningen u/g	-12.446.609	-8.089.350	
Vrijval voorzieningen participaties & leningen u/g	1.910.669	7.254.272	
Afwaardering lening	-2.801.980	-	
Dotatie voorzieningen dubieuze debiteuren	-18.723	-37.461	
Kosten groeifaciliteit	-34.536	-54.145	
		-13.391.179	-926.684
Dekking participatieresultaten		-35.058.054	3.574.012
Waarde veranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten		-48.449.233	2.647.328
Rentelasten en soortgelijke kosten		-120.894	-91.409
Uitkomst der financiële baten en lasten		16.364.487	4.216.601

De kosten voor de groeifaciliteit betreffen betaalde premies voor participaties welke zijn ondergebracht in de garantieregeling van het ministerie van Economische Zaken (RVO).

Dekking participatieresultaten

	2015	2014
	€	€
Biobased Brabant Fonds	451.716	1.113.954
Breedbandfonds Brabant	-	-
Capital II	160	313.549
Energiefonds Brabant	-47.649	-
Innovatiefonds Brabant	-30.840.614	948.947
Life Sciences & Health Fund	-5.385.728	1.197.562
Spin-off Fonds Brabant	-1.837.387	-
Technostarters spin-off Fonds	2.601.448	-
	-35.058.054	3.574.012

Toelichting dekking fondskosten en participatieresultaten

Op de bestaande leningovereenkomsten met betrekking tot bovenstaande fondsen is een allonge opgesteld. Hierin is opgenomen dat indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties, afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Overige toelichtingen op de resultatenrekening

In 2015 zijn de volgende overheidssubsidies verwerkt:

Subsidies met betrekking tot speur- en ontwikkelingswerk (WBSO) ten bedrage van € 198.657 (2014: € 180.509). De subsidie is in mindering gebracht op de kosten van lonen en salarissen.

9.7

Enkelvoudige balans per 31 december 2015 (na resultaatbestemming)

VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS PER 31 DECEMBER 2015

ACTIVA		31-12-2015	31-12-2014
		€	€
Vaste activa			
<i>Materiële vaste activa</i>	(17)		
Andere vaste bedrijfsmiddelen		268.841	385.192
<i>Financiële vaste activa</i>	(18)		
Deelnemingen in groepsmaatschappijen		44.629.018	39.416.139
Vorderingen op maatschappijen waarin wordt deelgenomen voorzover geen groepsmaatschappij		6.848.764	10.880.984
		51.477.782	50.297.123
Vlottende activa			
<i>Vorderingen</i>	(19)		
Handelsdebiteuren		4.574	135.935
Rekening-courant participanten		-	49.154
Rekening-courant groepsmaatschappijen		43.490	187.824
Belastingen en premies sociale verzekeringen		-	673.017
Overige vorderingen en overlopende activa		40.066	140.126
		88.130	1.186.056
<i>Liquide middelen</i>		2.528.549	2.896.543
Totaal		5.436.302	54.764.914

PASSIVA		31-12-2015		31-12-2014	
		€	€	€	€
Eigen vermogen					
Gestort kapitaal	(20)	733		733	
Agioreserve	(21)	41.890.664		41.889.365	
Algemene reserve	(22)	-148.508		-6.109.258	
			41.742.889		35.780.840
Vorzieningen					
Overige voorzieningen					
Voorziening deelnemingen	(23)		2.836.855		3.586.025
Langlopende schulden					
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappij	(24)		6.866.764		10.898.984
Kortlopende schulden					
Schulden aan leveranciers	(25)	208.040		345.385	
Schulden uit hoofde van projecten		90.060		-	
Rekening-courant derden		-		17.059	
Rekening-courant groepsmaatschappijen		1.391.386		2.944.678	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		333.999		240.739	
Overige schulden en overlopende passiva		893.309		951.204	
			2.916.794		4.499.065
Totaal			54.363.302		54.764.914

9.8

Enkelvoudige resultatenrekening over 2015

		2015		2014	
		€	€	€	€
Managementvergoedingen en overige inkomsten			-		9.217
Apparaatskosten					
Lonen en salarissen	(26)	-1.537.459	-1.423.467		
Afschrijvingen op materiële vaste activa	(27)	-162.446	-170.161		
Rentelasten en soortgelijke kosten		-41	-2.237		
Overige bedrijfskosten	(28)	1.699.946	860.272		
			-		-735.593
Doorberekening aan Provincie Noord-Brabant			-		726.376
Saldo bedrijfslasten			-		-9.217
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening			-		-
Resultaat deelnemingen	(29)	9.971.410			3.706.957
Resultaat		9.971.410			3.706.957

9.9

Nadere toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2015

Vaste activa

(17) MATERIËLE VASTE ACTIVA

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Andere vaste bedrijfsmiddelen	268.841	385.192
Andere vaste bedrijfsmiddelen		
	€	
Aanschafwaarde per 1 januari	895.162	
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	-509.970	
Boekwaarde per 1 januari	385.192	
Investeringen	46.095	
Desinvesteringen	-	
Afschrijvingen	-162.446	
Afschrijving desinvesteringen	-	
	-116.351	
Aanschafwaarde per 31 december	941.257	
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	-672.416	
Boekwaarde per 31 december	268.841	
Afschrijvingspercentages	10%-50%	

(18) FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	44.629.018	39.416.139
Vorderingen op groepsmaatschappijen	6.848.764	10.880.984
	51.477.782	50.297.123

18.1 Deelnemingen in groepsmaatschappijen

De deelnemingen betreffen de volgende vennootschappen:

- BOM Vastgoed B.V. 100%
- BOM Bedrijfslocaties B.V. 100%
- BOM Capital I B.V. 50,1%
- BOM Business Development & Foreign Investments B.V. 50,1%
- OLSP Holding B.V. 100%
- BOM Capital II B.V. 100%
- Innovatiefonds Brabant B.V. 100%
- Energiefonds Brabant B.V. 100%
- Breedbandfonds Brabant B.V. 100%

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

In 2015 is het verloop als volgt:

	BOM Vastgoed B.V.	BOM Bedrijfs- locaties B.V.	BOM Capital I B.V.	BOM BD&FI B.V. ¹⁾	Breedband- fonds Brabant B.V.	Subtotaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari	462.682	26.700.553	11.822.744	394.154	1	39.380.134
Oprichting	-	-	-	-	-	-
Resultaat boekjaar	-	-1.282.733	11.064.603	262.093	-	10.043.963
Voorziening deelneming	-	-	-	-	-	-
Resultaat derden	-	-	-5.521.237	-56.293	-	-5.577.530
Mutaties boekjaar	-	-	-	1.299	-	1.299
	-	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	462.682	25.417.820	17.366.110	601.253	1	43.847.866

	Subtotaal	Innovatie- fonds Brabant B.V.	Energie- fonds Brabant B.V.	BOM Capital II B.V.	OLSP Holding B.V.	Totaal 2015
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari	39.380.134	1	1	36.003	-	39.416.139
Oprichting	-	-	-	-	-	-
Resultaat boekjaar	10.043.963	-	-	4.755.807	749.170	15.548.940
Voorziening deelneming	-	-	-	-	-749.170	-749.170
Resultaat derden	-5.577.530	-	-	-	-	-5.577.530
Mutaties boekjaar	1.299	-	-	-4.010.660	-	-4.009.361
	-	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	43.847.866	1	1	781.150	-	44.629.018

1) De waardering van de deelneming BOM BD&FI B.V. betreft 50,1% van het aandelenkapitaal ad € 1000 zijnde € 501 vermeerderd met de risico-egaliseringsreserve PNB.

18.2 Leningen u/g aan groepsmaatschappijen

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Lening Spin-Off Fonds Brabant B.V.	6.848.764	10.880.984
Lening Biobased Brabant Fonds B.V.	-	-
Lening u/g BOM BD&FI inzake Holst	-	-
	6.848.764	10.880.984

18.2.1 Lening Spin-Off Fonds Brabant B.V.

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	10.880.984	10.478.555
Aflossingen	-4.120.000	-
Rente	87.780	402.429
Stand per 31 december	6.848.764	10.880.984

18.2.2 Lening Biobased Brabant Fonds B.V.

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	-	9.982.000
Overboeking naar Capital II	-	-9.982.000
Stand per 31 december	-	-

18.2.3 Lening u/g BOM BD&FI inzake Holst

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	-	-
Verstrekkingsen	-	3.000.000
Afwaardering	-	-3.000.000
Stand per 31 december	-	-

BOM Business Development & Foreign Investments B.V. (BOM BD&FI) heeft in 2014 een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Stichting Holst Centre te Eindhoven. De overeenkomst behelst de aanschaf van licenties van het Holst Centre met een verkrijgingsprijs van € 3.000.000 met als doelstelling deze licenties ter beschikking te stellen van het MKB-bedrijf in Noord-Brabant.

Voor de financiering hiervan heeft BOM Holding B.V. een subsidie in de vorm van een renteloze lening ontvangen van de provincie Noord-Brabant voor hetzelfde bedrag met een looptijd tot 1 januari 2019. BOM Holding B.V. heeft deze lening doorgeleend aan BOM BD&FI. BOM BD&FI ontvangt vergoedingen van MKB-bedrijven zodra deze de licenties winstgevend aanwenden. Aflossing van de lening vindt uitsluitend plaats uit toekomstige te ontvangen vergoedingen van MKB-bedrijven. In de overeenkomst met de provincie Noord-Brabant is bepaald dat BOM Holding B.V. in 2016 in overleg treedt met de provincie teneinde afspraken te maken over de toekomstige leningvoorwaarden. Op dit moment zijn geen onderbouwingen en/of berekeningen beschikbaar die een waardering van de licenties ten bedrage van € 3.000.000 rechtvaardigen.

In 2014 heeft een duurzame waardevermindering plaatsgevonden op de licenties voor een bedrag ter hoogte van de verkrijgingsprijs. Als gevolg hiervan heeft er op de lening van de provincie een vrijval plaatsgevonden in 2014 van € 3.000.000. Ofschoon er gedurende 2015 diverse activiteiten hebben plaatsgevonden voornamelijk gericht op het geven van bekendheid aan het programma is er nog geen zicht op opbrengsten uit aanwending van de licenties waardoor opwaardering van de licentieportefeuille niet opportuun is.

Vlottende activa

(19) VORDERINGEN

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Handelsdebiteuren	4.574	135.935
Rekening courant participanten	-	49.154
Rekening courant groepsmaatschappijen	43.490	187.824
Belastingen en premies sociale verzekeringen	-	673.017
Overige vorderingen en overlopende activa	40.066	140.126
	88.130	1.186.056

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

Vordering op Provincie Noord-Brabant *Rekening-courant participanten*

	Provincie Noord-Brabant
	€
Stand per 1 januari	49.154
Bij: toegekende jaarbijdragen	5.091.012
	5.140.166
Af: voorschotten / verrekeningen	-5.091.012
Mutaties 2015	-49.154
Stand per 31 december	-

Over de vordering op participanten wordt geen rente berekend, nog zijn overeenkomsten gesloten danwel zekerheden gesteld. Er is geen aflossingsschema overeengekomen.

Rekening-courant groepsmaatschappijen

De vennootschap heeft de volgende rekening-courant verhoudingen met haar groepsmaatschappijen:

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
R.c. BOM Capital II B.V.	43.490	159.850
R.c. Breedbandfonds Brabant B.V.	-	27.974
	43.490	187.824

Tussen de groepsmaatschappijen zijn geen afspraken gemaakt over zekerheden, aflossingen en/of rente vergoedingen. Ultimo 2015 heeft een afrekening van de rekening-courant verhoudingen plaatsgevonden. Derhalve is in 2015 geen rente berekend.

EIGEN VERMOGEN

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Gestort en opgevraagd kapitaal	733	733
Agioreserve	41.890.664	41.889.365
Algemene reserve	-148.508	-6.109.258
	41.742.889	35.780.840

(20) GESTORT EN OPGEVRAAGD KAPITAAL

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Stand per 1 januari	733	733
Mutaties boekjaar	-	-
Stand per 31 december	733	733

Het gestort en opgevraagd kapitaal bestaat uit 73.250 aandelen met een nominale waarde van € 0,01.

(21) AGIORESERVE

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Stand per 1 januari	41.889.365	41.904.527
Mutaties boekjaar	1.299	-15.162
Stand per 31 december	41.890.664	41.889.365

De inbreng van de aandelen van Bom Bedrijfslocaties B.V., BOM Business Development & Foreign Investments B.V. in 2013, alsmede BOM Capital I (PNB deel) in BOM Holding B.V. is als een agiostorting aangemerkt.

(22) ALGEMENE RESERVE

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Stand per 1 januari	-6.109.258	-9.816.215
Resultaat boekjaar	9.971.410	3.706.957
Mutaties boekjaar	-4.010.660	-
Stand per 31 december	-148.508	-6.109.258

Van de algemene reserve is een deel (€ 745.146) niet vrij uitkeerbaar. Dit betreft de algemene reserve van de in de consolidatie betrokken vennootschap SOFB. Dit gedeelte is niet vrij uitkeerbaar omdat SOFB volledig voor rekening en risico van de provincie Noord-Brabant wordt gevoerd.

In verband met de consolidatie van SOFB met ingang van 2015 is de negatieve algemene reserve van SOFB per 31 december 2014 ad € 4.010.660 in mindering gebracht op de algemene reserve.

(23) VOORZIENINGEN

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Voorziening deelneming OLSP Holding B.V.	2.836.855	3.586.025

De voorzieningen zijn als overwegend langlopend te beschouwen.

In 2015 is het verloop als volgt:

	OLSP Holding B.V.
Stand per 1 januari	3.586.025
Onttrekkingen	-749.170
Stand per 31 december	2.836.855

Voor het negatieve eigen vermogen van de deelneming OLSP Holding B.V. is ultimo 2015 een voorziening opgenomen.

(24) LANGLOPENDE SCHULDEN*Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappij*

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappij	6.866.764	10.898.984

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Lening PNB inzake SOFB	6.866.764	10.898.984
Lening PNB inzake Biobased Brabant Fonds B.V.	-	-
	6.866.764	10.898.984

24.1 Lening PNB inzake SOFB

In 2015 is het verloop als volgt

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	10.898.984	10.496.555
Aflossingen	-4.120.000	-
Rente	87.780	402.429
Stand per 31 december	6.866.764	10.898.984

Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans, 10.1 Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld).

24.2 Lening PNB inzake Biobased Brabant Fonds B.V.

In 2015 is het verloop als volgt:

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	-	10.000.000
Overboeking naar Capital II	-	-10.000.000
Stand per 31 december	-	-

(25) KORTLOPENDE SCHULDEN

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
Schulden aan leveranciers	208.040	345.385
Schulden uit hoofde van projecten	90.060	-
Rekening-courant derden	-	17.059
Rekening-courant groepsmaatschappijen	1.391.386	2.944.678
Belastingen en premies sociale verzekeringen	333.999	240.739
Overige schulden en overlopende passiva	893.309	951.204
	2.916.794	4.499.065

Rekening-courant groepsmaatschappijen

De vennootschap heeft de volgende rekening-courant verhoudingen met haar groepsmaatschappijen:

	31 december 2015	31 december 2014
	€	€
R.c. BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	287.109	1.372.710
R.c. BOM Capital I B.V.	151.492	106.004
R.c. Biobased Brabant Fonds B.V.	37.106	65.940
R.c. BOM Vastgoed B.V.	17.692	17.996
R.c. BOM Bedrijfslocaties B.V.	184.918	524.484
R.c. Spin-off Fonds Brabant B.V.	-	46.559
R.c. Technostarters Spin-off Fonds B.V.	-	21.193
R.c. Life Sciences & Health Fund B.V.	33.073	60.625
R.c. Innovatiefonds Brabant B.V.	377.640	559.073
R.c. Energiefonds Brabant B.V.	296.232	170.094
R.c. Breedbandfonds Brabant B.V.	6.124	-
	1.391.386	2.944.678

Tussen de groepsmaatschappijen zijn voornamelijk geen afspraken gemaakt over zekerheden, aflossingen en/of rente vergoedingen. Ultimo 2015 heeft een afrekening van de rekening-courant verhoudingen plaatsgevonden. Derhalve is in 2015 geen rente berekend.

9.10

Nadere toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2015

(26) LONEN EN SALARISSEN

De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2015	2014
	€	€
Salarissen	900.276	635.661
Sociale lasten	206.106	123.246
Pensioenlasten	131.212	105.015
Overige personeelskosten	224.487	215.657
Inleenkrachten	75.378	343.888
	1.537.459	1.423.467

Personeelsbezetting

Het aantal FTE's bedraagt ultimo 2015 77 (2014: 62).

(27) AFSCHRIJVING OP MATERIËLE VASTE ACTIVA

	2015	2014
	€	€
Afschrijving andere vaste bedrijfsmiddelen	162.446	170.547
Boekverlies desinvestering materiële vaste activa	-	-386
	162.446	170.161

De overige bedrijfskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(28) OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN

	2015	2014
	€	€
Huisvestingskosten	54.056	58.940
Marketing en communicatie	297.605	286.926
Kantoorkosten	58.867	67.326
Algemene kosten	760.708	862.760
Overheadkosten	-2.871.182	-2.136.224
	-1.699.946	-860.272

(29) RESULTAAT DEELNEMINGEN

	2015	2014
	€	€
BOM Vastgoed B.V.	-	-
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	262.093	92.146
BOM Bedrijfslocaties B.V.	-1.282.733	699.565
BOM Capital I B.V.	11.064.603	260.386
OLSP Holding B.V.	749.170	885.479
Innovatiefonds Brabant B.V.	-	-
Energiefonds Brabant B.V.	-	-
Breedbandfonds Brabant B.V.	-	-
BOM Capital II B.V.	4.755.807	1.920.301
	<hr/> 15.548.940	<hr/> 3.857.877
Aandeel derden in het resultaat deelnemingen	-5.577.530	-150.920
	<hr/> 9.971.410	<hr/> 3.706.957

Tilburg, 19 mei 2016

De directie:

De heer dr. J.J. Pelle

De Raad van Commissarissen:

De heer drs. J.H.M. Hommen, president-commissaris

De heer M. van Meurs

De heer dr. J.H.M. Dröge

De heer drs. G.H. Hoefsloot

De heer dr. R.G.M. Penning de Vries

9.11

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur en de aandeelhouder van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V.

VERKLARING BETREFFENDE DE JAARREKENING

Wij hebben de in dit verslag van pagina 58 tot en met pagina 112 opgenomen jaarrekening 2015 van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. te Tilburg gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2015 en de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN HET BESTUUR

Het bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE ACCOUNTANT

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

ORDEEL BETREFFENDE DE JAARREKENING

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE BIJ OF KRACHTENS DE WET GESTELDE EISEN

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd.

Breda, 19 mei 2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN ACCOUNTANTS N.V.

w.g.

W.J.W. van Egeraat RA

STATUTAIRE REGELING INZAKE DE BESTEMMING VAN HET RESULTAAT**Artikel 4.1 Winst en verlies, uitkeringen op aandelen**

4.1.1. Indien en voor zover het bestuur niet besluit tot gehele of gedeeltelijke reservering van de winst die in het laatst verstreken boekjaar is behaald, is de algemene vergadering bevoegd tot bestemming van de winst die door de vaststelling van de jaarrekening is bepaald dan wel bepaling van de wijze waarop een tekort zal worden verwerkt alsmede tot vaststelling van tussentijdse uitkeringen uit de winst of uitkeringen uit de reserves voor zover het eigen vermogen groter is dan de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden. Een besluit tot uitkering uit de winst of reserves is onderworpen aan de goedkeuring van het bestuur. Het bestuur weigert slechts de goedkeuring indien het weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de uitkering niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden. Indien bij de bestemming van de winst geen besluit over uitkering of reservering van winst tot stand komt wordt de winst waarop het voorstel betrekking heeft, gereserveerd.

4.1.2. Bij de berekening van de verdeling van een uitkering tellen de aandelen of certificaten van aandelen die de vennootschap houdt niet mee, tenzij op zodanige aandelen of certificaten van aandelen een recht van vruchtgebruik of een pandrecht rust ten behoeve van een ander dan de vennootschap ten gevolge waarvan het winstrecht toekomt aan de vruchtgebruiker of pandhouder.

Bij de berekening van het bedrag dat op ieder aandeel zal worden uitgekeerd wordt slechts het bedrag van de opgevraagde en geëffectueerde stortingen op het nominale bedrag van de aandelen in aanmerking genomen. Van het bepaalde in de vorige zin kan telkens met instemming van alle aandeelhouders worden afgeweken.

4.1.3. Ten laste van de door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd voor zover de wet dat toestaat.

4.1.4. Uitkeringen zijn opeisbaar op de dag welke het bestuur bepaalt.

4.1.5. Uitkeringen welke niet binnen vijf jaren en een dag waarop zij opeisbaar zijn geworden, in ontvangst zijn genomen, vervallen aan de vennootschap.

4.1.6. De algemene vergadering kan besluiten dat uitkeringen geheel of gedeeltelijk in een andere vorm dan in geld zullen worden uitgekeerd.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Op 14 januari 2016 is bekend gemaakt dat het Breedbandfonds Brabant onder voorwaarden een lening van 35 miljoen euro beschikbaar stelt voor de aanleg van een glasvezelnetwerk in de buitengebieden van Brabant. De lening wordt verstrekt aan de Maatschappij voor Breedband in Brabant (Mabib) B.V., een 100% dochter van de Maatschappij voor Aanleg van Breedband in Nederland (Mabin) B.V. De financiering is toegekend onder voorwaarde dat de Europese Commissie, na toetsing van de staatssteunregels, goedkeuring verleent voor de lening. Ook moeten betrokken partijen (Mabib en BOM) binnen zes maanden tot een financieringsovereenkomst komen.

Op 1 maart 2016 zijn vanuit het Innovatiefonds Brabant B.V. aandelen in een participatie alsmede een lening aan dezelfde participatie overgedragen aan een derde partij voor een bedrag van € 1.400.000. Het betrof hier een in 2015 gedane investering van € 1.400.000 waarop ultimo 2015 een voorziening van 80% was getroffen.

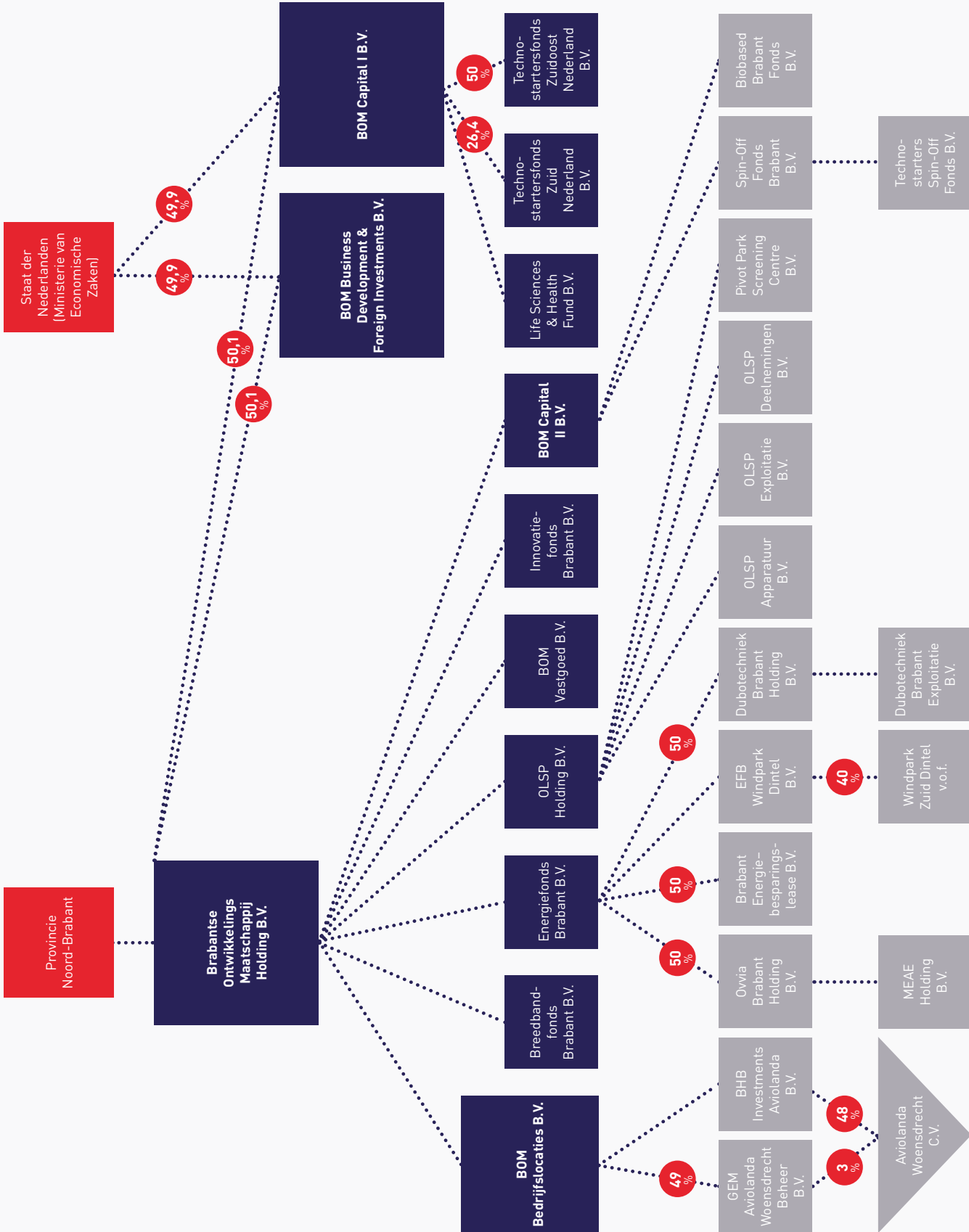
RESULTAATBESTEMMING 2015

Het positieve resultaat over 2015 is toegevoegd aan de algemene reserve.

Bijlagen

A. Juridische structuur

PER 31 DECEMBER 2015

Daar waar geen % belang is aangegeven, betreft het een 100% belang.

Bijlagen

B. Personalia

Raad van Commissarissen

DE SAMENSTELLING VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN WAS IN 2015 ALS VOLGT:

- De heer J.H.M. (Jan) Hommen, president-commissaris
- De heer C.H. (Henk) van Dalen *
- De heer J.H.M. (Hans) Dröge
- De heer G.H. (Guus) Hoefsloot
- De heer R.G.M. (René) Penning de Vries

** Per 08-11-2015 teruggetreden als lid van de RvC*

Bestuur BOM Holding B.V.

- De heer J.J. (Jan) Pelle, algemeen directeur
- De heer M. (Mike) van Meurs, financieel & operationeel directeur

Investeringscommissies

INVESTERINGSCOMMISSIE BOM CAPITAL

- De heer T.M.M. (Theo) Kremers, voorzitter
- De heer G.J.G. (Gerrit Jan) Bolderman
- De heer F.V. (Frits) van der Have
- De heer J.H. (Jeroen) Walraven
- Mevrouw J.A. (Jacqueline) van Wijngaarden

INVESTERINGSCOMMISSIE BOM PROJECTS

- De heer J.P.P. (Scief) Houben, voorzitter
- De heer E. (Erwin) van der Krabben
- De heer H.C.J.M. (Harry) Kroot
- De heer J.W.A. (Jeroen) de Swart
- De heer H.E. (Herman) Wagter

Meer informatie over de leden van de Raad van Commissarissen is opgenomen in bijlage C.

Bijlagen

C. Biografieën Raad van Commissarissen

J.H.M. (Jan) Hommen

1943

President-commissaris

Jan Hommen kent als vooraanstaand bestuurder een lange staat van dienst in het nationale en internationale bedrijfsleven. Gedurende zijn loopbaan heeft hij bestuursfuncties bekleed bij Alcoa in Pittsburgh (USA), Koninklijke Philips Electronics, ING Groep en KPMG. Bij de laatste twee als bestuursvoorzitter, bij ING van 2009 tot oktober 2013 en bij KPMG van juni 2014 tot oktober 2015. Als president-commissaris verrichtte hij toezicht bij het Maastricht Universitair Centrum, TNT, TiasNimbas Business School, Reed Elsevier en ING Groep. Jan Hommen is geboren en getogen in Brabant en heeft zowel mondiaal, landelijk als binnen Brabant een zeer uitgebreid netwerk.

J.H.M. (Hans) Dröge

1956

Dr. J.H.M. Dröge (Hans) trad na zijn studie farmacie in 1985 tot tot Unilever, waar hij verschillende functies heeft bekleed. Begonnen op het Unilever Research laboratorium in Vlaardingen en vervolgens langdurig nationaal en internationaal actief op verschillende supply chain functies keerde hij in 2009 terug in R&D. Als Senior Vice President R&D Operations was hij verantwoordelijk voor de wereldwijde R&D infrastructuur en het operationaliseren van de R&D strategie. Naast zijn R&D functie was hij van 2012 tot 2014 als Manager Unilever Nederland verantwoordelijk voor Unilevers externe relaties met de politiek, de ministeries en het de business community in Nederland. Sinds januari 2014 is Hans Dröge met pensioen en bekleedt hij verschillende bestuurs- en adviesfuncties, waaronder lid van Raad van Commissarissen Koninklijke Sanders, voorzitter van de AgriFood triple helix organisatie stichting Grow Campus, lid van het dagelijks bestuur van het Rathenau Instituut, lid van de Raad van Toezicht van de Algemene Werkgevers Vereniging Nederland en lid van de Maatschappelijke Adviesraad Beta Faculteit Universiteit Utrecht.

G. (Guus) Hoefsloot

1950

Guus Hoefsloot, voormalig voorzitter Raad van Bestuur van Heijmans NV, is al geruime tijd betrokken bij de BOM. Hij vervulde onder meer de functie van president-commissaris van de Brabantse Herstructureringsmaatschappij van Bedrijventerreinen (BHB), een werkmaatschappij van BOM Holding BV. Tijdens zijn loopbaan werkte hij bij AMRO en Barclays en vervulde diverse directiefuncties bij Hollandsche Beton Groep NV. Guus Hoefsloot vervult toezichthoudende functies in het bedrijfsleven bij o.a. de Tilburg Bastianen Groep (automotive) en Altera Vastgoed en maatschappelijke organisaties.

R.G.M. (René) Penning de Vries**1954**

René Penning de Vries was na verschillende R&D-functies van 2001 tot 2006 senior vice-president en CTO bij Philips Semiconductors. Na afsplitsing van deze divisie van Philips maakte hij de overstap naar NXP Nederland, waar hij van 2009 tot 2012 voorzitter van de Raad van Bestuur was. René Penning de Vries is momenteel voorzitter van Health Valley en lid van de RvC van Neways, een high tech bedrijf gevestigd in Eindhoven. De ervaring van Penning de Vries ligt vooral in het aansturen van R&D en innovatie, twee werkvelden waar hij over een uitgebreid (inter)nationaal netwerk beschikt. Als voorzitter van Health Valley is hij betrokken bij innovatie en business development op het terrein van de gezondheidszorg. Daarnaast is hij lid van Supervisory Board van QuTech, het Nederlandse icoon project waar gewerkt wordt aan de principes van quantum computing.

Bijlagen

D. GRI-tabel

De rapportagecriteria van de BOM zijn gebaseerd op de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI) versie 3.1. De GRI-richtlijnen zijn wereldwijd de meest geaccepteerde richtlijnen voor het opstellen van (maatschappelijke) jaarverslagen. De richtlijnen zijn te vinden op www.globalreporting.org. Het GRI heeft in 2014 een geactualiseerde standaard vastgesteld (G4) welke BOM met ingang van 2016 zal hanteren.

De BOM rapporteert de toepassing van GRI-richtlijnen op applicatieniveau C ('self-declared'). De selectie van de indicatoren is gebaseerd op de leidraden van GRI (bijvoorbeeld 'Boundary Protocol') en gesprekken met de belanghebbenden. Om te voldoen aan toepassingsniveau C rapporteert de BOM over alle profielindicatoren (1.1 t/m 4.17) en tenminste 10 prestatie-indicatoren binnen de categorieën Economisch, Milieu en Sociaal (onderverdeeld in de categorieën arbeidsomstandigheden, mensenrechten, maatschappij en productverantwoordelijkheid).

GRI-TABEL – BRABANTSE ONTWIKKELINGS MAATSCHAPPIJ HOLDING BV JAARVERSLAG 2015

Indicator	Verwijzing	
	Paginnummer(s) Jaarverslag 2015	
	Brabantse Ontwikkelings Maatschappij	
Visie en strategie		
1.1	Verklaring van de directie.	Voorwoord bestuur 2-4 ●
1.2	Beschrijving van belangrijke gevolgen, risico's en mogelijkheden.	Risicomanagement 51-53 ●
Organisatieprofiel		
2.1	Naam van de verslaggevende organisatie.	Voorblad ●
2.2	Voornaamste merken, producten en/of diensten.	Organisatieprofiel 9 ●
2.3	Operationele structuur.	Organisatiestructuur 12 ●
2.4	Locatie van het hoofdkantoor.	Goirlese Weg 15 ● 5026 PB Tilburg
2.5	Landen waarin de organisatie actief is met grootschalige activiteiten.	De BOM is met haar kernactiviteiten actief in Nederland (Noord-Brabant). In het kader van investeringsbevordering zijn er intensieve contacten met andere landen zoals China, Taiwan en VS. ●
2.6	Eigendomsstructuur en rechtsvorm.	Bijlage A ●
2.7	Afzetmarkten.	De BOM richt zich primair voor wat betreft haar dienstverlening op de publieke en private sector in Noord-Brabant. ●
2.8	Omvang van de verslaggevende organisatie.	Personeel 14 ●
2.9	Significante veranderingen tijdens de verslagperiode.	Geen ●
2.10	Onderscheidingen die tijdens de verslagperiode werden toegekend.	Geen ●
Verslagprofiel		
3.1	Verslagperiode.	1 januari 2015 – 31 december 2015 ●
3.2	Datum van het meest recente verslag.	20 mei 2015 ●
3.3	Verslaggevingscyclus.	Jaarlijks ●
3.4	Contactpunt voor vragen over het verslag of de inhoud ervan.	info@bom.nl ●

Reikwijdte en afbakening van het verslag

3.5	Proces voor het bepalen van de inhoud van het verslag.	Niet van toepassing	☐
3.6	Afbakening van het verslag.	Niet van toepassing	☐
3.7	Specifieke beperkingen voor de reikwijdte of afbakening	Niet van toepassing	☐
3.8	Basis voor verslaggeving over andere entiteiten.	Niet van toepassing	☐
3.9	Berekeningsgrondslagen voor gegevensmetingen en schattingen	Niet van toepassing	☐
3.10	Gevolgen van herformuleringen van eerder verstrekte informatie.	Niet van toepassing	☐
3.11	Significante veranderingen ten opzichte van vorige verslagperiodes.	Niet van toepassing	☐

GRI-inhoudsopgave

3.12	GRI-tabel	Deze GRI-inhoudsopgave geeft aan waar in het verslag de standaard onderdelen zijn te vinden die worden genoemd in deze GRI-tabel	☒
------	-----------	--	----------------------------------

Assurance

3.13	Beleid en praktijk met betrekking tot externe assurance	Governance 54	☒
------	---	---------------	----------------------------------

Bestuur, verplichtingen en betrokkenheid

4.1	De bestuursstructuur van de organisatie, met inbegrip van commissies die vallen onder het hoogste bestuurslichaam.	Governance 54	☒
4.2	Voorzitter van het hoogste bestuurslichaam.	Governance 54	☒
4.3	Voor organisaties met een enkelvoudige bestuursstructuur: vermeld het aantal onafhankelijke en/of niet-leidinggevende leden van het hoogste bestuurslichaam.	Niet van toepassing	☐
4.4	Mechanismen die aandeelhouders en medewerkers de gelegenheid geven om aanbevelingen te doen aan of medezeggenschap uit te oefenen op het hoogste bestuurslichaam.	Governance 54 Er is een ondernemingsraad die periodiek overleg heeft met de directie en minimaal eens per jaar met de Raad van Commissarissen.	☒
4.5	Een koppeling tussen vergoedingen voor leden van het hoogste bestuurslichaam, topmanagers en leidinggevend en de prestaties van de organisatie (met inbegrip van sociale en milieuprestaties).	Er bestaat geen koppeling tussen vergoedingen en prestaties.	☒
4.6	Processen waarmee het hoogste bestuurslichaam waarborgt dat strijdige belangen worden vermeden.	Governance 54 Gedragscode / klachtenregeling 13	☒
4.7	Proces voor het bepalen van de kwalificaties van de leden van het hoogste bestuurslichaam voor het sturen van strategie en organisatie.	Governance	☒
4.8	Intern ontwikkelde missie- of beginselverklaringen, gedragscodes en uitgangspunten relevant voor economische, milieu gerelateerde en sociale prestaties en de status van de uitvoering daarvan.	Organisatieprofiel 9 Governance 54 Maatschappelijke impact 15	☒

4.9	Procedures van het hoogste bestuurslichaam voor het overzien van de inventarisatie en het beheer door de organisatie van economische, milieu gerelateerde en sociale prestaties.	Governance Maatschappelijke impact 15	●
4.10	Processen voor het evalueren van de eigen prestaties van het hoogste bestuurslichaam, in het bijzonder betreffende economische, milieu gerelateerde en sociale prestaties.	Governance 54	●
Verplichtingen i.v.m. externe initiatieven			
4.11	Toelichting over de toepassing van het voorzorgsprincipe door de verslaggevende organisatie.	Niet van toepassing.	○
4.12	Externe economische, milieu gerelateerde en sociale handvesten, principes of andere initiatieven die de organisatie onderschrijft.	Maatschappelijke impact 15	●
4.13	Lidmaatschap van verenigingen.	Geen	●
Overleg met belanghebbenden			
4.14	Lijst van groepen belanghebbenden die de organisatie heeft betrokken.	Maatschappelijke impact 15	●
4.15	Basis voor inventarisatie en selectie van belanghebbenden die moeten worden betrokken.	Op individueel project- of investeringsniveau is de selectie van, dialoog en evaluatie met belanghebbenden systematisch geregeld.	◐
4.16	Benadering van het betrekken van belanghebbenden, waaronder de frequentie ervan per type en groep belanghebbenden.	Op individueel project- of investeringsniveau is de selectie van, dialoog en evaluatie met belanghebbenden systematisch geregeld.	◐
4.17	De voornaamste onderwerpen en vraagstukken die naar voren zijn gekomen door de betrokkenheid van belanghebbenden en hoe de organisatie hierop heeft gereageerd, onder meer in haar verslaggeving.	Opgenomen in de diverse onderdelen van dit jaarverslag.	●
PRESTATIE-INDICATOREN			
Economie			
EC1	Directe economische waarden die zijn gegenereerd en gedistribueerd, waaronder inkomsten, operationele kosten, personeelsvergoedingen, donaties en overige maatschappelijke investeringen, ingehouden winst en betalingen aan kapitaalverstrekkers en overheden.	Opgenomen in de diverse onderdelen van dit jaarverslag en de hiervan onderdeel uitmakende jaarrekening.	●
EC3	Dekking van de verplichtingen in verband met het vastgestelde uitkeringsplan van de organisatie.	Jaarrekening	●
EC4	Significante financiële steun van een overheid.	Jaarrekening	●
EC9	Significante indirecte economische invloed	Kerncijfers 5	●

Milieu

EN1	Totale hoeveelheid gebruikte materialen naar gewicht of volume.	Maatschappelijke impact 15	
EN3	Direct energieverbruik door primaire energiebron.	Maatschappelijke impact 15	
EN4	Indirect energieverbruik door primaire bron.	Maatschappelijke impact 15	
EN16	Totale directe en indirecte emissie van broeikasgassen naar gewicht	Maatschappelijke impact 15	
EN28	Monetaire waarde van significante boetes en niet-monetaire sancties wegens het niet naleven van milieuwet- en - regelgeving.	Geen	

Arbeidsomstandigheden

LA1	Totaal personeelsbestand naar type werk, arbeidsovereenkomst en regio, uitgesplitst naar geslacht	Personeel 14	
LA4	Percentage medewerkers dat onder een collectieve arbeidsovereenkomst valt.	Geen	
LA7	Letsel-, beroepsziekte-, uitvaldagen- en verzuimcijfers en het aantal werk gerelateerde sterfgevallen per regio en per geslacht.	Maatschappelijke impact 15	
LA13	Samenstelling van bestuurslichamen en onderverdeling van medewerkers per categorie, naar geslacht, leeftijdsgroep, het behoren tot een bepaalde maatschappelijke minderheid etc.	Governance 54	

Mensenrechten

HR4	Gevallen van discriminatie en maatregelen	Er zijn geen gevallen van discriminatie gemeld. Governance 54	
-----	---	--	---

Maatschappij

S08	Monetaire waarde van significante boetes en totaal aantal niet-monetaire sancties wegens het niet naleven van wet- en regelgeving.	Geen	
-----	--	------	---

Productverantwoordelijkheid

PR5	Beleid ten aanzien van en resultaten op het gebied van klanttevredenheid	Bij afronding van projecten worden er evaluatieformulieren opgevraagd bij de betrokken projectpartners. Daarnaast worden de resultaten van ontwikkelingsmaatschappijen gemiddeld eens in de 5 jaren geëvalueerd door het Ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie	
-----	--	--	---

volledig aan voldaan

gedeeltelijk over gerapporteerd

Niet van toepassing

Bijlagen

E. Gebruikte begrippen en termen

AV	Algemene Vergadering (van aandeelhouders)
BBRA	Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren
BD	(BOM) Business Development
BEAGLE	Samenwerking met Brabantse universiteiten en hogescholen gericht op kennisdeling
BHB	Brabantse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijfslocaties
BNR	Business Nieuws Radio
BOM	Brabantse Ontwikkelings Maatschappij
CAP	(BOM) Capital
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CID	Current Investor Development Programma
DPL-BT	Duurzaamheidsprofiel Locatie voor Bedrijventerreinen
EFB	Energiefonds Brabant
ESCo	Energy Service Company
EZ	Economische Zaken
FD	Het Financieele Dagblad
FI	(BOM) Foreign Investments
FTE	Full Time Equivalent
GRI	Global Reporting Initiative
GS	College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant
HR	Human resources
HTSM	High Tech Systemen en Materialen
HTCE	High Tech Campus Eindhoven
IC	Investeringscommissie
ILO	International Labour Organization
KPI	Key Performance Indicator, prestatie-indicator
LS&HF	Life Sciences & Health Fund
Mabib	Maatschappij voor Breedband in Brabant
MDW	Medewerker
MINEZ	Ministerie van Economische Zaken
MIT	MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NFIA	Netherlands Foreign Investment Agency
NGA	Next Generation Access (breedbandnetwerk)
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OLSP	Oss Life Sciences Park, nu bekend onder de naam Pivot Park
OPZuid	Operationeel Programma Zuid-Nederland
PHP	Provinciaal Herstructureringsprogramma
PNB	Provincie Noord-Brabant
PRI	Principles of Responsible Investment
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVC	Raad van Commissarissen van BOM Holding B.V.
SOFB	Spin-off Fonds Brabant
VN	Verenigde Naties
WBSO	Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk
WKO	Warmte/koudeopslag

Colofon

Tekst:

N2P / Mr. Writer content creatie en strategie

DTP:

Backdoor Graphics

Eindredactie:

Communicatie BOM Holding B.V.

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij

Goirlese Weg 15
5026 PB Tilburg
Postbus 3240
5003 DE Tilburg

T +31 (0)88 83 111 20
F +31 (0)88 83 111 21
E info@bom.nl
I www.bom.nl

17 Mei 2016

